

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

OKUL ÇEVRESİNİN ÖĞRENCİLERE EĞİTSEL KATKISI

Erhan ÇİLOĞLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA 2006

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yard. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM
(Danışman)

Üye : Prof. Dr. Banu İNANÇ

Üye: Yard. Doç Dr. M. Sencer BULUT

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

... /..../....

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

OKUL ÇEVRESİNİN ÖĞRENCİLERE EĞİTSEL KATKISI

Erhan ÇİLOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Sabahattin ÇAM

Eylül 2006, 116 Sayfa

Bu çalışmada, orta öğretim okullarının çevresinin öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişimlerine olan katkısı incelenmiştir. Örneklem, Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerindeki ortaöğretime devam eden 2575 öğrenciden ve bu okullarda bulunan 365 öğretmenden oluşmaktadır.

Araştırmada veriler, “Öğrenci Görüşleri Anketi”, “Öğretmen Görüşleri Anketi” ve “Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, kay-kare, t testi ve bir boyutlu Varyans Analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğrenciler, çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerden okullarındaki olanakları daha çok yeterli buldukları saptanmıştır. Çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okul çevresinde bulunan internet cafe, bilardo salonu, cafe, pastane vb. yerlere giden öğrencilerin daha çok çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerden olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre, erkeklerin bu tür işletmelere kızlara oranla daha çok gittikleri bulunmuştur.

Çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin yabancılaşma puan ortalamalarının konut yoğunluklu okullardaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, okul çevresinde bulunan işletmelere giden öğrencilerin yabancılaşma puanlarının gitmeyenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Örnekleme alınan okullardaki öğretmenlerin okul çevresindeki bulunan işletmelere giden öğrencilerin bu işletmelerin sosyal ortamlarından olumlu ve olumsuz etkilenmeleri ile ilgili benzer görüşleri olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Çevresi, Sosyalleşme, Eğitsel Gelişim, Sosyal Gelişim

ABSTRACT**THE EDUCATIONAL CONTRIBUTION OF THE SCHOOL
ENVIRONMENT TO THE STUDENTS****Erhan ÇİLOĞLU****Master Thesis, Department of Educational Sciences****Supervisor: Ass. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM****September 2006, 116 pages**

In this study, the contribution of the school environment to educational and social development of the students is investigated. The study group is composed of 2575 students and 365 teachers at the schools in Seyhan and Yüreğir district of Adana City.

In this study, the data is gained by ‘Student Opinion Questionnaire’ ‘Teacher Opinion Questionnaire’ and ‘Student Alienation Scale’. In the analysis of the data gained, frequency, percentage, key-square, t-test, and one dimension Variance Analysis techniques are used.

According to the findings of the investigation, the students, whose schools have many business places around them find their schools potentials better than the students whose schools are located around accomodations. It is determined that the academic success level of the students, whose schools are located around accomodations are higher. It is observed that the students, who go to internet cafes, pool halls, cafes and patisseries are mostly from the schools which have business places around them. Also, it is found that male students go to such places more than female students.

The alienation score average of the students whose schools are around business places are higher than students whose schools are around accomodations. In addition, findings indicates that the students who go to business places around schools have higher alienation score than the ones who don't.

It is determined that the teachers of these schools have similar opinions about the positive and negative affect to the students who go to such business places around the schools.

Key Words: School environment, socialization, educational development, social development

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Türkçe Özet.....	i
İngilizce Özet.....	ii
Önsöz.....	ix
Tablolar Listesi.....	x

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	7
1.2. Araştırmanın amacı.....	8
1.3. Araştırmanın önemi.....	12
1.4. Sınırlılıklar.....	13
1.5. Tanımlar.....	14

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	15
2.1. Bireyin Gelişimine Çevrenin Etkisi İle İlgili Kuramsal Açıklamalar.....	15
2.1.1. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	17
2.2. Sosyalleşme.....	19
2.2.1. Birey ve Sosyalleşme.....	21
2.2.2. Ergenlikte Sosyal Gelişim ve Arkadaş İlişkileri.....	23
2.2.3. Okulda Sosyalleşme.....	26
2.2.4. Okulda Sosyalleşme Şartları.....	29
2.2.5. Sosyal Ortamlarda İletişim.....	31
2.3. Yabancılaşma ve Okul.....	32
2.4. Konula İlgili Yapılan Araştırmalar.....	34

BÖLÜM III

YÖNTEM	42
3.1. Araştırmanın Modeli.....	42
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	42
3.3. Veri Toplama Araçları.....	48
3.3.1. Öğrenci Görüşleri Anketi.....	48
3.3.2. Öğretmen Görüşleri Anketi.....	48
3.3.3. Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği.....	49
3.4. Verilerin Toplanması.....	49
3.5. Verilerin Analizi.....	50

BÖLÜM IV

BULGULAR	52
4.1. Öğrencilerin Okullarındaki Olanakların Yeterliği ve Başarı Durumlarına Yönelik Bulgular.....	52
4.2. Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan İşletmelere Gitme Durumları ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Bulgular.....	55
4.2.1. Öğrencilerin İnternet Cafelere Gitme Durumları ve Algılarına Yönelik Bulgular.....	55
4.2.2. Öğrencilerin Bilardo Salonlarına Gitme Durumları ve Algılarına Yönelik Bulgular.....	62
4.2.3. Öğrencilerin Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumları ve Algılarına Yönelik Bulgular.....	69
4.3. Öğrencilerin Okulun Bulunduğu Çevre ve Okul Çevresindeki İşletmelere Gitme Durumlarına Göre Yaşadıkları Yabancılaşmaya Yönelik Bulgular.....	76
4.3.1. Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Yabancılaşması.....	76
4.3.2. İnternet Cafelere Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Yabancılaşması.....	77
4.3.3. Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Yabancılaşması.....	78

4.3.4. Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Yabancılaşması.....	80
4.4. Öğretmenlerin Okul Çevresindeki İşletmelerin Öğrencilere Etkisi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular.....	81

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM	86
5.1. Öğrencilerin Okullarındaki Olanakların Yeterliği ve Başarı Durumlarına Yönelik Tartışma ve Yorum.....	86
5.2. Öğrencilerin Okul Çevresindeki İnternet Cafelere Gitme Durumları ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Tartışma ve Yorum.....	87
5.3. Öğrencilerin Okul Çevresindeki Bilardo Salonlarına Gitme Durumları ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Tartışma ve Yorum.....	89
5.4. Öğrencilerin Okul Çevresindeki Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumları ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Tartışma ve Yorum.....	90
5.5. Öğrencilerin Okulun Bulunduğu Çevreye ve Okul Çevresindeki İşletmelere Gitme Durumlarına Göre Yaşadıkları Yabancılaşmaya Yönelik Tartışma ve Yorum.....	92
5.6. Öğretmenlerin, Okul Çevresindeki İşletmelerin Öğrencilere Etkisi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Tartışma ve Yorum.....	93

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	96
6.1. Sonuç.....	96
6.2. Öneriler.....	98
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	98
6.2.2. İleride Yapılacak Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	100

KAYNAKÇA.....	102
EK	112
ÖZGEÇMİŞ.....	116

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, okul çevresinin öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişmelerine katkısı, okulun bulunduğu çevre, öğrenci görüşleri, öğretmen görüşleri ve yabancılaşma gibi değişkenlere göre ele alınarak incelenmiştir.

Ergenlik dönemine denk gelen öğrencilik hayatı gençler için en fırtınalı dönemdir. Öğrencilerin bu dönemde, okul kültürünün bir parçası olan okul çevresi ile etkileşimleri sonucu yaşadıklarının ve algılarının incelenmesi araştırmanın temelini oluşturmaktadır.

Ülkemizde, okul çevre ilişkisinin incelendiği araştırmalarda daha çok fiziksel çevre ele alınarak çalışmalar yapılmış, bu çevrede oluşan sosyal çevre ve sosyal ortam konularına değinilmemiştir. Umarım bu çalışma, bundan sonra bu türde yapılacak araştırmalara ışık tutacaktır.

Araştırmam boyunca ve tezimin hazırlanmasında gösterdiği destek ve katkılardan dolayı danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Sabahattin Çam’a; Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD’da yüksek lisansa başlamama yardımcı olan ve sürekli destekleyen Sayın Prof. Dr. Banu İnanç’a teşekkür ederim.

Desteklerini hep yanında hissettiğim ve değerli görüşlerinden yararlandığım Prof. Dr. Turan Akbaş’a, Doç. Dr. Ragıp Özyürek’e, Yrd. Doç. Dr. Meral Atıcı’ya, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilgin’e, Yrd. Doç. Dr. M. Sencer Bulut’a, Yrd. Doç. Dr. Fulya Cenkseven’e, Arş. Gör. Ercüment Yerlikaya’ya, Arş. Gör. Oğuzhan Kırdök’e ve isimlerini burada yazamadığım bölümde bulunan tüm hocalarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca verilerin toplanmasında gerekli kolaylığı sağlayan tüm öğretmenlere ve öğrencilere, verilerin analizinde büyük desteklerini gördüğüm mesai arkadaşlarım Yusuf Mete’ye ve Mehmet Özdemir’e teşekkür ederim.

Tezimi bitirmemde ihtiyacım olan moral ve motivasyonu sağlayarak destek olan can dostum Yusuf Güder’e ve bana yönümü bulduran “deniz fenerim” e çok teşekkür ederim.

Bu araştırma Ç.Ü. araştırma fonu tarafından desteklenmiştir.

Proje No: EF 2004YL 26

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Çalışma Evreninde Bulunan Okullardaki Toplam Öğrenci Sayısının Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı	44
Tablo 2: Örneklem Alınan Öğrencilerin Okul, Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımları	46
Tablo 3: Örneklem Alınan Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımları	47
Tablo 4: Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okuldaki Kantin Ve Kafeteryaların Yeterliliğine Yönelik Görüşlerinin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	52
Tablo 5: Okul Çevresine Göre Okullarda Ders Dışında Öğrencilerin Kullanabildiği Bilgisayar Bulunmasına Yönelik Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	53
Tablo 6: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Ders Dışında Kullanabildiği İnternet Bağlantısı Bulunan Bilgisayar Bulunmasına Yönelik Frekans, Yüzde Ve Değerleri	54
Tablo 7: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin I Dönem Karnelerinde Bulunan Zayıf Derslerinin Sayısının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	54
Tablo 8: Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	55
Tablo 9: Erkek ve Kız Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	56
Tablo 10: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Okul Çevresindeki İnternet Cafelerde Geçirdikleri Sürelerin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	57
Tablo 11: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Ne Amaçla Gittikleri İle İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri	58

Tablo 12:	Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Bulundukları Süre İçerisinde Karşılaştıkları Olumsuz Durumlarla İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri	59
Tablo 13:	Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Zararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri	60
Tablo 14:	Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Yararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri	61
Tablo 15:	Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	62
Tablo 16:	Erkek ve Kız Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	63
Tablo 17:	Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Okul Çevresindeki Bilardo Salonlarında Geçirdikleri Sürelerin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	64
Tablo 18:	Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Ne Amaçla Gittikleri İle İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri	64
Tablo 19:	Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Bulundukları Süre İçerisinde Karşılaştıkları Olumsuz Durumlarla İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri	65
Tablo 20:	Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Zararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri	66

Tablo 21:	Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Yararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri	67
Tablo 22:	Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	69
Tablo 23:	Erkek ve Kız Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	70
Tablo 24:	Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlerde Geçirdikleri Sürelerin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri	71
Tablo 25:	Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Ne Amaçla Gittikleri İle İlgili Görüşlerin Frekans ve Yüzde Değerleri	72
Tablo 26:	Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Bulundukları Süre İçerisinde Karşılaştıkları Olumsuz Durumlarla İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri	73
Tablo 27:	Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Zararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri	74
Tablo 28:	Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Yararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri	75
Tablo 29:	Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Aldıkları Yabancılaşma Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Ve t	

	Değerleri	76
Tablo 30:	Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Gitme Durumlarına Göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	77
Tablo 31:	İnternet Cafelere Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Varyans Analizi Sonuçları	78
Tablo 32:	Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarına Göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	79
Tablo 33:	Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları	79
Tablo 34:	Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane vb, Yerlere Gitme Durumuna Göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	80
Tablo 35:	Cafe, Pastane vb Yerlere Gitme Durumuna Göre Öğrencilerin Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları	81
Tablo 36:	Okul Çevresine Göre, Öğretmenlerin Okul Çevresinde Bulunan İşletmelerden Hangilerine Gitmelerinin Öğrencileri Olumlu Veya Olumsuz Etkilediği İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri	82

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlık tarihi insanın eğitsel tarihidir. Böylesi önemli bir süreç, daima insani mekânlarla birleşerek değer kazanmıştır. Medeniyetler, tarihe inşa ettikleri eğitim yuvalarıyla damgalarını vurmuşlar ve bu faaliyet alanlarıyla kendilerine övünç kaynakları yaratmışlardır. Her dönem kendine özgü eğitim özellikleri ve eğitim mekânları ile yeni sistemler oluşturmuştur. Tarihsel veriler toplumların belirli dönemlerde felsefi, dini ve bilimsel gelişmelerin sonucunda eğitim sistemlerinin amacına uygun olarak ideal eğitim mekânları düşünmüş ve gerçekleştirmiş olduklarını göstermektedir.

İster geleneksel ister modern dönemler dikkate alınsın insanlık, ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurumlar oluşturmuştur. Toplumsal ve beşeri ihtiyaçları karşılamak üzere oluşturulan kurumların en gelişmiş, dinamik ve faal olanları arasında okulu saymak mümkündür. Okul, güven uyandıran konumu ile her zaman kendine olan talebi karşılamak için çaba sarf etmektedir (Reboul, 1991).

Okul sosyal bir örgüttür. Girdisi ve çıktısı insandır. Girdiyi çevreden alır, belirli bir eğitim sürecinden sonra ürünü tekrar çevreye verir. Bu yüzden çevreyle sıkı bir ilişki içindedir.

Her sistem, bir çevre içinde yaşar. Sistem, çevresi elverişli ise yaşayabilir. Çevre, sisteme ne denli gerekli girdileri sağlayabiliyorsa o denli elverişlidir. Her sistemin bir genel bir de özel çevresi vardır. Okulun genel çevresi, içinde yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı, toplumsal değişim ve eğilimleri, kaynakları, yasal düzenlemeleri, bilimsel ve teknolojik gelişmişliği gibi pek çok değişken dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkilerler. Okulun özel çevresi ise girdilerini aldığı, mezunlarını gönderdiği, etkilendiği ve etkilediği diğer örgütlerdir. Bunlar üst

eğitim örgütleri, diğer okullar, toplum, aileler, örgütler ve benzerleridir. Okul, bunlara girdisi ve çıktısı ile bağlı olduğundan, bunlar olmadan ne var olabilir ne de yaşayabilir (Başaran, 2000, 45).

Toplum okulu modeline göre, okul topluma mal olmalı ve okulla toplum arasında etkileşim bulunmalıdır. Okul toplum etkinliklerinin merkezi olabilmek için akşamları, hafta sonları ve tatillerde açık olmalıdır. Okul, gece ve gündüz hem yetişkinlere, hem de çocuk ve gençlere açık olmalı, derslerin yanı sıra yetişkinler de okulda sosyal, kültürel ve dinlenmeye yönelik etkinliklere katılmalıdırlar (Lowe, 1985; akt. Pehlivan, 2000, 108). Bir eğitim kurumu olan okulun en önemli özelliklerinden birisi insan unsurunun ağırlıklı olması ve sosyal bir ortam içinde çevrenin bir parçası olarak varlığını sürdürmesidir.

Fiziksel ortam olarak kabul ettiğimiz okul, sınıf ve okulun çevresi hakkındaki tartışmalar oldukça eskiye dayanmaktadır. Bu tartışmalar genelde okulun eğitsel faaliyetlerinin sadece okul içerisindeki etkileşimden ibaret olmadığı ve gençliğin almış olduğu eğitimin yaşadığı çevreden özellikle okul çağındakilerin okulun bulunduğu çevreden de etkilendiği yönünde olduğu görülmektedir.

Eğitimde verimlilik üzerine yapılan araştırmalarda okul ortamının öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olduğu ve aynı zamanda istenen davranışlara ulaşma konusunda bir gösterge olarak kabul edilebileceği ve eğitimde istenen verimin alınabilmesi için okul ve çevresindeki binalarının önemi üzerinde durulmaktadır (Fraser, 1994).

Öğrencilerin okulun çevresinde bulunan mekanlarda birbirleri ile veya öğrenci olmayan insanlarla kurmuş oldukları iletişim sayesinde bir etkileşim oluşmaktadır. Ortaya çıkan bu sosyal etkileşim, öğrencilerin davranışlarında değişikliğe neden olabileceği için onların gelişimlerine önemli derecede etkisinin olduğu söylenebilir.

Kişinin öğrenmesinde, onun içinde yaşadığı sosyal ve kültür çevresinin de etkili olduğu savunulur. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Onu yetiştiren kültür ortamı, onun açısını, yorumlarını ve düşünce yapısını etkiler. Öğrenme dil, düşünce ve hareket üzerine kurulduğu için, öğretim sırasında bu güçlükleri etkileyen faktörlere de dikkat etmek gerekir (Ergün ve Özdaş, 1997)

Eğitimin temel hedeflerinden birisi, öğrenilenlerin davranışa dönüşebilmesi, alışkanlık halinde kalıcılık kazanması, bir başka ifade ile eğitsel davranış olabilmesidir. Bununla ilgili yapılan bir çalışmada okul binaları ile öğrenci başarıları ve eğitsel davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir (Maiden ve Foreman, 1998).

Okulun ve okul sitelerinin estetiği bir toplumun eğitim durumu ve eğitime verdiği değer konusunda bilgi verir. Okullardaki estetiğe büyük dikkat ve özen gösterilmeli, çünkü okulun estetiğinin eğitim üzerinde önemli etkisi vardır (Hathaway,1988). Okulun genel görünümü ve estetiği hem öğrenci hem de öğretmen açısından önemlidir. Etkili bir eğitim ortamı, görünüm açısından öğrenciyi olumlu yönde etkileyerek, onun seçici bir kişilik kazanma bilinci geliştirmesine de katkıda bulunur. Okulun çevresinde bulunan binaların özelliği, estetik görünüşü, çevrede bulunan dükkan ve işletmelerin nitelikleri öğrencilerin okula olan uyumlarını da etkileyecektir (Aydın, 1988). Çünkü estetik algı, insanın iç dünyasının dış dünyadaki güzellikleri fark ederek hayata renk katması, hatta orada da kalmayarak değişmeyen güzelliği yakalaması olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla insan iç huzurunu ararken önce çevre güzelliğine önem vermelidir.

Okul çevrelerinde bulunan internet cafe, kafeterya ve bilardo salonları gibi işletmeleri, öğrencilerin eğitimini doğrudan ilgilendiren faktörler arasında sayabiliriz. Öyle ki, fiziki çevrenin meydana getirdiği sosyal etkileşim ortamı, içinde bulunduğu ortamın bir çeşit yansımasıdır. Oluşan bu etkileşim ortamının öğrencilerin gelişimine ve davranışlarına olan etkisi önemlidir.

Bireyler eğitim süresince gerek okul içinde gerekse okulun fiziksel çevresinde bulundukları sosyal ortam ve ilişkilerin bir gereği olarak birbirleri ile iletişim halindedirler. Bireylerarası ilişkilerin en temel kaynağı iletişimdir.

Ailede, okulda ve iş yaşamındaki iletişim sorunlarına, ülkemizde son yıllarda yapılan araştırmalarda sıkça karşılaşılmaktadır. Yeşilyaprak'ın (1986), yaptığı araştırmada lise ve üniversite öğrencilerinin iletişim yeterlikleriyle ilgili sorunların fazla olduğu görülmektedir. Bu sorunlardan bazıları; topluluk içinde konuşamamak, karşı cinsle arkadaşlık etmekten çekinmek, ana-baba ile sorunlarını tartışamamak... gibi. Voltan (1981) da, yaptığı gözlemler sonucunda lise öğrencilerinde aynı sorunların bulunduğunu belirtmektedir.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin çok problemlili olduğu alanlardan az problemlili olduğu alana doğru şöyle bir sıralama yapılmıştır: Birinci sırada üniversite ile ilgili problemler, ikinci sırada başkaları ile iletişim kurmaya ait sorunlar, üçüncü sırada gelecekle ilgili sorunlar yer almıştır (Kılıç, 1987).

Çulha ve Dereli'nin (1987) yaptığı araştırmada, iletişim sorunlarının ülkemizde artma eğilimi gösterdiği vurgulanmaktadır. İletişim sorunları olarak; duygu ve düşüncelerini açıkça söyleyememek, rahat konuşamamak, yaş ve sosyal statü olarak daha büyüklerle rahat konuşamamak, bir arkadaş grubuna girememek, karşı cinsle arkadaş olamamak belirtilmektedir

Oskay (1981) ve Köknel'in (1986) çalışmalarında; çocuk eğitiminde ailenin ve çevrenin çocuğun yaşına ve gelişim çağına uygun olmayan beklentilerinin olması, ailenin bu beklentilerinin gerçekleşmesi için aşırı baskı ve dayığa varan ceza ve şiddet yöntemlerine sıklıkla başvurusu, yetişkinler arasındaki iletişim bozukluğunun temel nedenlerinden birisi olarak açıklanmaktadır.

Toplumumuzdaki iletişim sorunlarından bir bölümü de kuşak çatışması ve kuşaklar arası anlayış farkının büyük boyutlara ulaşmasından kaynaklanmaktadır.

Ülkemizdeki genç kuşak, düşüncelerine saygı duyulmasını, düşüncelerini anlatma, tartışma fırsatının kendilerine tanınmasını, toplumun kültür faaliyetlerine katılabilmeyi, sorunlarıyla ilgilenmeyi, toplumdan soyutlanmamayı, kendi toplumuna yabancılaşmamayı ve sorunlarına sahip çıkmayı istemektedirler (Gökçe, 1984).

Ortaöğretim basamağına rastlayan ve ergenlik olarak adlandırılan dönem, insan hayatının en fırtınalı dönemidir. Bu dönemde ergenlerin kişisel, mesleki ve eğitimsel problemlerinin yoğunlaştığı bilinmektedir. Bu dönemde bireyin bedensel açıdan değişmesi, değer sistemlerini oluşturmaya başlaması, mesleğe yönelmesi, yaşam felsefesini oluşturmaya ve kimliğini belirlemesi gibi önemli süreçleri yaşamaktadır (İlgar, 2003).

Gençlerde sorunların yoğunlaştığı en önemli alanlardan biri, boş zamanları değerlendirme etkinliklerinde karşılaşılan güçlüklerle ilgilidir.

Boş zaman, kişinin çalışmadığı, günlük yaşamı içinde yapmak zorunda olduğu işlerin ve görevlerinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır (Kılbaş, 2001, 28).

Boş zamanları değerlendirme aktiviteleri bireyin toplumsallaşmasına olumlu yönde katkıda bulunur. Toplumsallaşma ise, “gencin içinde bulunduğu toplumun, alışkanlık, değer, tutum ve inanışlarını öğrenme ve uygulama sürecidir. Bireyin biyolojik kökenli içgüdülerinin, toplumun hakim değer yargıları ve davranış kalıpları içine yerleştirilmesine yardımcı olur” (Gökçe, 1982, 3).

Toplumsal yapıdaki değişim, toplumdaki geleneksel rol ve işlevlerde de değişimi zorlamaktadır. Toplumdaki uzmanlaşma ve işbölümü, toplum yaşamına yeni toplumsal örgütlerin girmesini ve buna bağlı olarak okulun da boş zamanları değerlendirme eğitimine önem vermesini gerektirmektedir. Okul, öğrencilerin sanat ve bilime katkıda bulunmalarını sağlamalıdır. Bu amaçla, okullar bir taraftan genel eğitim amaçlarını gerçekleştirirken, diğer taraftan da

öğrenci, personel, program ve uygulamalarını boş zaman değerlendirme ilkelerine göre düzenlemelidir (Kılbaş, 2000, 213).

Okullar, öğrencilerin verimli çalışmalar yaparak, kendilerine güven duyan ve içinde bulunduğu topluma yararlı bireyler yetiştirmekle yükümlüdür. Okul hem bireyin hem de toplumun ihtiyaçlarını dikkate almak durumundadır. Bu anlamda eğitim, öğretim programının “ağırlıklı olarak toplumun ya da devletin ekonomik ya da sosyal ihtiyaçlarına göre belirlenmesi”dir (Billington, 1997,382–384). Günümüzde okulun asıl görevi, birikmiş bilgiyi aktarmak yerine, toplumsal değişimin bir aracı olmak ve demokratik deneyim temelinde yaşamın bütün aşamalarını yorumlamaktır (Kılbaş, 2000, 214).

Böyle bir görev anlayışı, yetiştirilmek istenen insan tipinin de geleneksel anlayışın dışındaki anlayışlarla yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır. Türk insanının özelinde okulların, ulusal değerleri özümsemiş, evrensel değerlere açık, bilgi üretebilen, toplumda bilgi üretimine katkıda bulunabilen ve edindiği bilgiyi yaratıcı bir biçimde kullanabilen insan gücünün yetiştirilmesi gerekmektedir (Karakütük, 1998, 611).

Bu niteliklere sahip insan gücünün yetiştirilmesi, genç nüfus oranının yüksek olduğu Ülkemizde ayrı bir öneme sahiptir. Gençleri ruh sağlığı yerinde, kişiliği gelişmiş, çevresi ile dengeli bir etkileşim içinde olan ve toplumda uyum içinde yaşayan bireyler olarak yetiştirmek ülkenin geleceği açısından önemli bir kazanım olacaktır.

Eğitim çevreden gelen uyarıcı etkilerin duyu organlarıyla algılamasına bağlı olarak gerçekleşen öğrenme sonrası oluşan bir olgudur. Eğitim ortamı eğitimde kaliteyi artıran en önemli unsurlardan biridir. Eğitim ortamı öğrenme-öğretme etkinliklerinde, konunun özelliğine göre etkileşimde bulunan personel, araç, gereç, tesis ve organizasyon gibi öğelerin oluşturduğu alandır. Öğretimin gerçekleşmesinde bu öğelerden uygun şekilde yararlanıldığında öğrenme kolaylaşmakta, konuya karşı ilgi artmakta, öğrenmenin daha verimli olacağı düşünülmektedir.

1.1. Problem

Ergenlik bireyin davranışlarında ve bilişsel yeteneklerinde meydana gelen değişimler dönemi olarak tanımlanmaktadır. Psikoanalitik görüşe göre, çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş olarak görülen ergenlik döneminin yaşamın diğer dönemlerine göre daha sorunlu bir dönem olduğu ileri sürülmüştür (Graber, Brooks ve Peterson, 1996). Ergenliğin bir karmaşa dönemi olup olmadığını sorguladıkları gözden geçirme çalışmalarında Rutter ve arkadaşları (1976) bu dönemin gerçekten sorunlu bir dönem olduğu sonucuna varmışlardır. Daha sonraki görgül çalışmalar ise, bu dönemde ruh sağlığı sorunları yaşansa da çoğu ergenin bu dönemi sorunsuz geçirebildiğine işaret etmektedir. Buna karşın çocukluk dönemiyle karşılaştırıldığında ruh sağlığı sorunlarının ergenlikte artış gösterdiği ve duygusal iniş çıkışların daha yoğun yaşandığı birçok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir (akt. Eskin, 2000).

Ortaöğretim çağında bulunan gençler ergenlik döneminde olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bu çağda verilen eğitimin gelecek dönemlerde ne kadar yönlendirici ve öğretici olması gerekliliği gerçeğini görebilmekteyiz. Ülkemizde ergen suçluluğunun son yıllarda artış göstermesi bu dönemde gerçekleştirilmeye çalışılan eğitim faaliyetlerinin yetersiz kaldığını göz önüne sermektedir. Eğitim, bir ülkenin geleceği için son derece önemli bir kavram olduğu gerçeğinden hareketle bu faaliyetin büyük bir bölümünün okullarda verilmeye çalışıldığı ülkemizde okulların önemi bir kat daha artmaktadır. Bu noktada okulun tek başına işlevselliğinin yanı sıra çevresinin de bu faaliyete katkıda bulunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ergenlikte bir grup içinde birlikte olma duygusu, diğer dönemlere kıyasla daha fazladır. Birliktelik ruhu; okul spor takımı, şampiyonluk yarışı gibi fırsatlarla en mükemmel şekilde kendini gösterir. Ayrıca birlikte çalışabilecekleri gruplar, araştırma-inceleme çalışmaları onların sosyal beceri ve tutumlarını geliştirmesine yardımcı olur. Bütün bu etkinlikler öğrencilerin okulu

benimseme duygusunu arttırmakta, akademik başarılarını olumlu yönde etkilemektedir (Yeşilyaprak, 2000).

Ergenlikle birlikte, bireyin davranışlarında arkadaşlarının etkisi giderek artmaktadır. Genç zamanını daha çok arkadaş grubu ile evin dışında geçirmek ihtiyacı hisseder. Bu tür sosyal ortamlar ergen için daha çekici bir özellik taşır. Okul-ev ortamına kıyasla öğrencilerin okul çevrelerinde oluşan sosyal etkileşimlere daha açık olduğu bilinen bir gerçektir. Bu durumda arkadaşlık ortamının ergenlerin gelişimlerine ve davranışlarına yön verici bir işlevi vardır. Arkadaşlık, hem ergenin toplumsal becerileri öğrenmesi, hem de karşı cinsle ilişkiler kuması ve kimliğin onaylanması açısından gencin toplumsallaşmasında önemli bir etkindir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2004).

Ülkemizde okulların bulunduğu çevre şartları tutarlılık göstermemektedir. Bazı okulların çevresi çok yoğun şekilde işletmelerle çevrili iken bazı okullarda ise konut yoğunluğu olduğu bilinmektedir. Bu çeşit çevre türlerinde bulunan okulların çevresinde oluşan sosyal etkileşimle birlikte kurulan arkadaşlık ilişkileri, gencin hem sosyal hem de okul yaşantısına doğrudan etki edecek bir düzeydedir. Bu durumda okulun fiziksel çevresinin ve bu çevrede oluşan sosyal etkileşimin öğrencilerin eğitsel ve sosyal yaşantılarına katkısının incelenmesi değerli görülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, ortaöğretim kurumları çevresinin öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişimlerine katkısını incelemektir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

A. Okulun olanakları ve öğrenci başarısı;

1) Okul çevresine göre öğrencilerin okullarında bulunan kantin ve kafeteryaları yeterli bulup bulmamaları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2) Okul çevresine göre öğrencilerin okullarında ders dışında kullanabildikleri bilgisayarın olup olmadığı konusunda farklılık var mıdır?

3) Okul çevresine göre öğrencilerin ders dışında kullanabildiği Internet bağlantısı olan bilgisayarların bulunup bulunmadığı konusunda farklılık var mıdır?

4) Okul çevresine göre öğrencilerin başarı durumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

B. İnternet cafelere gitme durumları;

1) Okul çevresine göre öğrencilerin okulun çevresinde bulunan Internet cafelere gitme durumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2) Okul çevresi ve cinsiyete göre öğrencilerin internet cafelere gitmeleri farklılaşmakta mıdır?

3) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan Internet cafelerde geçirdikleri süreler arasında anlamlı farklılık var mıdır?

4) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan Internet cafelere gidiş amaçları ile ilgili görüşleri nelerdir?

5) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan Internet cafelerde bulundukları süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili görüşleri nelerdir?

6) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan Internet cafelerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğu ile ilgili görüşleri nelerdir?

7) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan Internet cafelerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi yararı olduğu ile ilgili görüşleri nelerdir?

C. Bilardo salonlarına gitme durumları;

1) Okul çevresine göre öğrencilerin okulun çevresinde bulunan bilardo salonlarına gidip gitmemeleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2) Okul çevresi ve cinsiyete göre öğrencilerin bilardo salonlarına gitmeleri farklılaşmakta mıdır?

3) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan bilardo salonlarında geçirdikleri süreler arasında anlamlı farklılık var mıdır?

4) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan bilardo salonlarına ne amaçla gittikleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

5) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan bilardo salonlarında bulundukları süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili görüşleri nelerdir?

6) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan bilardo salonlarında zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğu ile ilgili görüşleri nelerdir?

7) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan bilardo salonlarında zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi yararı olduğu ile ilgili görüşleri nelerdir?

D. Cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gitme durumları;

1) Okul çevresine göre öğrencilerin okulun çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gidip gitmemeleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2) Okul çevresi ve cinsiyete göre öğrencilerin cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gitmeleri farklılaşmakta mıdır?

3) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerde geçirdikleri süreler arasında anlamlı farklılık var mıdır?

4) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere ne amaçla gittikleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

5) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerde bulundukları süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili görüşleri nelerdir?

6) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğu ile ilgili görüşleri nelerdir?

7) Okul çevresine göre öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi yararı olduğu ile ilgili görüşleri nelerdir?

E. Öğrencilerin okula yabancılaşma durumları;

1) Okul çevresine göre öğrencilerin Öğrenci Yabancılaşma Ölçeğinden (ÖYÖ) aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2) Öğrencilerin okul çevresinde bulunan Internet cafelere gitme durumlarına göre ÖYÖ' den aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık var mıdır?

3) Öğrencilerin okul çevresinde bulunan bilyardo salonlarına gitme durumlarına göre ÖYÖ' den aldıkları puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

4) Öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gitme durumlarına göre ÖYÖ' den aldıkları yabancılaşma puanlar arasında anlamlı farklılık var mıdır?

F. Öğretmen görüşleri;

1) Okul çevresine göre öğretmenlerin okul çevresinde bulunan işletmelerden hangilerine gitmelerinin öğrencileri olumlu veya olumsuz etkilediği ile ilgili görüşleri nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim insanın bir halden daha iyi bir hale gelmesi için yapılan düzenlemeler olarak görülebilir. Bu anlam itibariyle eğitim, insanla özdeşleşmiş bir faaliyet şeklinde düşünülmelidir. İnsanın hareketinin geçtiği, öğrendiği ve etkileşim kurduğu yer dünyadır. Yani insanı boşlukta düşünmek mümkün olmadığı gibi insan, her yönüyle içinde yaşadığı mekana, çevreye veya içinde yaşadığı fiziksel ortama bağımlıdır.

Yukarıda ifade edildiği gibi insan eğitimi de bu faaliyetlerden biri olduğuna göre elbette onun da bir mekanı olacaktır. Mekan insana sağladığı imkanlarla insan için gerçek yaşanılır bir çevre olacaktır. İşte o mekan buradaki anlamıyla güvenin kaynağı olan okul ve çevresidir.

DİE'nin 2000 yılı güvenlik birimlerine gelen ve getirilen çocuk istatistiklerine dayalı olarak belirlediği yaş grupları arasında, 16–18 yaş grubunda suçun önemli derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu grubu 12–15 yaş grubu izlemektedir. Ayrıca tüm yaş gruplarında, literatürdeki araştırmaları destekler biçimde, erkeklerin daha fazla suç davranışında bulunduğu da görülmektedir (DİE, 2000).

Araştırma sonuçlarından da anlaşılabileceği gibi ülkemizde son yıllarda çocuk yaşta suçluluğun arttığı gözlenmektedir. Bu noktadan hareketle öğrencilerin eğitimi ülkenin refah ve huzuru için ele alınması gereken en önemli kavram olmalıdır. Bu yüzden de öğrencilerin sadece okul içerisinde değil okulun çevresinde de etkileşim halinde olduğunun bilinmesi, çevre şartlarının öğrencilerin gelişmelerine olumlu katkı sağlayacak nitelikte olması ve davranışlarını olumsuz yönde etkilememesi gerçeği göz ardı edilemez.

Bu araştırma bulgularının, öğrencilerin öğretime ve başarı düzeylerine odaklanılan ülkemizde eğitimin sadece okulun içinde kalmayıp okulun çevresinde de devam ettiğinin bilinmesi ve bu doğrultuda okul çevresinin dizaynı ile çevrede bulunacak işletmelerin uygun niteliklerde olması gerekliliğini ortaya koyacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın örneklemi Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerinde yer alan Anadolu, Genel ve Meslek liselerinden örnekleme alınan liselerde bulunan öğrencilerle ve öğretmenlerle sınırlıdır.

2. Araştırma Öğrenci Görüşleri Anketi, Öğretmen Görüşleri Anketi ve Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği ile toplanan verilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Ortaöğretim Kurumu (Lise) : “Genel, mesleki ve teknik liselerle bunların dengi okullar”(Milli Eğitim Mevzuatı, 1996).

Okul Çevresi: Okulun bulunduğu yeri çevreleyen ilk sokaklar ve 100 metreye kadar olan mesafedeki alan (İşyeri Açma Yönetmeliği, 1989).

İşletme: Kar amacıyla bir sermaye yatırılarak kurulan kurum (Türk Dil Kurumu, 1998).

İşyeri Yoğunluklu Okul : Çevresinde 2’den fazla işletmenin bulunduğu okullar.

Konut Yoğunluklu Okul : Çevresinde 1 veya 2 işletmenin bulunduğu okullar.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bireyin gelişimine çevrenin etkisi ile ilgili kuramsal açıklamalar, eğitsel ve sosyal ortam, bu ortamların eğitime yönelik etkileri ve sosyal gelişimle ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Bireyin Gelişimine Çevrenin Etkisi İle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Psikanalitik kuramın kurucusu Freud, çocuğun kişilik gelişimini açıklarken tek başına değil, çocukta gözlenen davranışları, anne ve babanın çocukla olan ilişkileriyle açıklamıştır (Özgüven, 2000). Freud'a göre genital dönemde kazanılması gereken kritik davranış fizyolojik, psikolojik ve toplumsal olgunluğa erişmedir. Ancak hem hızlı bedensel değişim, hem de artan toplumsal beklentiler nedeniyle ergen sık sık rol çatışmalarının yol açtığı gerilimleri yaşar. Bu gerilimler, içsel varoluşta daha çok beğenilme, ait olma niteliğindedir. Bu durumda gerçekte ergen her zamankinden çok, yetişkinlerin ilgi ve desteğine gereksinim duymaktadır (Aydın, 2001),

Rogers'a göre, her insanda mevcut olan olumlu ilgi ihtiyacı (need for positive regard) gelişir. Bu ihtiyaç sıcaklık, saygı, beğenilme sevilme ve çevredeki önemli kişiler tarafından kabul edilme gibi hisleri içerir. Aile içindeki ve aile dışındaki insanlar arası alışverişlerinde bu ihtiyaçlarının tatmin olduğuna inanan kişinin özgüveni bu ihtiyacı karşılanmamış kişilere göre çok daha yüksektir (Soner, 1995).

Adler, ailedeki diğer bireylerin varlığına ve bunun çocuk gelişimi üzerine dikkat çeken ilk kuramcıdır. Adler'e göre insan, toplumsal bir varlıktır. Diğer insanlarla ilişki kurarak yaşar. İnsan, temelde kendinden çok topluma yönelik bir yaşam biçimi içindedir. Ona göre insan, ancak diğer bireylerle kurduğu, ilişkiler ve toplumsal çevresinde etkileşimi içinde değerlendirilebilir (Yanbastı, 1996).

Horney'e göre, sevildiğini ve kabul edildiğini hisseden sağlıklı bir çocuk, ilişki ve destek aradığında kolayca diğer insanlara yaklaşır. Horney, kişinin çevresinde olan ilişkilerine birincil önem vermektedir. Ona göre çocuk, çevrenin özellikle aile çevresinin ve kültür normlarının etkisiyle gelişmektedir. Sevilen ve kabul gören çocuk sağlıklı ilişki kurabilir, diğer insanlara yaklaşabilir (Geçtan, 1993).

Erikson'a göre kimlik kazanmaya karşı, rol karmaşası dönemi 12 – 18 yaşları kapsamaktadır. Ergenlik dönemi sırasında “ben kimim?” sorusu çok önemli hale gelir. Ergen bu soruyu cevaplarırken anne ve babasından çok, akran gruplarından etkilenir. Hızlı bir fiziksel ve fizyolojik değişim içindeyken aynı zamanda gelecekteki eğitimi ve kariyeri hakkında yeni kararlar verme baskısı, daha önce oluşturduğu psikososyal kimliği zorlar. Ergenlik dönemi değişme zamanıdır. Bu dönemde ergen, başarılı bir şekilde kimlik kazanma sorununu çözerse, kendine güvenen bir kişi olarak yaşamını sürdürebilir ve başarılı olur (Senemoğlu, 1997).

Fromm'a göre çocuğun tüm karakteri ailesi tarafından şekillenir. Aileler toplumun psikolojik ajanlarıdır ve çocuğa toplumun değerlerini, yaşam biçimlerini, rol becerilerini ve kavramlarını iletirler. Bir topluluğa ait birey o toplumun karakter eğilimini üzerinde taşır (Geçtan, 1993).

Dolland ve Miller insan davranışlarının meydana geldiği kültürel ortamın bütünüyle değerlendirilmesi sonucu anlaşılabilirliğini vurgulamışlardır. Öğrenme psikolojisi, öğrenme ilkelerini anlamamızı sağlar. Ancak öğrenme şartlarını sosyal antropoloji yardımıyla anlayabiliriz. Kültür, sosyal bilimciler tarafından ödülün tipini ve hangi tepkilerin ödüllendirilebileceğini belirleyen, çevre ve insan labirenti olarak kabul edilebilir (Yanbastı, 1996).

Glasser (1965), “Gerçeklik Terapisi” adlı kitabında iki temel gereksinim olduğunu vurgulamaktadır. Sevme ve sevilme gereksinimi, özen gösteren ve saygı duyan insanlarla ilişki kurmak, onlarla katılım içinde olmak demektir. Kendini değerli hissetmek için insanlar kendilerinin değerli olduklarına katkıda bulunacak bir iş yapmak, başkalarının da bunu yapmasına yardımcı olmak durumundadır (akt. Nelson-Johnson, 1982).

Varoluşçu yaklaşıma göre insanın, doğadan ayrı bir varlığı yoktur. Dünya da insandan ayrı varolamaz. Özne (insanın ruhsal varlığı) ve nesne (toplumsal ve fiziksel çevre) biçimindeki ikinciliğe karşı çıkar. İnsan ve içinde bulunduğu dünyanın bir bütün olduğunu savunur. ‘Duygu ve davranışlar dış çevreden ve bedenin içinden gelen uyaranlar tarafından oluşur’ biçimindeki ayrılığı kabul etmez (Geçtan, 1993).

Bandura’ya göre davranış ve çevre karşılıklı etkileşim halindedir. Şu halde hem davranış çevreyi değiştirmekte, hem çevre davranışı yönlendirmektedir. Bu saptama sosyal çevre faktörünün davranış edinmede özel bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Aydın, 2001).

2.1.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre insan içsel ya da dışsal güçler tarafından yönetilen bir varlık olarak ele alınmamaktadır. İnsan davranışları bilişsel ve diğer kişisel faktörlerin çevre ile karşılıklı etkileşimi ile ortaya çıkmaktadır. Bandura (1986) insan doğasını, direkt ve gözlemleyerek öğrenme ile biçimlenen, çok geniş bir potansiyel olarak karakterize etmektedir. Fakat diğer kuramlar, insanın bu potansiyelini göz ardı etmektedir. Sosyal öğrenme kuramı’na göre insan, genetik bir şablona sahip olarak doğmakta ve davranış bu şablon üzerinde bireyin fizyolojik, psikolojik kapasitesi ve çevresel etmenlerin etkileşimiyle ortaya çıkmaktadır. Yani, genetik faktörler davranışsal potansiyeli etkilemektedir.

Bandura'ya (1986) göre insanın sahip olduğu şu kapasiteler öğrenmeyi sağlamaktadır.

1) Sembolleştirme kapasitesi: İnsanlar bu kapasite yoluyla çevrelerine uyum sağlamaktadırlar. Çevreden elde edilen bir takım semboller bazı işlemlerden ve süreçlerden geçirilerek dönüştürülmekte ve gelecekteki davranışlara rehberlik edecek içsel modele dahil edilmektedir.

2) Öngörü kapasitesi: Geçmiş deneyimler, insanların yaşamını her zaman etkilemektedir. Aynı şekilde gelecek de insanların davranışların öngörü yoluyla oluşan tasarımlarla etkilemektedir. Öngörüler, insanların davranışlarının sonuçlarını sağlamaktadır.

3) Dolaylı öğrenme kapasitesi: Bandura'ya göre neredeyse bütün öğrenmeler olağanüstü bir şekilde başkalarının davranışları ve bu davranışların sonuçlarının gözlenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu yolla öğrenme süreci kısaltılmakta deneme-yanılma yönteminin neden olabileceği bir takım tehlikelerden uzak kalmaktadır. Böylece insan başkalarının davranışlarının sonuçlarından yeni davranışlar öğrenebilmektedir.

4) Öz düzenleme kapasitesi: Sosyal öğrenme kuramının en önemli özelliklerinden biri de diğer kuramlardan farklı olarak öz-düzenleme kapasitesinin merkezi bir rol yüklemesidir. İnsanlar sadece başkalarının tercihine uygun olarak davranmamaktadırlar. Aksine davranışları kendi bilişsel süreçlerinin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar davranış kişinin içsel süreçleri ile çevresel etmenlerin etkileşimi ile ortaya çıkmakta ise de, davranışı yapmak ya da yapmamak konusundaki son karar kişinin kendisidir.

5) Öz yargılama kapasitesi: Öz bilinç yoluyla insan kendi deneyimlerini analiz etmekte ve düşünce süreçleri üzerinde düşünmektedir. Böylece insanlar

çeşitli deneyimleri üzerinde düşünerek kendileri hakkında bilgi edinmekte ve bu bilgileri değerlendirerek, gerekirse onları değiştirebilmektedirler.

2.2. Sosyalleşme

İnsan tabiatı itibarıyla sosyal bir varlıktır; sosyallik onun içinde kuvvetli bir içgüdü veya eğilim olarak bulunmaktadır. İnsanlığın sosyal gelişim tarihinde uzun yüzyıllar topluluk ve toplumun temsil ettiği kuvvet ve kudret her şeye hâkim olmuştur. Ancak 19. yüzyılda Batı uygarlığı bireye, "kişi" kavramına aşırı derecede önem vermiş ve âdeti bir "Ferdietçilik çağı"nı başlatmıştır. Bugün pek çok alanlarda bu akımın etkileri hâlâ hissedilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1983).

İnsanların topluluk halinde yaşaması biyolojik ve psikolojik bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü insanın, beslenme gereksinimlerini tek başına kendi biyolojik gücü ile sağlayabilmesi o zamanki şartları içinde çok zordur. İşbirliği ve işbölümü, beslenmeden başlayarak birçok alanda insanlara yarar sağlamıştır. İkinci olarak insanlarda doğal bir korunma ihtiyaç ve eğilimi vardır. Özellikle ilkçağlarda korunma ihtiyacı ve güdüsü, insanları dayanışmaya, bir arada bulunmaya ve işbirliğine zorlamıştır. İnsanlar, birliğin ve örgütlenmenin getirdiği güven ve kolaylığı daha İlkçağlarda görmüşlerdir. Üçüncü olarak da insandaki kendi neslini üretme güdü ve eğilimi, eşini kıskanması, çocuklarını koruma duygusu kısa zamanda büyük çapta ailelerin, boyların, soyların ve milletlerin doğmasına neden olmuştur (Tezcan, 1984).

İnsandaki sosyal yaşayışın salt bir içgüdü mü, yoksa bir gelenek mi olduğu tartışmaları devam etmektedir. Sosyal psikologların görüşüne göre bu, gelenek ve alışkanlıklar tarafından zayıflatılmış bir içgüdü, daha doğrusu içgüdüsel bir eğilim olabilir. Ne şekilde olursa olsun, sosyal hayat insanların gücünü arttırmıştır. Eğer sosyal hayat olmasa idi, insanlar da diğer hayvanlar gibi içgüdüleriyle yaşayan, sadece kendi bedeni ve yaşı ile sınırlı, kültürü, tarihi, bilimi, tekniği olmayan; geçmiş ve gelecek bilincinden yoksun, sadece yaşadığı anı fark eden bir canlı grubu olacaktı (Cangizbay, 1985).

İnsanda en bencilce duygular olan değerli bulunmak, takdir edilmek, dilek, duygu ve düşüncesi bile örgütlü bir toplum içinde yaşamayı zorunlu kılıyor. Muhterislik, şımarıklık vs. gibi ferdi gözükken pek çok özellik, ancak bir topluluk içinde değer bulmaktadır. Benlik duygusunun zedelenmesi, ürkeklik, çekingenlik vs. hep toplumun koyduğu bazı kurallara fertlerin uymamasından kaynaklanmaktadır. İnsandaki pek çok eğilimler sosyalleşmeyi kolaylaştırmaktadır. Mücadele ve rekabet de böyledir; spor mücadeleleri, ekonomik rekabet bazı sosyal kural ve düzenleri gerektiriyor. Yani insandaki bu gibi bireysel duygular bir taraftan sosyal hayatı meydana getirdiği gibi, öte taraftan da sosyal yapının bir ürünü gibi gözükmemektedir (Kağıtçıbaşı, 1983). Ondokuzuncu yüzyılda insanlardaki sosyalleşme eğiliminin biyolojik bir zorunluluk olduğu görüşü ortaya atılmış, bunu da bilhassa beslenme ve korunma ihtiyacının yarattığı savunulmaya başlamıştır. Bu görüşün bir devamı olarak da, bireylerin kişiliklerinin gelişmesinde sosyalleşmenin çok önemli bir rol oynadığı, sosyalleşmeyen insanın ruhsal yönden hasta olmaya başladığı görüşleri dile getirilmiştir (Tezcan, 1984).

Sosyal düzenin kurulmasında insanın ruhunda var olan içgüdüsel eğilimler ve mevcut sosyal yapıların insana olan etkileri birlikte çalışmaktadır. İnsandaki sosyal eğilimler sürekli olarak onları bir arada yaşamaya sevk ediyor. İnsani benlik ile "biz duygusu" hep bir arada bulunan ve birbirini tamamlayan kavramlardır (Öztürk, 1990).

Sevme ve yaratma yetisiyle, insanın çevresiyle ilişki kurmasının, sağlıklı olmanın koşulu olduğunu ifade eden Fromm'a (1996, çev. Salman ve Tanrısever) göre, bedensel ihtiyaçların giderilememesi nasıl akıl sağlığının bozulmasına yol açmakta ise, psikolojik gereksinimlerin doyurulmaması da psikolojik dengeyi bozabilmektedir. Bu bağlamda boş zamanını verimli değerlendiremeyen bireyin psikolojik sağlığı tehlike altında olabilmektedir.

Maslow'a göre temel gereksinimlerine doyum sağlayan birey kendini daha özgür hissetmekte ve potansiyellerini daha çok açığa çıkarabilmektedir. Bunun

sonucunda da kendi olabilmekte ve kendini gerçekleştirebilmektedir (akt. Erden ve Akman,1996).

Kişinin ruhsal sağlığında zamanın olumlu değerlendirilmesi önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal ilişkiler, bireye değişik düzeylerde güven duygusu kazandırmakta, saygınlığını ve yaratıcılığını artırmakta ve kendini gerçekleştirmesine katkı sağlamaktadır (Köknel, 1995). Ergenlik dönemi ile birlikte çocuğun yaşamında daha önemli bir etki gücüne erişen akran grupları, toplumsallaşma açısından önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Ayrıca ergen, akran gruplarında toplumsal yaşama ilişkin bir takım kuralları yaşayarak öğrenmektedir (Kulaksızoğlu, 1998).

2.2.1. Birey ve Sosyalleşme

Sosyalleşme, bireyin bir sosyal gruba katılması olgusudur. Birey bir gruba girerken o grupta geçerli olan sosyal normları, o grup içinde girişte ve ilerde alacağı rolleri, ulaşacağı sosyal mevkileri, bu rol ve yerlerin kendisinden beklediği davranış, beceri ve yetenekleri, grubun kültürünü oluşturan değerleri, inançları öğrenip benimsemek durumundadır (Ekşi, 1982).

Sosyalleşme kavramını ilk kullanan E. Durkheim'dır. Durkheim eğitimi, yetişkin kuşakların yetismekte olan kuşakları sosyalleştirmesi, toplumsal hayata alıştırmaları, ruhsal, zihnî ve ahlâkî yönden yetiştirmesi olarak kabul etmişti (Shaver, 1981, 125-132).

Sosyalleşme olgusu doğumdan hemen sonra başlar; bireyin toplumda geçerli olan değerleri, inançları, vaziyet alışlarını, davranış kalıplarını öğrenip özümsemesi, çocukluk ve gençlik döneminde girdiği gruplarda geçerli değer, tavır ve rol beklentilerine göre "sosyal ben"ini veya "sosyal-kültürel şahsiyet"ini kazanması ile devam eder. Her toplum, daha çocukluktan itibaren kendisine mensup olanların cinsiyetlerine, yaşlarına, ailelerine göre uyacakları genel ve özel normları ortaya koyar; buna uymayanları kendine has metotlarla cezalandırır. Toplumda geçerli olan giyimler, davranışlar, konuşmalar, yiyecekler

vs. ayrıntılı olarak tespit edilir. Her çocuk kendi ait olduğu grubun değerlerini ve kuralarını öğrenir (Başaran, 1976 , 145).

Bazı araştırmacılara göre sosyalleşme, sosyal-kültürel şahsiyetin meydana gelmesidir; bilinçli veya bilinçsiz olarak devam eden bir eğitim süreci ile birlikte gençlik döneminin bitişi ile sınırlıdır. Ama hangi yaşta olursa olsun toplumda üstlenilen ve öğrenilen her yeni sosyal rol, her yeni bir gruba katılma bir sosyalleşme sayılabilir. Bu bakımdan sosyalleşme bütün hayat boyunca devam eden bir süreçtir. Meselâ, sanayileşmiş toplumlarda genellikle gençlik döneminin bitmesinden sonra gerçekteşen mesleğe girme, yeni bir sosyalleşme safhası, bir meslekî sosyalleşmedir. Bazı sosyologlar ise sosyalleşmeyi, kişinin toplumda alacağı sosyal rollere uygun davranış kalıpları ve örneklerini öğrenmesi olarak görmektedirler. Diğer bir grup ise, sosyal topluluğun nesilden nesile aktarılan kültürünün genç nesillere öğretilmesi ve benimsetilmesi olayına sosyalleşme demektedirler (Ekşi, 1982).

İnsan, tarihin her döneminde ve her toplumda birbirinden çok farklı hayat şartları, sosyal, kültürel ve ekonomik yapılar içinde yaşamıştır; günümüzde de bu yapı ve ortam farklılıkları içinde yaşamaya devam etmektedir. Bu farklı doğal ve sosyal çevreler insanların ve insan gruplarının farklı davranışlarına, iletişim ve etkileşimlerine, sosyal düzenlerine neden olmaktadır.

İnsanlar yaşamlarında iki türlü sosyal rolle karşılaşmaktadır: verilmiş roller ve kazanılmış roller. Verilmiş roller genellikle biyolojiktir; yaş, cinsiyet, ırk, aile ve akrabalar içindeki sıra ve yer gibi... Bir ailede bir çocuğun doğması bir çok kişiye anne, baba, büyükanne, büyükbaba, amca, teyze, dayı vs. rolleri verir. Bunlar bazen farkında olunmadan, istek ve irade dışında olmaktadır. Kazanılan roller ise kişinin çalışmasına, öğretimine, mesleğine göre ve hayatın akışı içinde "kazanılan" rollerdir; hemen bütün meslekler, yöneticilikler bu grupta sayılabilir (Kağıtçıbaşi, 1983).

Sosyalleşme, sosyal sistemin mükemmel işlemesini sağlayan, herkese rollerini öğreten bir olgudur. Sosyalleşme, kişinin kendisinin ve sosyal sistemin

iyi ilişkiler içinde yaşayabilmesi için sosyal rollerin iyi öğrenilmesi, düzenlenmesi ve yapılması demektir (Tezcan, 1984).

2.2.2. Ergenlikte Sosyal Gelişim Ve Arkadaş İlişkileri

Bu dönemde genç; çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, toplum içinde sivrilme, ilgi çekme ve rol sahibi olma çabası içindedir. Toplumda saygınlık kazanmaya ve statü sahibi olmaya gereksinme duyar. Toplumsal uyum geniş ölçüde bu gereksinimin karşılanmasına bağlıdır. Gencin bu dönemde ailesiyle, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle olan ilişkileri de önemlidir. Arkadaş ilişkileri çerçevesinde, ait olduğu grup önem kazanır ve grup normlarına uymada çaba harcar.

Ergenlikte arkadaşlığın stratejik bir işlevi vardır. Arkadaşlık, hem ergenin toplumsal becerileri öğrenmesi, kendini tanımak için yaptığı araştırmada merkezi bir rol oynaması açısından hem de yine ergenin ana babadan bağımsızlığını kazanması, karşı cinsle ilişkiler kurması ve kimliğinin onaylanması açısından gencin toplumsallaşmasında önemli bir etken olarak yer alır (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2004). Bundan başka, ergenin arkadaşlık ilişkileri kuramayışı ya da arkadaşlarla çatışmalı ilişkiler daha sonraki psikolojik sorunların yordayıcısı olmaktadır. Arkadaşlar, birbirine eşlik etme, öneriler ve önemli sorunları güven duyarak paylaşma, koruyup kollayan sürekli bir birliktelik oluşturma ve stresli durumlara uyum sağlamada önemli kişilerdir (Lempers ve Clark – Lempers, 1993).

Akran gruplarının çocuğun ve gencin yaşantısında ayrı bir yeri ve önemi vardır. Çocuk aileden çevreye açıldığı zaman kendini akran grupları içinde bulur. Bu grupların en önemli özelliği üyelerinin benzer yaşlar ve statüde olmasıdır. Diğer bir ifadeyle grup üyeleri arasında eşitlik söz konusudur. Grupta anne, baba ve diğer büyükler gibi davranışları yönlendirecek, faaliyetleri kontrol edecek bir yetişkin yoktur (Erden ve Fidan, 1991).

Shaffer (1989), okul dönemlerinde yaşlılarıyla iyi arkadaşlık ilişkileri kurmaktan hoşlanan çocuk ve ergenlerin yaşlıları tarafından dışlanmayanlar, dışlanana göre daha az okuldaki ayrıldıkları daha az suç işlediklerini ve daha az psikolojik sorunla karşılaştıklarını ortaya koymuştur (akt. Elbir, 2000).

Bireyin en büyük bilişsel ve duygusal gelişme gösterdiği ergenlik çağında gencin dayanabileceği en önemli güven kaynağını arkadaş ilişkileri oluşturur. Bu yaşlarda yaşlılarının çocuk üzerindeki etkisi çoğu kez ailenin etkisi kadardır. Hatta bazı toplumlarda daha da büyüktür (Cüceloğlu, 1993).

Arkadaşlık insanlar için hayatın her döneminde sosyal bir ihtiyaçtır. Arkadaşlık en büyük değer ve önemini gençlik döneminde kazanır. Genç için arkadaşlık bütün sosyal ilişkilerden hatta aile içi ilişkilerden bile daha fazla öncelik taşımaktadır. Genel olarak arkadaşlık gençlik dönemlerinde diğer yaşam dönemlerine göre daha özel bir anlam taşımaktadır. Destek ağını oluşturan anne, baba, kardeş, eş, çocuk, arkadaş, komşu, öğretmen ve din adamı gibi kişilerden en çok arkadaşların gençler için destek sağladıkları belirtilmektedir (Temel ve Aksay, 2000).

Okul yaşamının heyecanlı yönlerinden biri, yeni arkadaşlıklar kurmaktır. Çocuk başkaları tarafından sevilme, oyun ve etkinliklere kabul edilmek ve değer verilmek ister. Okul çağı çocuğu kurduğu arkadaşlık sayesinde aile bireyleri ötesinde ufkunu genişletir, dış dünyaya ilişkin denetim kazanmaya başlar, benlik imajı oluşturur ve bir sosyal destek sistemi geliştirir (Yavuzer, 1999).

Çocuğun üyesi olduğu akran grubunun değer yargıları da motivasyonu etkilemektedir. Akran grubuna kabul edilme ihtiyacı o denli güçlüdür, bu grup okul başarısını önemseiyorsa, gruba kabul ihtiyacı tüm aile motivasyonundan daha ağır basmaktadır (Yavuzer, 1999).

Arkadaş edinmede en doğal olan yakın çevre ve okul çevresidir. Okulda yaşıtları olan çocuklarla her gün beraberdirler ve ilk seçimler okulda başlamaktadır (Özgüven, 2000).

Coleman (1961, akt. Onur, 1987), genelde ergenin toplumsal onay için aile, öğretmen ve yetişkin toplumundan çok, kendi yaşıtlarına dayandığını ileri sürmektedir. Yaşıt ilişkileri ergenin değer, ideal ve tutumlarını oluşturmaktadır. Toplumun daha geniş kesitleri ile ilişkileri kopuk olan ergenler psikolojik destek ve onay için kendi gruplarına ve birbirlerine dayanmaktadırlar.

Ergenlik sürecinde arkadaş ilişkilerinde farklılıklar görülür. İlk yıllarda aynı cinsten olan arkadaşlarla olan ilişkiler yoğunken, sonraki yıllarda karşı cinsten arkadaşlarla ilişkiler önem kazanır. Karşı cinsten arkadaşların önem kazanması kültürden kültüre değişebileceği gibi aynı kültür içinde de zamanla değişebilmektedir (Hortaçsu, 1997).

İlk ergenlikte (12-15 yaş) ilişkiler geniş ölçüde aynı cinsten, ileri ergenlikte (16-20 yaş) ilişkiler artan sayıda karşı cinsten kişileri de içermeye başlamaktadır. Bu gruba yaşıt grubu denir. En küçük, en kapalı ve en yakın yaşıt grubu arkadaşlığa dayanan gruptur, genellikle iki ya da üç kişiden oluşur. Arkadaşlık seçimini çeşitli etkenler belirler. Çocukluk ve ilk gençlikte kişi arkadaşlarını çoğu zaman yakınlarında yaşayan ve birbirini uzun zaman tanıyan kişilerden seçmektedir (Onur, 1995).

Başkaları tarafından beğenilmek ve kabul edilmek, herkesçe aranmak gibi durumlar kız ve erkek çocukların hepsinde duyulan gerçek gereksinimlerdir. Kız ve erkek çocuklar ergenliğin ilk yıllarında ve ortalarında arkadaşlık kurmaya başlarlar ve kızlar bu alanda önde gelirler (Şemin, 1992).

Erçelin (1988, akt. Kağıtçıbaşı, 1999), yaptığı araştırmasında bireyin ait olduğu grup içinden ve bunun dışından kimselere yardım etme ve onlardan

yardım beklentileri psikolojik ve maddi kaynaklar için ayrı ayrı incelenmiştir. Bireylerin grup içinde ve dışından olan kimseleri ne kadar destekleyebileceklerini ve onlardan ne kadar destek bekleyecekleri saptanmıştır. Araştırma sonucunda, insanların psikolojik destek alma ve verme konusundaki beklentilerinin maddi konulardaki beklentilerden daha fazla olduğu bulunmuştur.

Ergen içinde bulunduğu grubu idealleri ve sosyal standartları ile kendi davranışlarını değerlendirme durumundadır. Yeteneklerini, dürtü ve ilgilerini grup istekleri doğrultusunda yöneltmesi yoluyla gerçekleşir. Ancak bu şekilde başarılı ve kabul edilmiş bir birey olur. Genç duygu ve düşüncelerini akranlarına aktarmak, onların sosyal kabulünü ve onayını almak ihtiyacı içindedir (Yavuzer, 1993). Öğrenciler, okulda arkadaşları tarafından onaylanan davranışları benimser ve tekrarlarlar. Birçok araştırma ergenin mensup olduğu sosyal sınıfın onun tutum ve değerlerini etkileyebileceğini göstermiştir (Kulaksızoğlu, 2002).

2.2.3. Okulda Sosyalleşme

Eğitim tanımlarından birisi de “istendik yönde davranışı değiştirme süreci”dir. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere eğitim sosyal davranışları organize bir potada toplumla uyumlu hale getirmektir. Öyleyse eğitimi sosyalleşme sürecinin yarattığı genel ilişkiler içerisinde özel bir faaliyet biçimi olarak tarif etmek mümkündür. Özetle söylemek gerekirse eğitim dışındaki sosyalleşme amaçları belli kurumlara tabi değildir. Yani kontrolsüzdür. Eğitim organize olmuş disiplinler bir kurum olduğu için vermek istediği değerler önceden belirlenmiştir. Hatta yasal çerçeve içerisine alınmıştır (Akyüz, 1991; 226 - 229).

Okul ahlaki formasyonun oluşmasında en mükemmel ortamı hazırlayabilir. Bu kuruluş ergeni yalnız mesleğe hazırlamakla kalmaz aynı zamanda ona ahlaki durumunu belirlemesi için son fırsatları verir. Çünkü ergen çocukluk aşamasından çıkmış yetişkinliğe yönelmiştir. “Okul ailenin eksiklerini tamamlar ve aileye göre sosyal yaşama daha açıktır. Burada işaret etmek gerekir, modern psikoloji artık ideal adam klişesine göre insan yetiştirmeyi amaç

edinmedir. Tersine bireyi bağımsız bir karakter olarak ele alır ve ona özelliklerine göre benliğini kazandırır ve ahlaki yaşamın ortaya çıkaracağı sorunlara göre gençliği hazırlar, o’nu kendisine ve topluma yararlı bir kişi olarak yetiştirir.” (Şemin, 1992; 189).

Okulun temel işlevlerinin başında, kültür değerlerini genç kuşaklara aktarmak ve milli kültüre uyum göstermelerini sağlamak gelir. Okuldaki eğitim programı, ergenin özelliklerini dikkate alarak hazırlandığı, öğretim programının zenginleştirildiği ve grup tartışmalarına yer verildiği takdirde, bu uyum ve çaba ergenin sosyalleşmesine önemli katkılar sağlayabilir. Bu nedenle ergenlerin sosyalleşmelerinde öğretmenin fonksiyonu ve sorumluluğu büyüktür. Her şeyden önce öğretmen ergenlerin özelliklerini akademik olarak bilmeli ve rolünü buna göre oynamalıdır. Eğitimi, ulusal kültürün aktarıcısı olarak algılanması beklenir (Yavuzer, 1993; 317).

Okul faaliyetlerini her öğrencinin katılabileceği bir biçimde düzenlemeli öğrencilerin ilgi, beceri ve liderlik alanlarının saptamasına ortam hazırlanmalıdır. Eğitim ergenin bir grup içinde yapıcı ve kalıcı olmasına sağlarken diğer yandan özgür kişilik geliştirmesini desteklemelidir (Yavuzer, 1993).

Ergenlik dönemi yetişkinliğe geçişin ilk adımı olduğu için “terbiye ve ahlakın” tesir bakımından en feyizli çağı” olarak kabul edilebilir (Başgil, 1973; 41). Okul veya eğitim ortamındaki otoriter davranışlar öğretmenlerin reel model olmamaları sosyal dersler için ergenlik sosyo - psikolojik yapılarına uygun programlar geliştirilmemesi, ergenlerin eğitimle ilgili sosyalleşme problemlerindendir. Çünkü “ergenlik çağı orta öğretim (lise ve dengi okullar) kademesini kapsar. Bu çağ ergenin çocuksu tutumlarından kurtulmaya başlamak istediği bir çağdır” (Başaran, 1994; 4).

“Gençlere ders veren öğretmenler genellikle onlara özgü tepkileri tanımamaktadırlar. Bunun temel nedeni, onların doğal olarak içlerine kapalı olmalarıdır. Duygusal ve zihni güçler uyanmadan onların gelişime hazırlayacaklarına en kısa yoldan işi ele almaktadırlar ve onlara yönelik çocuk muamelesini sürdürmektedirler.” (Şemin, 1992;189).

“Okul adolesanın gereksinimlerine göre koşullanmalıdır. Ortaokul ve liselerde öğretmenler öğrenciyi anlayan sempatik kimseler olmalı ve onlarla ayrı ayrı bir insan olarak uğraşmalıdır.” (Şemin, 1992; 192).

Sosyalleşme sürecinde temel kurumlar arasında sayılan okulun öznesi öğretmendir. Öğretmen ergenler için önemli bir özdeşim odağıdır. Bunun için ergenlerin mevcut kültürü toplumsal değerleri öğretmenlerin davranışlarında görmeleri oldukça önemlidir. Okulun başta gelen toplumsallaşma işlevi çocuğu eğitmektir. Bunun da kültürün temel bilgi ve becerilerini nakletmek olduğu söylenebilir.

Okuyan ergenlerin arkadaşlıkları mahalle ve okul ortamında görülür. Her iki alanda da kurulan arkadaşlıklar ergen için oldukça önemlidir. Ergenlik çağının sarsıntılar kaybolduktan sonra konuşmak, içini dökmek gereksinimi ergeni yeni dostlarla birleşmeye iter Dostluk önce iki kişi arasında başlar sonra büyük gruplar oluşturacak şekilde büyür. Genç nerede bulunursa bulunsun kendi başına ürkek ve kararsızdır. Grup halinde ise çekinmeden davranır (Şemin, 1992; 175).

Ergenler önceleri ailelerin koyduğu önemli yasaklara uyar. Arkadaş seçiminde ailenin etkisi büyüktür. Bir çalışmaya göre, ailelerin büyük bir kısmı çocuklarının terbiye ve saygılı kimselerle arkadaşlık etmelerini istemişlerdir. İkinci sırada ise toplumsal prestiji esas olan iyi aileden gelen çocuklarla arkadaşlık etmelerini uygun görmüşlerdir. Aynı araştırmada ergenlerin arkadaş tercihlerinde, birinci sırada,”kafa dengi”; ikinci sırada “çevrede beğenilen kişi

olmaları” ve üçüncü sırada ise “çalışkan olmaları” gelmektedir. Bu araştırmada ayrıca ergenlerin en yakın arkadaşlarının “okuldan” ve ikinci sırada ise “mahalle arkadaşlarının” önemi vurgulanmıştır (Gökçe, 1984; 70-71).

Lise ikinci sınıf öğrencilerinin arkadaş tercihleri üzerine yapılan araştırmada ise alt sosyo-ekonomik düzeyde olan ergenler okul arkadaşlarına, üst sosyo-ekonomik düzeyde olanlar ise kamp ve tatil sitelerinde edindikleri arkadaşlıklara önem verdiklerini ortaya koymuştur (Ülkü ve Arısoy, 1983; 45).

İnsan davranışlarını belirleyen, yönlendiren ve kontrol eden kaynaklar ve güçler, kişinin dış çevre algılamalarıyla dışarıdaki sosyal düzenler ve kurallar ile insanlar arası karşılıklı iletişim ve etkileşimlerdir. Eğitim olayının özü olan davranış yönlendirmede kişilerarası iletişim büyük oranda yer tutar. Bu bağlamda bir sosyal ortam olan okulda kişilerarası iletişimin önemi üzerinde durmakta fayda olacaktır.

2.2.4. Okulda Sosyalleşme Şartları

Armağan ve Armağan (1988, 76), sosyalleşme sürecini şu şekilde tanımlamışlardır: ‘Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen insan, tüm yaşamını toplumsal ortamda sürdürür. Yani, insan toplumsallaşan, toplumun değer, norm ve kurallarına uyum sağlayan, sosyal roller yüklenen, sosyal denetim süreci içine giren, kültürel değerler edinen, kişilik kazanan ve bütün bunlara bağlı olarak davranış ve eylemde bulunan bir varlıktır. İşte insanın toplum içinde kişilik kazanma sürecine toplumsallaşma süreci diyoruz’.

Öztürk’e (1990) göre, sosyalleştirme üç kurum tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunlar; aile, genel kültür ve okuldur. Şemin (1992), bu kurumlar arasında okulun, bütün bireyleri çocukluktan ergenliğin sonuna kadar, sürekli ve derin bir biçimde etkilediğini belirtmektedir.

Ancak bireyin sosyalleşmesi bugün tek bir elden gerçekleştirilmiyor. Bir başka ifadeyle günümüz insanı birkaç sosyalleştirme ajanının etkisi altındadır.

Doğal olarak durum böyle olunca süreç karmaşık işlemektedir. Ergün (1987; 128), sosyalleşmenin işlevinden de söz ederek durumu şöyle ifade etmektedir: “Sosyalleşme, çocukları ve gençleri, yetişkin bir insan olduğunda karşılaşılabileceği durumlara göre ayarlar. Sosyal sistemler karmaşıktıkça, insandan beklenen roller ve görevler arttıkça sosyalleştirmede daha zor olmaktadır. Günümüzde toplumlar giderek açık toplum olmaktadır”. Açık toplum ve kitle iletişim araçlarının sunduğu seçim imkanlarının fazlalığı, insanın sosyalleşmesinde içinde yaşanan geleneksel kurumsallaşmaların tekrardan kendi işlevlerini tanımlamalarını kaçınılmaz kılmaktadır. Sosyalleşmede önemli ajanlardan olan aile ve okul bu amaçla kendi işlevlerini gözden geçirip, açık toplum ve kitle iletişim argümanlarını da hesaba katmalıdır.

Ergün’e (1987) göre okul, öğrencilere sadece müfredat programındaki bilgileri aktarmak, oradaki amaçlar doğrultusunda bazı beceri, alışkanlık ve davranış kalıpları kazandırmakla sosyalleştirme görevini yapamaz hale gelmektedir. Elbette çocuklar/gençler farklı bilim alanlarındaki bazı pratik ve teorik bilgileri öğrenmek, becerileri kazanmak için okula gelmektedir. Ama bu bilgi ve becerileri öğrenirken, aileden ve diğer sosyal kurumlardan çok farklı bir yapıya sahip olan okul toplumu içinde yaşamayı da öğrenmektedirler. Okullar, adeta bir aile ortamı ile büyük sosyal kurumlar arasında bir geçiş toplumdur; belki aile kadar sıcak ve hoşgörülü değildir, ama içinde yaşadığımız toplumun diğer bazı kurum ve gruplarındaki kadar acımasız da değildir. Çocuklar okulda kazandıkları birçok bilgi ve becerilerin yanı sıra aile fertlerinden başka yabancı çocukları, büyükleri ve yöneticileri de tanıma ortamı bulmaktadır. Farklı davranış şekilleri, farklı alışkanlıklar, gelenekler, değerlendirme teknikleri ile karşılaşmaktadır. Öğrenci arkadaşlarından, öğretmenlerinden, okul yöneticilerinden, memur ve hizmetlilerinden gelen bu tipik davranışlara yavaş yavaş alışmakta; okuldaki sosyal ilişkiler ağını, sosyal örgüyü öğrenmektedirler. Böylelikle daha sonra katılacakları yetişkinler toplumundaki örgüyü tanıma ve öğrenme şansına sahip olmaktadır.

2.2.5. Sosyal Ortamlarda İletişim

İletişim başkalarını tartıp, varılan yargıya göre davranma sanatıdır (Usluata, 1991). Başka bir tanıma göre de kişiler arası iletişim kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişimdir. Karşılıklı iletişimde bulunan kişiler, bilgi-sembol üreterek, bunları birbirlerine aktararak ve yorumlayarak iletişimi sürdürürler (Dökmen, 1997).

Bireyler ve içinde yaşadıkları ortamlar (çevreler) amaçlara yönelmiş belli dinamikler içindedirler. Bunlar kendi amaçlarına ulaşmak için karşılıklı etkileşime girerler ve birbirlerini sürekli olarak etkilerler. Bireyin bir davranışı, içinde yaşadığı durumu etkiler, bunun sonucunda ortaya çıkan yeni durum bireyi etkiler. Bireyler ve çevredeki pek çok değişken birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmış, bir sebep-sonuç yapılaşmasına girmişlerdir. Bu nedenle, psikolojik etkileşim araştırmaları, etkileşim = birey x durum gibi bir formüle ulaşmıştır (Lantermann, 1980).

Bir insanın sosyal ortamdaki davranışları, o ortamda yaşayan kişilerin maddî ve manevî olmayan şeylere verdikleri anlam ve önemlerin birliğinden doğmaktadır. Bir çevrede yaşayan kişiler, eğer o çevreyi birbirine benzer şekilde algılar ve değerlendirirlerse, orada iletişim ve etkileşim olabilir. Eğer bir ortamda yaşayan insanların çevrelerindeki eşyalara, olaylara ve kavramlara verdikleri anlamlar birbirlerine zıt veya birbiriyle ilgisiz ise, orda etkileşim mümkün değildir. Bir insanın davranışında bir şey ile o şeyin anlamı ve önemi bütünleşir (Kağıtçıbaşı, 1972).

A. Bandura ve W. Mischel tarafından geliştirilen sosyal öğrenme görüşüne ("social learning approach") göre de, esas olan başkalarıyla ilişki kurmayı, hareket yapmalarını, örneklerini öğrenmek, daha sonraki davranışlarda bunları kullanmaktır. Sosyal öğrenme yoluyla kazanılan ve zamanla içselleştirilen sosyal deneyimler, davranış kontrol ve kuralları sistemlerine dönüşür; insan davranışları da stabilleşir (Öztürk, 1990).

Eğitim, yetişmiş bir insanın yetismekte olan insanları kendi istediği biçimde şekillendirme, yönlendirme, etkileme çabalarıdır. İnsanları en başarılı şekilde etkileme ise, karşılıklı iletişim kanalıyla olur. Sosyal hayatımızda eğitici iletişimin yoğunlaştığı yer, okullarımızdır. Bu açıdan bakıldığında okulun sosyalleşmeye katkısının ne derece önemli olduğu görülmektedir.

2.3. Yabancılaşma Ve Okul

Yabancılaşma kavramı, uzun yıllar süresince inceleme konusu olmuştur. Latince ‘başkası’ anlamına gelen yabancılaşma; “ Kişinin kendisine dair var olan güce yabancı kalmasıdır” (Bottomore, 1991, 28). Erkuş (1994, 156) ise “ Psikolojik Terimler Sözlüğü” nde yabancılaşmayı şu şekilde tanımlamaktadır; “yabancılaşma, bireyin çevresinden, işinden benliğinden ve kendi yarattığı emeğinin ürününden uzaklaşma duygusudur”.

Yabancılaşmanın, insanın psikolojisinde ve kişilik yapısında meydana getirdiği tahribatlar göz önünde bulundurulduğunda, kavramın, sosyal bir olgu olmaktan çok, insan kişiliğini derinden etkileyen psikolojik bir olgu olarak düşünülmesi gerektiği ifade edilebilir.

Fromm’a göre (1996, 16) göre, “yabancılaşmış insan, başka herhangi bir kişiden koptuğu gibi kendisinden de kopmuştur. Herkes gibi o da, kendisini nesneleri algıladığı gibi beş duyusu ve sağ duyusu ile algılar; ama bunu yaparken kendisiyle ve dış dünyayla üretici bir ilişki içinde değildir”.

Bronfenbrenner (1986), insanın özüne ve topluma yabancılaşmasının nedenlerini toplumsal kuruluşlarda, en önemlisi de okullarda (eğitim kurumlarında) aramak gerektiğini belirtmektedir.

Eğitimde yabancılaşmanın kökenleri, doğduğumuz andan itibaren çevremizi saran bir ahtapot gibi kültürel kimliğimizin bir parçası haline gelen; insanoğlunun birlikte yaşadığının farkına varamadığı olgu ve olaylar bütünü olarak süre gelmiştir. Eğitimde yabancılaşmanın çözülebilmesi, başlangıçta okul

ve okulun bireyin yaşamındaki yansımalarımızın analizi ile mümkündür (Yapıcı, 2004).

Unutulmaması gereken önemli bir etmen de okul ile toplum arasındaki bağın giderek zayıflaması dolayısıyla ontolojik anlamının değersiz kılınmasıdır. Toplumsal, kültürel bir tehlike olarak yorumlanabilecek bu gelişmelerin önüne geçilebilmesinde, toplumsal kurum olan okulun bu anlamda yeniden tanımlanması ve etkinliklerin akılcılaştırılması ve bürokratik engellerin kaldırılması ile öğretmenlerin ve dolayısı ile öğrencilerin yabancılaşma duygularının önüne geçilmesi mümkün olacaktır(Husen, 1971; Akt. Duygulu, 1991).

Ergün (1987, 54), sosyalleşmenin işlevinden de bahsederek okula yabancılaşma durumunu şöyle ifade etmektedir; “sosyalleşme, çocukları ve gençleri, yetişkin bir insan olduğunda karışılabilceği durumlara göre ayarlar. Sosyal sistemler karmaşıklaştıkça, insandan beklenen roller ve görevler arttıkça sosyalleşme de daha zor olmaktadır. Günümüzde toplumlar giderek açık toplum olmaktadır”.

Sosyal açıdan uzaklaşmış öğrencilerin büyük bir kısmının, okulu arkadaşlık kurmaya uygun bir yer olarak görmediklerini, ancak bu öğrencilerin çoğunun okulda arkadaşlık kurduğunu belirtmektedir. Sosyal açıdan uzaklaşmış öğrenciler okulu, karmaşık ve hoşgörüsüz, hayal kırıklığına uğradıkları bir mekan olarak algılamaktadır. Birçoğu, evde kalmayı, sahile gitmeyi ya da arkadaşlarıyla dışarıda olmayı tercih etmektedir Oerlemans ve Jenkins (1998). Okulun temel öğelerinden, olmazsa olmaz koşulu öğrencilerin, okula yabancılaşmalarının, okulun işlevlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmesinde bir engel olarak gözükmektedir. Bu gün öğrencilerin toplumsal bir kimlik kazanamamalarında, kültürleşmelerinde ve sosyalleşmelerinde önemli yeri olan okulun bu işlevini yerine getirebilmesi, ancak öğrencilerin okula ilişkin sağlıklı bağlılık geliştirmeleri ile mümkün olacaktır (Seeman, 1984).

Genç okuldan elde edemediği doyumunu, okul dışı etkinliklere katılarak sağlamaktadır, bu sayede gereksinimlerini karşılamaktadır. Wellendorf (1980), bu tehlikeli gelişmeye işaret etmektedir. Okul öğrencilerinin katılımını artırma yoluna giderek öğrencileri sosyal sistemin (okulun) aktif bir üyesi haline getirmelidir. Katılım ancak özgür iletişim ve karar vermenin garanti altına alınmasıyla mümkündür. Okul sosyal sisteminin öğrencinin katılımını ilgi ve hedeflerini dikkate almasıyla ayrıca kendi kararları doğrultusunda öğrencilerin inisiyatif ve sorumluluk geliştirmesiyle yabancılaşmasının önüne geçilebileceğini belirtmektedir.

Okulun bu doğrultuda yapması gerekenler, bu nedenlerden dolayı okullardaki öğrenci kişilik hizmetleri bağlamında ele alınmalıdır. Yeşilyaprak (2000), öğrenci kişilik hizmetlerinin kapsamına giren hizmetleri, genel olarak eğitim süreci içindeki öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamak, öğretimi güçleştiren sorunları ortadan kaldırmak olduğunu belirtmektedir. Rehberliğin temel ya da nihai amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Öğrencinin okul ortamına yabancılaşması birçok problemi beraberinde getireceğinden bu olgunun dikkate alınmasını gerektirmektedir.

2.4. Konuyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Sosyal ilişkiler ve gençlerin sosyal çevredeki etkileşim ortamlarından algıladıkları sosyal destekle ilgili yapılan araştırmalarda gençlerin sosyal algısı ile akademik başarısı, sosyal çevreyle uyumu ve arkadaş ilişkileri üzerinde durulmuştur.

Alva (1993), ‘Asya kökenli Amerikalı ergenler arasında başarının farklı örüntüleri’ni incelediği araştırmasında, 8, 9 ve 10’uncu sınıf Asya kökenli Amerikalı öğrenci grubunda (n=345), okul notları ve Standart Test sonuçları kriter değişken olarak kullanılarak sosyo-kültürel faktörlerin, kişilik özelliklerinin ve öznel olarak algılanmış okul ve sosyal olayların akademik başarı örüntüsünü farklılaştırmadaki rolünü ortaya koymak için gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Asya kökenli Amerikalı öğrencilerin eğitimsel ve

sosyal deneyimleri ile akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Wenz ve Sipeerstein (1997), ‘ortaokuldaki ergenlerin stresi, sosyal ilişki ve uyumu’ adlı araştırmasında, okul kaygısı, sosyal destek ve uyum değişkenleri ele almıştır. Bu araştırmaya, 6 ve 7. sınıflardan toplam 482 öğrenci katılmıştır. Farklı seviyelerdeki stres ve sosyal desteğin öğrencilerin benlik saygısı, depresyon duygusu ve okuldan hoşnutsuzluk ilişkilerinin analizi için çoklu regresyon kullanılmıştır. Ergenin çeşitli kişisel özellikleri de (cinsiyet, sınıf seviyesi, eğitim, yerleşim durumu) değerlendirmeye katılmıştır. Sonuçlara göre, yüksek akran stres seviyesi ve akranlardan düşük seviyeli desteğin, sosyal benlik saygısını azalttığı bulunmuştur. Aile dışındaki kişilerden gelen problem çözme desteği ergenin okula bağlılık seviyesini arttırabilmektedir.

Vav, Beest ve Baervelat (1999), ergenlerin anne, baba ve arkadaşlarıyla olan sosyal ilişki düzeylerini hazırladıkları anketle incelemişlerdir. 1528 ergen üzerinde yürüttüğü çalışmada arkadaş desteği algısı yüksek olan öğrencilerin anne-baba desteği algılarının da yüksek olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla anne-baba desteği ve arkadaş desteği arasında pozitif ilişki mevcuttur.

Bru, Murberg ve Stephens (2001), ergenlerdeki sosyal iletişim, olumsuz yaşam olayları ve anti sosyal davranışları inceledikleri çalışmayı Norveç’ te öğretim gören 1027 ergen üzerinde yapmışlardır. Araştırma sonuçlarında kız ve erkek öğrenciler için olumsuz yaşam olayları ile anti sosyal davranışlar arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Rigby (2000), okulda arkadaş baskılarının ergenlerin algıladıkları sosyal desteğe etkisini incelediği araştırmasını Güney Avustralya’ da orta öğrenime devam eden 845 ergen üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucunda hem kız hem de erkek öğrencilerde arkadaş baskısı arttıkça algılanan sosyal destek düşük seviyede bulunmuştur. Ayrıca arkadaş baskısı yüksek, algılanan sosyal destek düzeyi düşük öğrenciler de ruh sağlıklarının da olumsuz etkilendiği bulunmuştur.

Taysi (2000) benlik saygısı, aile ve arkadaşlardan sağlanan sosyal destek konulu araştırmasında, Ankara'da çeşitli Üniversitelerde, yurttta ve ailesi yanında kalan 201 öğrenci seçilmiştir. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha rahat sosyal ilişki kurabildikleri bulunurken, her iki cinsiyette en fazla sosyal destek algılanan kaynağın aile olduğu bulunmuştur.

Budak (1999), öğrencilerde algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi 235 lise öğrencisiyle yaptığı çalışması sonucunda, ailede ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek arttıkça problem çözme becerisinin de arttığı bulunmuştur. Problem çözme becerisi ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

Bayram (1999), 128 genç üzerinde yaptığı ruhsal belirti ile sosyal ilişkiler konulu araştırmasında algılanan aile ve arkadaş desteğinin 18 yaş ve üzeri kişilerde en yüksek düzeyde iken 14 yaş ve daha küçük çocuklarda algılanan aile ve arkadaş desteğinin düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik düzey ve aylık gelirin yükselmesine bağlı olarak algılanan aile ve arkadaş desteğinin arttığı gözlenmiştir. Başarı değişkenine göre yedi ve daha fazla zayıfı olan deneklerin algıladıkları aile ve arkadaş desteği düşük iken, zayıfı almayan deneklerin algıladıkları aile ve arkadaş desteği en yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir.

Saral (1993), öğrencilerin uyum düzeyleri ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında kardeşi olan 134 öğrenciyle yaptığı araştırmasında, iki kardeşi olan öğrencilerin, çok kardeşi olan öğrencilerden daha çok başarılı oldukları, tek ya da iki kardeş olan öğrencilerin akademik başarı ve uyum düzeyleri arasında olumlu ilişki bulunmuştur.

Torun (1995), tükenmişlik, aile yapısı ve sosyal destek ilişkisi üzerine yaptığı çalışmasında ailede uyum arttıkça ve sosyal destek kaynaklarından yararlanma çoğaldıkça stresin olumsuz sonuçlarından biri olan tükenmişlik

azalmaktadır. Ayrıca ailede bireyin olumlu bulduğu özelliklerin artması, diğer sosyal ihtiyaçların karşılanması da arttırmaktadır.

Tarhan (1994), Ankara’da 370 öğrenci ile ergenlerin sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, akademik başarıları, sınıf düzeyleri ve devam ettikleri okulların sosyo ekonomik statüsü ile yalnızlık duyguları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırması sonucunda, yalnızlık ve akademik başarı arasında, öğrencilerde yalnızlık düzeyi arttıkça akademik başarının düştüğü gözlenmiştir.

Banaz (1992), 267 lise öğrencisinde sosyalleşme kaynakları ve stres ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırması sonucunda, lisede okuyan ergenlerde algılanan destek arttıkça, algılanan ruh sağlığı düzeyinde olumlu yönde farklılaşma olduğu bulunmuştur. Algılanan arkadaş ve aile desteği, algılanan ruh sağlığını doğrudan etkilemektedir.

Ergen yaştaki öğrencilerin sosyal gelişimleri üzerine yapılan araştırmalarda öğrencilerin sosyal algılarının arkadaş ve aile ilişkileri ile ilişkili olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Öğrencilerin internet cafelere gitmeleri internet kullanımına duydukları ihtiyaçtan dolayıdır. Bu sebeple gençlerin internet kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalarda internet ortamında kurulan ilişkilerin incelenmesi son yıllarda yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Moon (1999), 57 üniversite öğrencisiyle yaptığı deneysel bir araştırmada, bilgisayar aracılı iletişimde, algılanan fiziksel uzaklık ve ikna olma durumu arasında olumsuz bir ilişki bulmuştur. Ayrıca, algılanan fiziksel uzaklık, karşıdaki kişi tarafından verilen bilginin güvenilirliğini de azaltmaktadır. Bilgisayar aracılı iletişimde, fiziksel anlamda yakın olarak algılanan kişilerin bilgilerine daha fazla güvenilmekte, bu kişiler daha inandırıcı olarak değerlendirilmekte ve ikna olma durumu daha fazla gerçekleşmektedir.

Parks ve Floyd (1996) yaptıkları araştırmalarda, kişilerin Internet ilişkilerinde gerçek ilişkilere oranla kendilerini daha az yakın hissettiklerini bulmuşlardır. Bu araştırmalarda, Internet'teki ilişkilerin duygusal destek, yardım veya arkadaşlık amaçlı değil, daha çok bilgi alışverişi için oluşturulduğu belirtilmektedir.

Young'ın (1996) araştırmasında, Internet kullanımının artmasıyla, sosyal ilişkilerde sorunların arttığı belirtilmektedir. Araştırmaya katılan 496 kişiden Internet kullanmayanlardan sosyal ilişkilerde sorunlar ortaya çıkmamaktadır. Internet'i az kullananların % 2'sinde, orta düzeyde kullananların % 45'inde, ağır düzeyde kullananların ise % 53'ünde sosyal ilişkilerde bozulmalar ve sorunlar olduğu belirlenmiştir. Bu kişiler, gerçek hayattaki insanlarla daha az vakit geçirmekte, sorumluluklarını daha az yerine getirmekte ve arkadaşlarıyla, eşleriyle ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadırlar.

Anderson (2000), yaptığı araştırmada Internet bağımlısı olarak tespit edilen 106 kişinin sosyal ilişki durumunu incelemiştir. Araştırmacı, bu kişilerin tümünde internet'te geçirilen zamanla ilişkili olarak sosyal ilişkilerde zayıflamaların olduğunu, gerçek insanlarla daha az zaman geçirildiğini belirtmektedir.

Welsh (1999), Internet bağımlısı olarak tespit ettiği 80 kolej öğrencisinin, kişiler arası ilişkilerini incelemiştir. Araştırmacı, Internet kullanım süresinin artmasıyla kişiler arası ilişkilerde sorunların artması arasında olumlu bir ilişki olduğunu belirtmektedir.

Bu araştırma sonuçları, internet'in yüz yüze sosyal ilişkileri azalttığını, hatta onların yerine geçtiğini düşündürmektedir. Ayrıca, Internet'teki ilişkilerin zayıf sosyal ilişkiler şeklinde tanımlanabileceği düşünülmektedir.

Yetim ve Güler'in (2000), Mersin ve İzmir'deki Internet cafelerde yaptıkları araştırmada 240 kişiye anket uygulanmış ve Internet cafe sahipleri ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada şu sonuçlar elde edilmiştir:

İnternet cafeyi kullanım amaçlarında birinci sırada “chat yardımı ile dostluk kurma”, ikinci sırada “İnternet’te gezinme”, üçüncü sırada “chat yardımıyla flört”, dördüncü sırada ise e–mail ile haberleşmek” yer almaktadır. Örneklem 3/4’ünü öğrencilerin oluşturmalarına rağmen, internet’te derslerle ilgili kaynak araştırması yapanların oranı % 20’dir. 12 yaş altı grubun neredeyse tamamının oyun oynamak için internet kullandığı saptanmıştır. Diğer önemli bir bulgu da, chat yapan kişilerin sanal ortamda kendilerini olduğundan farklı tanıtmalarıdır. Örneklem % 35’i yaşını, % 31.7’si cinsiyetini, % 38.3’ü mesleğini, % 77’si ismini, % 21’i gelirini, % 53’ü ise beğenmediği fiziksel özelliklerini değiştirdiği saptanmıştır.

Yurt dışında ve yurt içinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğrenci yaştaki gençlerin internet kullanımının giderek yaygınlaştığı ve en fazla internette sohbet etmek amacıyla kullanıldığı vurgulanmaktadır. İnternet ortamında sohbet etmenin çok uzun süre yaşanmasının onların sosyal ilişki kurmalarında zorluklar yaşamalarına neden olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ülkemizde, okula yabancılaşma ile ilgili çalışmalar incelendiğinde; Sanberk’in (2003) “Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği” geliştirme çalışması görülmektedir. Bu araştırma Türkiye’deki lise öğrencilerinin okula ilişkin yabancılaşma düzeylerini ölçecek bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla yapılmıştır. 120 maddeden oluşan madde havuzunun kapsam ve yapı geçerliliğinin sınındığı çalışma 6 farklı okuldan 611 öğrenci ile gerçekleştirilmektedir. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları için 60 öğrenciden; test tekrar test güvenirliğini sınamak içinde Okul Yabancılaşma Ölçeği’nin üç hafta arayla iki kez uygulandığı 61 öğrenciden toplanan veriler kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları yeni Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği’nin içindeki dört faktörün güvenirliği ve geçerliliği olduğunu ortaya koymuştur. Her bir faktör alt ölçek olarak kabul edilerek şu şekilde adlandırılmıştır: Anlamsızlık, Kurlsızlık, Sosyal Uzaklık ve Güçsüzlük. Öğrence Yabancılaşma Ölçeği Toplam 17 maddeden oluşturulmuştur.

Duru (1995) “Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma ve Yalnızlık Düzey İlişkileri” başlıklı yüksek lisans tezinde 620 üniversite öğrencisine uyguladığı yabancılaşma ve yalnızlık örneği verilerinden elde ettiği bulgular incelendiğinde; Yabancılaşan öğrencilerin duygusal yalıtım ve sosyal yalıtım olmak üzere iki tip yalnızlık duygu durumu yaşadığı görülmektedir. Sosyal yalıtım boyutunda yalnızlık ve yabancılaşma yaşayan öğrenciler, sosyal ilişkilerden kaçınırken; duygusal yalıtım boyutunda yalnızlık yaşayan öğrencilerin sosyal yaşam içerisinde bulundukları ancak sosyal ilişkilerinde duygusallığa yer vermedikleri belirlenmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin yabancılaşma ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olduğu gözlenmektedir.

Okula yabancılaşmayla ilgili yapılan bir diğer araştırma ise Trent'in (2001) çalışmasıdır. Trent tarafından, Kuzey Avustralya'da bulunan 520 lise öğrencisinden oluşturulan örnekleme uygulanan Yabancılaşma Ölçeği bulgularının değerlendirilmesi sonucunda; öğrencilerin cinsiyetine göre yabancılaşma düzeylerinin farklılaşmadığı belirtilmiştir. Aynı zamanda, başarı durumu düşük öğrencilerin, başarı durumu yüksek öğrencilere karşı öfke ve kıskançlık duyguları geliştirdikleri saptanmıştır. Bu bağlamda okula yabancılaşma ile öfke duygusu arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Yabancılaşma düzeyi yüksek olan öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre gerek okul, gerek sınıf, gerekse aile ortamlarında kendilerinden yetişkin gibi düzenli, uyumlu, anlayışlı ve düşünceli davranışlar beklenmekte, fakat bu ortamların oluşumunda kendilerine danışılmamaktadır. Kendileri ile ilgili durum ve seçimlerde, görüşleri dinlenmemekte ve belirlenen şekilde düşünmek, hissetmek ve davranmak zorunda bırakılmaktadırlar. Öğrenciler yetişkinlerin, kişisel yetenek ve isteklerini göz ardı ederek, eğitim sürecinin bir rekabet içinde geçirmelerine neden olduklarını belirtmektedirler. Elde edilen bulgular, öğrencilerin %48'i okulu can sıkıcı, rutin ve ileriki yaşamlarında hiçbir işe yaramayacak bir yer olarak algıladıklarını gösterirler; öğrencilerin %12'lik

bölümü okulun kişisel, sosyal ve mesleki gelişimleri için önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmektedirler.

Okula yabancılaşma temelli diğer bir çalışma ise, Thomas ve Smith'in (2004) Amerikan gençlerinin okuldaki öfke ve davranışlarıyla ve yabancılaşma düzeyleriyle ilgili bulgulardır. Bu araştırmada, internet anketi yoluyla toplam 282 erkek ve kız lise öğrencisinden veriler elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öfke duygusu yaşayan öğrencinin, sınıf arkadaşları tarafından anlaşılmadığını ve okulda yalnızlık duygusuna kapıldığını göstermektedir. Öfke düzeyi yüksek ve kontrol etme güçlüğü yaşayan öğrencilerin okula yabancılaşma düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir. Okula yabancılaştıklarını ifade eden öğrenciler, okulda sosyal ilişkileri artırıcı ve kişisel gelişime katkı sağlayıcı yeterli aktivite ve uygulamaların bulunmadığını; okulda kişisel gelişimden önce öğrenmenin ve başarının değer gördüğünü; öğrenmekte güçlük çeken ve başarısız olan öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleri tarafından insancıl değerler hiçe sayılarak dışlandıklarını belirtmektedirler.

Cinsel rollerin okula yabancılaşma üzerindeki etkisi incelendiğinde, Lane'nin (1999) Yunanlı 160 kız ve 160 erkek olmak üzere toplam 320 lise öğrencisinden elde ettiği bulgular incelendiğinde, yabancılaşma düzeylerinin cinsiyet açısından farklılaşmadığı belirtilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, ortaöğretim okullarının bulunduğu çevrenin öğrencilerin eğitimine ve sosyal gelişimlerine olan katkısını belirlemeye yönelik betimsel bir çalışmadır. Çalışma karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır. Araştırmada, öğrencilerden anket ile toplanan verilerde okulun fiziksel çevresi bağımsız değişken; internet cafe, bilardo salonu, cafe, pastane vb. yerlere gitme durumları ve burada oluşan etkileşimlere yönelik görüşleri bağımlı değişkendir. Öğrencilerin yabancılaşmasının incelenmesinde, okul çevresi, öğrencilerin okul çevresinde bulunan işletmelere gitme durumları bağımsız değişken; öğrenci yabancılaşması ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Öğretmenler görüşlerinin incelenmesinde ise, okul çevresi bağımsız değişken; bu çevrenin öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişmelerine ise bağımlı değişkendir.

Böylece çalışmada okul çevresinin öğrencilere eğitsel ve sosyal gelişimine yönelik katkıları hem örneklem hem de veri toplama tekniği açısından üçgenleme yaklaşımı kullanılmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemini

Araştırmanın evrenini 2005–2006 eğitim-öğretim yılı içerisinde Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerindeki ortaöğretime devam eden öğrenciler ve bu okullarda bulunan öğretmenler oluşturmuştur.

Okullar seçilirken Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerinde bulunan Anadolu, Meslek Lisesi ve Genel Lise türünden okulların fiziksel

evresi gözlem yoluyla incelenmiştir. evresi işyeri yoğunluklu okullar internet cafe, bilaro salonu ve cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerden çevresinde ikiden fazla bulunan okullardır. Fiziksel çevresinde yukarıda sayılan işletme türlerinden sadece bir veya iki tanesinin olduğu veya hiç olmadığı okullar çevresi konut yoğunluklu okullardır. Bu ltler dikkate alınarak amaçlı örnekleme yoluyla okullar belirlenmiştir. Belirlenen 10 okul çalışma evrenini oluşturmuştur. Araştırmanın rneklemi ise, çevresinde dükkana ve işletmelerin yoğun olarak bulunduğu 5 okul ile çevresinde daha çok konut niteliği taşıyan binaların bulunduğu 5 okul olmak üzere toplam 10 okuldaki öğrencilerden ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerden oluşturulmuştur.

Çalışma evreninde bulunan okullardaki toplam ğrenci sayısının sınıf ve cinsiyete göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Evreninde Bulunan Okullardaki Toplam Öğrenci Sayısının Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişkenler				Cinsiyet		Toplam
Çevre	Okul	İşletme sayısı	Sınıf	Kız	Erkek	
İ Ş Y E R İ Y O Ğ U N L U K L U	Hacı Ahmet Atıl Lisesi	İnternet Cafe : 2	9	174	173	347
		Bilardo Salonu : 1	10	137	165	302
		Cafe. Pastane vb. : 5	11	165	182	347
	Borsa Lisesi	İnternet Cafe : 2	9	292	328	620
		Bilardo Salonu : 1	10	304	301	605
		Cafe. Pastane vb. : 4	11	157	154	311
	Tepebağ Lisesi	İnternet Cafe : 3	9	139	274	413
		Bilardo Salonu : 1	10	128	228	356
		Cafe. Pastane vb. : 6	11	43	101	144
	Çukurova E.M.L.	İnternet Cafe : 6	9	48	644	692
		Bilardo Salonu : 1	10	18	598	616
		Cafe. Pastane vb. : 11	11	25	375	400
	Karşıyaka E.M.L.	İnternet Cafe : 2	9	81	195	276
		Bilardo Salonu : 1	10	75	235	310
		Cafe. Pastane vb. : 3	11	85	300	385
K O N U T Y O Ğ U N L U K L U	Seyhan Çukurova Lisesi	İnternet Cafe : 1	9	207	181	388
		Bilardo Salonu : -	10	297	407	704
		Cafe. Pastane vb. : 1	11	240	207	447
	Seyhan Rotary Anadolu Lisesi	İnternet Cafe : 1	9	192	228	420
		Bilardo Salonu : -	10	94	112	206
		Cafe. Pastane vb. : 1	11	67	87	154
	75.Yıl Lisesi	İnternet Cafe : -	9	85	85	170
		Bilardo Salonu : -	10	247	304	551
		Cafe. Pastane vb. : -	11	162	184	346
	Kurttepe E.M.L.	İnternet Cafe : 1	9	18	361	379
		Bilardo Salonu : -	10	12	437	449
		Cafe. Pastane vb. : 1	11	14	261	275
	Sunar Nuri Çomu Lisesi	İnternet Cafe : 1	9	300	221	521
		Bilardo Salonu : -	10	224	215	439
		Cafe. Pastane vb. : -	11	171	163	334
TOPLAM				4201	7706	11907

Tabloda görüldüğü gibi üç Endüstri Meslek Lisesinde kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerden oldukça azdır. Diğer liselerde bulunan kız ve erkek öğrencilerin sayısı arasında çarpıcı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Örneklem grubu oluşturulurken örnekleme alınan okullardan oransız küme örnekleme yaklaşımıyla her sınıf düzeyinde şubeler belirlenmiş ve bu şubelerdeki öğrenciler örnekleme alınmıştır. Örnekleme alınan öğrencilerin sayısı belirlenirken sınıf düzeyinde % 10 - % 30 arasında ve okul düzeyinde de % 20 - % 26 arasında olmak üzere çalışma evreninde bulunan 11907 öğrenciden 2575 öğrenci örnekleme alınmıştır.

Örnekleme alınan öğrencilerin okul, sınıf ve cinsiyete göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Örneklem Alınan Öğrencilerin Okul, Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımları

Değişkenler			Cinsiyet		Toplam
Çevre	Okul	Sınıf	Kız	Erkek	
İ Ş Y E R İ Y O Ğ U N L U K L U	Hacı Ahmet Atıl Lisesi	9	30	28	58
		10	37	52	89
		11	52	31	83
	Borsa Lisesi	9	80	73	153
		10	94	75	169
		11	16	14	30
	Tepebağ Lisesi	9	25	58	83
		10	24	48	72
		11	8	26	34
	Çukurova E.M.L.	9	8	144	152
		10	8	208	216
		11	7	75	82
	Karşıyaka E.M.L.	9	14	47	61
		10	7	57	64
		11	1	11	12
	Toplam			411	947
K O N U T Y O Ğ U N L U K L U	Seyhan Çukurova Lisesi	9	48	31	79
		10	35	140	175
		11	53	39	92
	Seyhan Rotary Anadolu Lisesi	9	30	21	51
		10	23	28	51
		11	30	32	62
	75.Yıl Lisesi	9	32	27	59
		10	41	69	110
		11	46	78	124
	Kurttepe E.M.L.	9	4	82	86
		10	4	62	66
		11	2	69	71
	Sunar Nuri Çomu Lisesi	9	42	34	76
		10	24	25	49
		11	43	23	66
	Toplam			457	760
TOPLAM			868	1.707	2.575

Çalışma evreninde bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerin tamamının çalışmaya alınması hedeflenmiştir. Ancak izinli, raporlu ve verilerin toplandığı günlerde dersi olmayan öğretmenlerden veri toplanamamıştır.

Bu okullarda görev yapan ve çalışmaya alınan öğretmenlerin okullara göre dağılımları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Örneklem Alınan Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımları

Değişkenler		Okulda bulunanlar	Çalışmaya alınanlar	
Çevre	Okul	f	f	%
İ Ş Y E R İ Y O Ğ U N L U K L U	Hacı Ahmet Atıl Lisesi	50	34	68
	Borsa Lisesi	60	26	43
	Tepebağ Lisesi	42	36	85
	Çukurova E.M.L.	108	56	51
	Karşıyaka E.M.L.	78	44	56
	TOPLAM	338	196	59
K O N U T Y O Ğ U N L U K L U	Seyhan Çukurova Lisesi	69	32	46
	Seyhan Rotary Anadolu Lisesi	44	31	70
	75.Yıl Lisesi	55	25	45
	Kurttepe E.M.L.	97	65	67
	Sunar Nuri Çomu Lisesi	50	16	32
	TOPLAM	315	169	54
GENEL TOPLAM		653	365	56

Tablo 3’ de görüldüğü gibi örnekleme alınan okullarda görev yapan öğretmenlerin % 56’sından veri toplanmıştır. Bu oran okullara göre % 32 ile % 85 arasında değişmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla, Öğrenci Görüşleri Anketi, Öğretmen Görüşleri Anketi ve Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları aşağıda açıklanmaktadır. Okulların fiziksel çevresi ile ilgili verileri toplamak için, okulu çevreleyen ilk sokaklar ve 100 metrelik mesafede yer alan yapılar ve işletmelerin nitelikleri fiziksel gözlem yoluyla tespit edilmiştir.

3.3.1. Öğrenci Görüşleri Anketi

Okul çevresinin öğrencilerin eğitsel gelişimleri ve davranışları üzerindeki etkisine yönelik öğrencilerin algıları 26 soruluk bir anketle öğrenilmiştir. Anketteki sorular araştırmanın amacına uygun olarak Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü’nden üç öğretim elemanının görüşleri alınarak, okullarda bulunan öğretmenlerle ve okul idarecileri ile görüşülerek hazırlanmıştır. Anket Ek 1’de verilmiştir.

3.3.2. Öğretmen Görüşleri Anketi

Okul çevresinde bulunan işletmelerden öğrencilerin faydalanmalarının onların gelişimlerine ve davranışlarına etkisine yönelik öğretmen görüşleri 20 maddelik bir anketle alınmıştır. Maddeler de Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü’nden üç öğretim elemanının görüşleri alınarak araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmıştır. Anket’ e Bilgi Toplama Formu adı verilmiştir. Bu form Ek 2’de verilmiştir.

3.3.3. Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği -ÖYÖ

Ölçek, Sanberk (2003) tarafından ortaöğretim öğrencilerinin okulun özgül koşullarında yabancılaşmalarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Yapılan faktör analizi çalışması sonucunda ölçeğin dört faktörden oluştuğu bulunmuştur. ÖYÖ Gücsüzlük, Anlamsızlık, Kuralsızlık ve Sosyal Uzaklık alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Maddelerin ‘hiç katılmıyorum’ (1) ile ‘tamamen katılıyorum’ (5) arasında değişen 5’li likert tipi yanıtlama seçenekleri vardır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85’dir. Alınan yüksek puanlar bireylerin daha fazla yabancılaşma yaşadığını göstermektedir.

ÖYÖ’ nin iç-tutarlık katsayıları incelendiğinde, toplam puan için .79 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçekler için değerler .45 ile .77 arasında değişmektedir. ÖYÖ’ nin toplam puan için test-tekrar test korelasyon katsayısı .77 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için değerlerin .61 ile .74 arasında değiştiği bulunmuştur (Sanberk, 2003).

Başka bir örnekleme ölçeğin iç-tutarlık katsayısı toplam puanlar dikkate alınıp cronbach alfa güvenirlik katsayısına bakıldığında .78 olduğu görülmüştür. Alt ölçek puanlarının cronbach alfa güvenirlik katsayıları ise .51 ile .76 arasında bulunmuştur (Çelik, 2005).

Bu çalışmada ÖYÖ’ nin toplam puanı kullanılarak öğrencilerin okula yabancılaşmaları ölçülmüştür.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmayla ilgili verilerin toplanabilmesi için Adana Valiliği’nden izin alınmıştır. Veri toplamada çevrede bulunan işletmelerin nitelikleri fiziksel inceleme yapılarak toplanmıştır. Şubat 2006’ da seçilen 10 okula gidilmiştir. Uygulama 2006 Nisan ayında gerçekleştirilmiştir. Psikolojik danışmanlara araştırmanın amacının ne olduğu açıklanmıştır. Ayrıca okul idarecileri ile görüşülerek öğrenci sayılarına göre örneklem grubu belirlenmiştir.

Tüm okullarda anket uygulanmasına araştırmacı ve okul psikolojik danışmanı birlikte katılmışlardır. Öğrenciler uygulamaya seçilen sınıflar halinde alınmışlardır. Öğrencilere, okul çevresinde bulunan işletmelere gidip gitmemelerine ve buralarla ilgili bir anket doldurmaları için sınıf olarak seçildikleri ifade edilmiştir. Ayrıca, seçim işleminin öğretmenleri tarafından tamamen rastlantısal olarak yapıldığı vurgulanmıştır. Anketin yönergesi araştırmacı tarafından okunmuş ve isim yazılmaması gerektiği ifade edilmiştir. Her soru için bir seçenek işaretlemesi gerektiği ancak bazı sorular için birden çok seçeneğin işaretlenebileceğinin anket formunda belirtildiği vurgulanmıştır. Anketin bitiminde 17 maddelik Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği'nin bulunduğu ve onun da yönergesi okunarak eksiksiz olarak doldurulması sağlanmıştır. Uygulama yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Örnekleme alınan okullardaki öğretmenlerin görüşleri araştırmacı tarafından hazırlanan anketle toplanmıştır. Öğretmenlerle verilerin toplanmasından önce ders dışı saatlerde görüşülerek araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Uygulamaya öğretmenlerin boş ders saatlerinde iken öğretmenler odasında yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, bilgisayar aracılığı ile “SPSS 11,5” paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Öğrenci Görüşleri Anketine verilen yanıtların frekansları ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. İstatistik tekniklerinin kullanımının uygun olduğu durumlarda görüşler arasında farkın olup olmadığına Kay-Kare tekniği kullanılarak bakılmıştır. Farklı değişkenlere göre ÖYÖ puanları t testi ve bir boyutlu Varyans Analizi tekniğiyle karşılaştırılmıştır. Analizlerde, öğrenciler ankette yer alan soruların bazılarına yanıt vermediklerinden dolayı, her analizdeki toplam sayılar değişmektedir. ÖYÖ'nde üçden fazla maddeyi boş bırakan öğrencilerin yabancılaşma puanları hesaplanmamıştır. Böylece ÖYÖ puanlarının analizlerinde de sayılar, öğrenci görüşleri anketinden de farklıdır. Öğretmen görüşlerinin incelenmesinde frekans

ve yüzde değerler hesaplanmıştır. Analiz sonuçların yorumlanmasında 0,05 güven düzeyi aranmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin okullarındaki imkanların yeterliği, başarıları, okul çevresinde bulunan işletmelere gitme durumları, bu yerlerle ilgili algıları, okula yabancılaşma durumları ve bu okullardaki öğretmenlerin çevrede bulunan işletmelerin öğrencilere etkisi ile ilgili görüşleri arasında farklılaşma olup olmadığına yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur. Bulguların sunumunda araştırmada belirlenen alt amaçlara yönelik sıra takip edilmiştir.

4.1. Öğrencilerin Okullarındaki Olanakların Yeterliği Ve Başarı Durumlarına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin okullarındaki ders dışında kullanabildikleri kantin, kafeterya gibi yerleri yeterli bulmalarına yönelik frekans dağılımı okulun işyeri yoğunluklu ve konut yoğunluklu olmasına göre verilmiş ve çevreye göre görüşlerde farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlar Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okuldaki Kantin Ve Kafeteryaların Yeterliğine Yönelik Görüşlerinin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	EVET		HAYIR		TOPLAM		X^2
	f	%	f	%	f	%	
İşyeri Yoğunluklu	627	46,5	722	53,5	1349	100	54,07 $p < 0,05$
Konut Yoğunluklu	390	32,2	820	67,8	1210	100	
Toplam	1017	39,7	1542	60,3	2559	100	

Öğrencilerin okul çevresine göre okulda bulunan kantinler ve kafeteryaları yeterli bulup bulmadığı konusundaki görüşleri arasında farklılık olduğu görülmüştür ($X^2= 54,07$; $p < 0,05$). Çevresi iş yeri yoğunluklu olan okullarda bulunan öğrenciler okuldaki kantin ve kafeteryaları daha çok yeterli bulurken (% 46,5), çevresi konut yoğunluklu olan okullarda bulunan öğrencilerin daha az yeterli (% 32,2) bulduklarını ifade etikleri görülmektedir.

Öğrencilere okulda ders dışında kullanabildikleri bilgisayar bulunup bulunmadığı sorulmuş ve elde edilen sonuçlar okulun bulunduğu çevre türüne göre aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5: Okul Çevresine Göre Okullarda Ders Dışında Öğrencilerin Kullanabildiği Bilgisayar Bulunmasına Yönelik Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	VAR		YOK		TOPLAM		X^2
	f	%	f	%	f	%	
İşyeri Yoğunluklu	233	17,4	1107	82,6	1340	100	$X^2 = 8,56$ $p < 0,05$
Konut Yoğunluklu	159	13,2	1046	86,8	1205	100	
Toplam	392	15,4	2153	84,6	2545	100	

Okul çevresine göre ders dışında öğrencilerin kullanabildiği bilgisayar bulunup bulunmamasına yönelik değerler arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür ($X^2 = 8,6$; $p < 0,05$). Çevresi iş yeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 17,4'ü ders dışında kullanabildikleri bilgisayar laboratuvarı olduğunu ifade ederken, çevresi konut yoğunluklu okullarda ise bu değer (% 13,2)' dir.

Ayrıca öğrencilere okullarında ders dışında kullanabildikleri internet bağlantısı bulunan bilgisayarların bulunup bulunmadığı da sorulmuş ve elde edilen sonuçlar okulun bulunduğu çevre türüne göre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Ders Dışında Kullanabildiği Internet Bağlantısı Bulunan Bilgisayar Bulunmasına Yönelik Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	VAR		YOK		TOPLAM		X^2
	f	%	f	%	f	%	
İşyeri Yoğunluklu	126	9,5	1204	90,5	1330	100	0,28 $p > 0,05$
Konut Yoğunluklu	106	8,9	1089	91,1	1195	100	
Toplam	232	9,2	2293	90,8	2525	100	

Okul çevresine göre öğrencilerin ders dışında kullanabildikleri Internet bağlantısı bulunan bilgisayar bulunup bulunmadığına yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($X^2 = 0,28$ $p > 0,05$).

Ankette öğrencilere birinci dönem karnelerinde zayıf derslerinin olup olmadığı ve var ise kaç zayıfları olduğu sorulmuştur. Okulun bulunduğu çevreye göre elde edilen frekans değerleri arasında farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bununla ilgili sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin I. Dönem Karnelerinde Bulunan Zayıf Derslerinin Sayısının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	Hiç Yok		1 veya 2		3 veya 4		5 ve fazlası		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İşyeri yoğunluklu	316	23,5	318	23,6	312	23,2	399	29,7	1345	100	88,35 $p < 0,05$
Konut yoğunluklu	418	35,5	347	28,8	228	18,9	202	16,8	1205	100	
Toplam	744	28,2	665	26,1	540	21,2	601	23,6	2550	100	

Öğrencilerin okul çevresine göre I. dönem karnelerindeki zayıf derslerin sayısı arasında farklılık olduğu anlaşılmıştır ($X^2 = 88,35$; $p < 0,05$). Çevresi konut yoğunluklu olan okullardaki öğrencilerin % 35,5'inin I. dönem karnesinde zayıfı olmadığı görülürken, çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerde ise bu değer % 23,5' dir. Aynı şekilde çevresi konut yoğunluklu olan öğrencilerin I. dönem karnesindeki zayıfı 5 veya daha fazla olanların oranı % 16,89 iken, çevresi işyeri yoğunluklu olan okullardaki öğrencilerde bu değer % 29,7 olduğu görülmektedir.

4.2. Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan İşletmelere Gitme Durumları Ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Bulgular

Bu bölümde, öğrencilerin okul çevresine göre çevrede bulunan internet cafe, bilardo salonu ve cafe, pastane, burger salonu çay evi gibi yerlere gitme durumları ve bu yerlerle ilgili algılarına yönelik bulgular verilmiştir.

4.2.1. Öğrencilerin İnternet Cafelere Gitme Durumları Ve Algılarına Yönelik Bulgular

Öğrenciler okul çevresine göre çevrede bulunan internet cafelere gidip gitmeme ve gitme sıklığı sorulmuş ve buna yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	Hiç Gitmem		Haftada 1-2 gün		Haftada 3-4 gün		Her gün		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İşyeri yoğunluklu	695	52,3	502	37,8	76	5,7	55	4,1	1328	100	28,18 $p < 0,05$
Konut yoğunluklu	733	61,8	360	30,3	69	5,8	25	2,1	1187	100	
Toplam	1428	56,8	862	34,3	145	5,8	80	3,2	2515	100	

Okul çevresine göre çevrede bulunan Internet cafelere giden öğrenciler arasında farklılık olduğu anlaşılmıştır ($X^2 = 28,18$; $p < 0,05$). Çevresi konut yoğunluklu olan okullardaki öğrencilerden çevrede bulunan Internet cafelere gitmeyenlerin (% 61,8), çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerden (% 52,3) daha çok olduğu görülmektedir. Ayrıca haftada 1-2 gün ve her gün gitme durumunda çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin daha çok olduğu sonucuna rastlanmıştır.

Öğrencilerin okul çevresine ve cinsiyetlerine göre çevrede bulunan internet cafelere gidip gitmediklerine yönelik analiz sonuçları Tablo 9’ da sunulmuştur.

Tablo 9: Erkek ve Kız Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Internet Cafelere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Cinsiyet	Çevre	Giden		Gitmeyen		Toplam		X^2
		f	%	f	%	f	%	
Erkek	İşyeri yoğunluklu	552	59,3	379	40,7	931	100	14.26 $P < 0,05$
	Konut yoğunluklu	374	50,1	373	49,9	747	100	
Kız	İşyeri yoğunluklu	81	20,4	316	79,6	397	100	0.66 $p > 0,05$
	Konut yoğunluklu	80	18,2	360	81,8	440	100	

Erkek öğrencilerin okul çevresine göre çevrede bulunan internet cafelere gidip gitmeme durumları arasında farklılık olduğu görülürken ($X^2 = 14,26$; $p < 0,05$), kız öğrencilerde farklılığın olmadığı gözlenmiştir ($X^2 = .66$; $p > 0,05$). Çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki erkek öğrencilerden çevrede bulunan internet cafelere gidenlerin (% 59,9) çevresi konut yoğunluklu okullardaki erkek öğrencilerden gidenlere göre (% 50,1) daha çok olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin internet cafelere gittiklerinde geçirdikleri süre açısından okulun bulunduğu çevreye göre karşılaştırılması ve sonuçlar Tablo 10' da verilmiştir.

Tablo 10: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Okul Çevresindeki Internet Cafelerde Geçirdikleri Sürelerin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	Yarım saat		1 -2 saat		3-4 saat		5 ve daha fazla		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İşyeri yoğunluklu	281	34,5	477	58,5	40	4,9	17	2,1	815	100	6,09 $p < 0,05$
Konut yoğunluklu	198	32,4	348	57,0	47	7,7	18	2,9	611	100	
Toplam	479	33,6	825	57,9	87	6,1	35	2,5	1426	100	

Okul çevresine göre öğrencilerin Internet cafelerde geçirdikleri süreler arasında farklılık olduğu anlaşılmıştır ($X^2 = 6,09$; $p < 0,05$). Çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerden gittikleri Internet cafede yarım saat kalanlar diğer gruptakilerden daha fazla (% 34,5) iken, çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerden ise 3-4 saat kalanlar (% 7,7) çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunanlardan (% 4,9) daha fazla olduğu görülmektedir.

İnternet cafelere giden öğrencilerin ne amaçla gittikleri sorulmuş ve elde edilen verilere yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Ne Amaçla Gittikleri İle İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gidiş Amaçları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Web sitesinden bilgi almak	492	77.7	407	89.6	899	82,7
Zaman geçirmek	283	44.7	147	32.3	430	39,5
Oyun oynamak	365	57.6	259	57,0	624	57,4
Chatleşmek	334	52.7	238	52.4	572	52,6
Oraya gelenlerle arkadaşlık edinmek	47	7.4	36	7.9	83	7,6

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

Öğrencilere okulun çevresinde bulunan İnternet cafelere ne amaçla gittikleri sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla web sitesinden bilgi almak (% 77.7), oyun oynamak (% 57,6), chatleşmek (% 52,7), zaman geçirmek (% 44,7) ve oraya gelenlerle arkadaşlık edinmek (% 7,4) amacıyla gittiklerini belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden elde edilen sonuçlarda da yüzde değerlerinde az farklılık olmakla birlikte benzer bir durum gözlenmiştir.

İnternet cafelere giden öğrencilere bu yerlerde karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili verilere yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Bulundukları Süre İçerisinde Karşılaştıkları Olumsuz Durumlarla İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Olumsuz Durumlar*	İşyeri yoğunluklu		Konut Yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	305	48.1	241	53,0	546	50,2
Küfürlü konuşmalar oluyor	236	37.2	209	46,0	445	40,9
Sigara içiliyor	334	52.7	207	45.5	541	49,7
Kavgalar oluyor	98	15.4	62	13.6	160	14,7
Gürültülü bir ortam oluyor	323	51,0	262	57.7	585	53,8

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

İşyeri yoğunluklu okullardaki öğrenciler % 48,1 ve konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 53,0'ü bu ortamlarda olumsuz bir şey olmadığını ifade etmişlerdir. Okul çevresinde bulunan internet cafelere giden öğrencilerin buralarda geçirdikleri süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlar sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla sigara içiliyor (% 52,7), gürültülü bir ortam oluyor (% 51,0), küfürlü konuşmalar oluyor (% 37,2) ve kavgalar oluyor (% 15,4) şeklinde olumsuz durumlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerde de benzer bir durum gözlenmiştir. Ancak, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrenciler en fazla sigara içiliyor derken çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin en fazla gürültülü bir ortam oluyor seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

İnternet cafelere giden öğrencilerin bu yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğu sorulmuş ve buna yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13: Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Zararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Zararları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	578	91.3	424	93.3	1002	92,1
Derslerimden zayıf alıyorum	149	23.5	83	18.2	232	21,3
Ailemle sorun yaşıyorum	124	19.5	115	25.3	239	21,9
Öğretmenlerimle sorun yaşıyorum	21	3.3	12	2.6	33	3,0
Arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor	25	3.9	19	4.1	44	4,0

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

Konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerden % 93,3'ü ve işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin de %91,3'ü bu ortamların kendilerine herhangi bir zararı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilere okulun çevresinde bulunan İnternet cafelerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğu sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla hiç olmuyor (% 91,3), derslerimden zayıf alıyorum (% 23,5), ailemle sorun yaşıyorum (% 19,5), arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor (% 3,9) ve öğretmenlerimle sorun yaşıyorum (% 3,3) şeklinde zararı olduğunu belirtmişlerdir. Benzer bir sıralama konut yoğunluklu çevredeki okullardan gelen öğrencilerde de gözlenmiştir. Ancak çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin ikinci sırada derslerimden zayıf alıyorum seçeneğini işaretlerken çevresi konut yoğunluklu okullardan gidenlerin ise ailemle sorun yaşıyorum seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

İnternet cafelere giden öğrencilerin bu yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi yararları olduğuna yönelik analiz sonuçları tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14: Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Yararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Yararları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	118	18.6	88	19.3	206	18,9
Ödevlerimi yapmada kolaylık sağlıyor	388	61.2	350	77,0	738	67,8
Kendimi özgür hissediyorum	178	28.1	142	31.2	320	29,4
İstediğim bilgiye çabuk ulaşabiliyorum	508	80.2	351	77.3	859	79,0
Arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum	297	46.9	198	43.6	495	45,5

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

İşyeri yoğunluklu okullardaki öğrenciler % 18,6 ve konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 19,3’ü bu ortamlarda bulunmalarının bir yararı olmadığını ifade etmişlerdir. Okul çevresinde bulunan İnternet cafelere giden öğrencilerin buralarda zaman geçirmenin ne gibi yararı olduğu sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla istediğim bilgiye çabuk ulaşabiliyorum (% 80,2), ödevlerimi yapmada kolaylık sağlıyor (% 61,2), arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum (% 46,9), ve kendimi özgür hissediyorum (% 28,1) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden elde edilen sonuçlarda da yüzde değerlerinde az farklılık olmakla birlikte benzer bir durum gözlenmiştir.

İnternet cafelere gitmeyen öğrencilerin gitmeme nedenlerini yazılı olarak belirlemeleri istenmiştir. Örneklemeye alınan öğrencilerden 1175'i okul çevresinde bulunan İnternet cafelere gitmeme nedenini yazılı olarak ifade etmiştir. Bu öğrencilerden 283'ü (% 24) İnternet cafeye gitmeyi sevmediğinden, 174'ü (% 14,8) evinde İnternet'in var olduğundan, 51'i (% 4,3) okul çevresindeki yerlerin güvenli olmadığından ve 28'i (% 2,4) gerekli bulmadığından İnternet cafelere gitmediğini belirttikleri görülmüştür.

4.2.2. Öğrencilerin Bilardo Salonlarına Gitme Durumları Ve Algılarına Yönelik Bulgular

Öğrenciler okul çevresine göre çevrede bulunan bilardo salonlarına gidip gitmeme ve gitme sıklığı sorulmuş ve buna yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo15: Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X² Değerleri

Çevre	Hiç Gitmem		Haftada 1–2 gün		Haftada 3–4 gün		Her gün		Toplam		X ²
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İşyeri yoğunluğu	1147	89,1	125	9,7	7	0,5	9	0,7	1288	100	8,21 p < 0,05
Konut yoğunluklu	1043	91,7	77	6,7	10	0,9	11	1,0	1141	100	
Toplam	2389	90,2	201	8,3	17	0,7	20	0,8	2429	100	

Okul çevresine göre okulun çevresinde bulunan bilardo salonlarına giden öğrenciler arasında farklılık olduğu anlaşılmıştır ($X^2 = 8,21$; $p < 0,05$). Çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerden çevrede bulunan bilardo salonlarına gitmeyenlerin (% 91,7), çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerden (% 89,1) daha çok olduğu görülmektedir. Ayrıca haftada 3-4 gün ve her gün gitme durumunda benzer bir sonuca rastlanmıştır.

Öğrencilerin okul çevresine ve cinsiyetlerine göre çevrede bulunan bilardo salonlarına gidip gitmediklerine yönelik analiz sonuçları Tablo 16' da sunulmuştur.

Tablo 16: Erkek ve Kız Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Cinsiyet	Çevre	Giden		Gitmeyen		Toplam		X^2
		f	%	f	%	f	%	
Erkek	İşyeri yoğunluklu	134	15,0	762	85,0	896	100	1.64 $p > 0,05$
	Konut yoğunluklu	91	12,7	624	87,3	715	100	
Kız	İşyeri yoğunluklu	7	1,8	385	98,2	392	100	0.03 $p > 0,05$
	Konut yoğunluklu	7	1,6	419	98,4	426	100	

Erkek öğrencilerin ($X^2 = 1,64$) ve kız öğrencilerin ($X^2 = 0.03$) okul çevresine göre çevrede bulunan bilardo salonlarına gidip gitmeme durumları arasında farklılığın olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Öğrencilerin bilardo salonlarına gittiklerinde geçirdikleri süre açısından okulun bulunduğu çevreye göre karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo 17' de sunulmuştur.

Tablo 17: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Okul Çevresindeki Bilardo Salonlarında Geçirdikleri Sürelerin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	Yarım saat		1 veya 2 saat		3 veya 4 saat		5 ve daha fazla		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İşyeri yoğunluğu	109	44,1	117	47,4	14	5,7	7	2,8	247	100	3,01 $p > 0,05$
Konut yoğunluklu	60	37,7	79	49,7	15	9,4	5	3,1	159	100	
Toplam	169	41,6	196	48,3	29	7,1	12	3,0	406	100	

Okul çevresine göre öğrencilerin bilardo salonlarında geçirdikleri süreler arasında anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir ($X^2=3,01$; $p > 0,05$).

Bilardo salonlarına giden öğrencilerin ne amaçla gittiklerine yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Ne Amaçla Gittikleri İle İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gidiş Amaçları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	F	%	f	%	f	%
Bilardo oynayınca stresim azalıyor	130	92.1	89	90.8	209	87,4
Kendimi daha rahat hissediyorum	47	33.3	39	39.7	86	35,9
Arkadaş edinmek	19	12,9	16	16.3	33	13,8
Zaman geçirmek	108	76.5	65	66.3	173	72,4
Sigara içmek	18	12.7	14	14.2	32	13,4

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

Öğrencilere okulun çevresinde bulunan bilardo salonlarına ne amaçla gittikleri sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla bilardo oynayınca stresim azalıyor (% 92,1), zaman geçirmek (% 76,5), kendimi rahat hissediyorum (% 33,3), oraya gelenlerle arkadaşlık edinmek (% 12,9) ve sigara içmek (% 12,7) amacıyla gittiklerini belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden elde edilen sonuçlarda da yüzde değerlerinde az farklılık olmakla birlikte benzer bir durum gözlenmiştir.

Bilardo salonlarına giden öğrencilere bu yerlerde karşılaştıkları olumsuz durumlar sorulmuştur. Bu verilere yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 19: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Bulundukları Süre İçerisinde Karşılaştıkları Olumsuz Durumlarla İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Olumsuz Durumlar*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	106	75.1	66	67.3	173	72,4
Küfürlü konuşmalar oluyor	90	63.8	58	59.1	148	61,9
Sigara içiliyor	109	77.3	78	79.5	187	78,2
Kavgalar oluyor	59	41.8	37	37.7	96	40,2
Gürültülü bir ortam oluşuyor	100	70.9	67	68.3	166	69,5

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

İşyeri yoğunluklu okullardaki öğrenciler % 75,1 ve konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 67,3'ü bu ortamlarda olumsuz bir şey olmadığını ifade etmişlerdir. Okul çevresinde bulunan bilardo salonlarına giden öğrencilerin buralarda geçirdikleri süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlar sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla

sigara içiliyor (% 77,3), gürültülü bir ortam oluyor (% 70,9), küfürlü konuşmalar oluyor (% 63,8) ve kavgalar oluyor (% 41,8) şeklinde olumsuz durumlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerde de benzer bir durum gözlenmiştir. Ancak çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrenciler ikinci sırada hiç olmuyor seçeneğini işaretlerken, çevresi konut yoğunluklu okullardan gidenlerin ise gürültülü bir ortam oluyor seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

Bilardo salonlarına giden öğrencilerin bu yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğuna yönelik burgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 20: Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Zararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Zararları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	132	93.6	89	90.8	201	92,2
Derslerimden zayıf alıyorum	54	38.2	44	44.8	98	41,0
Ailemle sorun yaşıyorum	42	29.7	32	32.6	74	30,9
Öğretmenlerimle sorun yaşıyorum	12	8.5	12	12.2	24	10,0
Arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor	26	18.4	16	16.3	42	17,6

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

Konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerden % 90,8'i ve işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin de % 93,6'sı bu ortamların kendilerine herhangi bir zararı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilere okul çevresinde bulunan bilardo salonlarında zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı

olduğu sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin, derslerimden zayıf alıyorum (% 38,2), ailemle sorun yaşıyorum (% 29,7), arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor (% 18,4) ve öğretmenlerimle sorun yaşıyorum (% 8,5) şeklinde zararı olduğunu belirtmişlerdir. Benzer bir sıralama konut yoğunluklu çevredeki okullardan gelen öğrencilerde de gözlenmiştir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden elde edilen sonuçlarda da yüzde değerlerinde az farklılık olmakla birlikte benzer bir durum gözlenmiştir.

Bilardo salonlarına giden öğrencilerin bu yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi yararı olduğuna yönelik verilerin analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 21: Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Yararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Yararları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	89	63.1	60	61.2	149	62,3
Stres atıyorum	131	92.9	86	87.7	207	86,6
Kendimi özgür hissediyorum	36	25.5	31	31.6	67	28.0
Beceri gelişimimi sağlıyor	83	58.8	69	70.4	152	63,5
Arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum	51	36.1	34	34.6	85	35,5

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

İşyeri yoğunluklu okullardaki öğrenciler % 63,1 ve konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 61,2'si bu ortamlarda bulunmalarının bir yararı olmadığını ifade etmişlerdir. Okul çevresinde bulunan bilardo salonlarına giden öğrencilere buralarda zaman geçirmenin ne gibi yararı olduğu sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla stres atıyorum (% 92,9), hiç olmuyor (% 63,1), beceri gelişimimi sağlıyor (% 58,8), arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum (% 36,1) ve kendimi özgür hissediyorum (% 25,5) şeklinde yararları olduğunu belirtmişlerdir. Benzer bir durum konut yoğunluklu çevredeki okullardan gelen öğrencilerde de gözlenmiştir. Çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin ikinci sırada hiç olmuyor seçeneğini seçerken çevresi konut yoğunluklu okullardan gidenlerin ise beceri gelişimimi sağlıyor seçeneğini seçtikleri görülmektedir.

Bilardo salonlarına hiç gitmeyen öğrencilere gitmeme nedenlerini yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Örneklemeye alınan öğrencilerden 1467'si okul çevresinde bulunan Bilardo salonlarına gitmeme nedenini yazılı olarak belirtmiştir. Bu öğrencilerden; 623'ü (% 42,5) bilardo salonlarını sevmediğinden, 281'i (% 19,2) oynamayı bilmediğinden ve 69'u (% 4,7) okul çevresinde bilardo salonu olmadığından gitmediğini ifade etmiştir.

4.2.3. Öğrencilerin Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi gibi Yerlere Gitme Durumları Ve Algılarına Yönelik Bulgular

Öğrenciler okul çevresine göre çevrede bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gidip gitmeme ve gitme sıklığı sorulmuş ve buna yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 22: Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X² Değerleri

Çevre	Hiç Gitmem		Haftada 1-2 gün		Haftada 3-4 gün		Her gün		Toplam		X ²
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İşyeri yoğunluğu	585	45,0	522	40,2	91	7,0	101	7,8	1299	100	111,12 p < 0,05
Konut yoğunluklu	732	63,7	357	31,1	38	3,3	22	1,9	1149	100	
Toplam	1296	53,8	869	35,9	128	5,3	123	5,0	2494	100	

Okul çevresine göre okulun çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere giden öğrenciler arasında farklılık olduğu anlaşılmaktadır ($X^2=111,2$; $p < 0,05$). Çevresi konut yoğunluklu olan okullardaki öğrencilerden çevrede bulunan bu tür yerlere gitmeyenlerin oranı (% 63,7), çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerden (% 45,0) daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca haftada 1-2 gün, 3-4 gün ve her gün gitme durumlarında çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin oranı fazla olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin okul çevresine ve cinsiyetlerine göre çevrede bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gidip gitmediklerine yönelik analiz sonuçları Tablo 23’ de sunulmuştur.

Tablo 23: Erkek ve Kız Öğrencilerin Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumlarının Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Cinsiyet	Çevre	Giden		Gitmeyen		Toplam		X^2
		f	%	f	%	f	%	
Erkek	İşyeri yoğunluklu	568	62,3	343	37,7	911	100	82.84 $p < 0,05$
	Konut yoğunluklu	288	39,7	437	60,3	725	100	
Kız	İşyeri yoğunluklu	146	37,6	242	62,42	388	100	4.70 $p < 0,05$
	Konut yoğunluklu	129	30,4	295	69,6	424	100	

Erkek öğrencilerin ($X^2 = 82,84$) ve kız öğrencilerin ($X^2 = 4,70$) okul çevresine göre çevrede bulunan cafe vb. yerlere gidip gitmeme durumları arasında farklılık olduğu görülmüştür ($p < 0,05$). Çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki erkek öğrencilerden çevrede bulunan cafe, pastane gibi yerlere gidenlerin (% 62,3) çevresi konut yoğunluklu okullardaki erkek öğrencilerden gidenlere göre (% 39,7) daha çok olduğu gözlenmiştir. Aynı şekilde çevresi konut yoğunluklu okullardaki kız öğrencilerden çevrede bulunan cafe, pastane gibi yerlere gidenlerin (% 37,6) çevresi konut yoğunluklu okullardaki kız öğrencilerden gidenlere göre (% 30,4) daha fazla olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerde geçirdikleri süre açısından okulun bulunduğu çevreye göre karşılaştırılması ve sonuçlar Tablo 24’ de sunulmuştur.

Tablo 24: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Cafe, Pastane , Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlerde Geçirdikleri Sürelerin Frekans, Yüzde Ve X^2 Değerleri

Çevre	Yarım saat		1 veya 2 saat		3 veya 4 saat		5 veya daha fazla		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İşyeri yoğunluğu	447	52,5	358	42,0	41	4,8	6	0,7	852	100	20,5 $p < 0,05$
Konut yoğunluklu	231	41,2	278	49,7	42	7,5	9	1,6	561	100	
Toplam	678	48,0	637	45,1	83	5,9	15	1,1	1413	100	

Okul çevresine göre öğrencilerin cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerde geçirdikleri süreler arasında farklılık olduğu anlaşılmaktadır ($X^2=20,5$; $p < 0,05$). Çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerden gittikleri bu tür yerlerde yarım saat kalanlar (% 52,5) iken diğer grupta bu değer %41,2’ dir. Çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerden ise 1 veya 2 saat kalanlar (% 49,7) ile 3 veya 4 saat kalanların (% 7,5) çevresi iş yeri yoğunluklu okullarda daha fazla olduğu görülmektedir.

Cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere giden öğrencilerin ne amaçla gittikleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 25: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Ne Amaçla Gittikleri İle İlgili Görüşlerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gidiş Amaçları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bu tür yerlerde kendimi rahat hissediyorum	350	49,0	263	63,0	613	54,1
Karşı cins ile sohbet etmek için	240	33,6	146	35,0	386	34,1
Arkadaş edinmek	104	14,5	79	18,9	183	16,1
Zaman geçirmek	427	59,8	298	71,4	725	64,1
Sigara içmek	43	6,0	31	7,4	74	6,5

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

Öğrencilere okulun çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere ne amaçla gittikleri sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla zaman geçirmek (% 59,8), bu tür yerlerde kendimi rahat hissediyorum (% 49,0), karşı cinsle sohbet etmek (% 33,6), arkadaş edinmek (% 14,5) ve sigara içmek (% 6,0) amacıyla gittiklerini belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden elde edilen sonuçlarda da yüzde değerlerinde farklılık olmakla birlikte benzer bir durum gözlenmiştir.

Cafe, pastane, burger salonu, çay evi yerlere giden öğrencilerin bu yerlerde karşılaştıkları olumsuz durumlara yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 26: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Bulundukları Süre İçerisinde Karşılaştıkları Olumsuz Durumlarla İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Olumsuz Durumlar*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	493	69,0	305	73.1	798	70,5
Küfürlü konuşmalar oluyor	115	16.1	83	19.9	198	17,5
Sigara içiliyor	309	43.2	238	57,0	547	48,3
Kavgalar oluyor	66	9.2	50	11.9	116	10,2
Gürültülü bir ortam oluşuyor	198	27.7	135	32.3	333	29,4

*Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

İşyeri yoğunluklu okullardaki öğrenciler % 69,0 ve konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 73,1'i bu ortamlarda olumsuz bir şey olmadığını ifade etmişlerdir. Okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere giden öğrencilerin buralarda geçirdikleri süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlar sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla sigara içiliyor (% 43,2), gürültülü bir ortam oluyor (% 27,7), küfürlü konuşmalar oluyor (% 16,1) ve kavgalar oluyor (% 9,2) şeklinde olumsuz durumlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden elde edilen sonuçlarda da yüzde değerlerinde farklılık olmakla birlikte benzer bir durum gözlenmiştir.

Cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere giden öğrencilerin bu yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğuna yönelik analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 27: Okul Çevresine Göre Okulun çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Zararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Yararları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	675	94,5	398	95,4	1023	94,9
Derslerimden zayıf alıyorum	93	13,0	58	13,9	151	13,3
Ailemle sorun yaşıyorum	78	10,9	58	13,9	136	12,0
Öğretmenlerimle sorun yaşıyorum	16	2,2	12	2,8	28	2,4
Arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor	27	3,7	13	3,1	40	3,5

* Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

Konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 95,4'ü ve işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 94,5'i bu ortamların herhangi bir zararı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilere okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi zararı olduğu sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla derslerimden zayıf alıyorum (% 13,0), ailemle sorun yaşıyorum (% 10,9), arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor (% 3,7) ve öğretmenlerimle sorun yaşıyorum (% 2,2) şeklinde zararı olduğunu belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerde de benzer bir durum gözlenmiştir. Her iki çevre türündeki okuldan giden öğrencilerin de bu tür yerlere gitmelerinin kendilerine zararı “hiç olmuyor” seçeneği çok yüksek bir yüzde değere sahip olduğu bulunmuştur (% 94,5 ve % 95,4).

Cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere giden öğrencilerin bu yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine ne gibi yararı olduğu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 28: Okul Çevresine Göre Okulun Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay evi Gibi Yerlere Giden Öğrencilerin Buralarda Zaman Geçirmelerinin Kendilerine Ne Gibi Yararı Olduğu İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Yararları*	İşyeri yoğunluklu		Konut yoğunluklu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Hiç olmuyor	178	24,9	98	23,5	276	24,4
Sağlıklı beslenebiliyorum	171	23,9	57	13,6	228	20,1
Kendimi özgür hissediyorum	204	28,5	155	37,1	359	31,7
Derslerden dolayı oluşan gerginliğim azalıyor	418	58,5	334	80,0	752	66,4
Arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum	385	53,9	289	69,3	674	59,5

* Birden çok seçenek işaretlenebilmiştir.

İşyeri yoğunluklu okullardaki öğrenciler % 24,9 ve konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin % 23,5'i bu ortamlarda olumsuz bir şey olmadığını ifade etmişlerdir. Okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere giden öğrencilerin buralarda zaman geçirmenin ne gibi yararı olduğu sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin sırasıyla derslerden dolayı oluşan gerginliğim azalıyor (% 58,5), arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum (% 53,9), kendimi özgür hissediyorum (% 28,5) ve sağlıklı beslenebiliyorum (% 23,9) şeklinde yararı olduğunu belirtmişlerdir. Benzer bir durum çevresi konut yoğunluklu okullardan giden öğrencilerde de görülmüştür. Ancak çevresi konut yoğunluklu okullardan giden öğrencilerin derslerden dolayı oluşan gerginliğim azalıyor seçeneğini diğer seçeneklere göre yüksek yüzde (%80,0) değeriyle seçtikleri görülmektedir.

Cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gitmeyen öğrencilerden gitmeme nedenlerini yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Örneklemeye alınan öğrencilerden 837'si okul çevresinde bulunan Cafe, Pastane gibi yerlere gitmeme nedenini yazılı olarak belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden 224'ü (26,8) cafeleri sevmediğinden, 163'ü (19,5) okul çevresinde bulunmadığından ve 29'u (%3,5) bu tür yerleri güvenli bulmadığından cafelere gitmediğini belirtmiştir.

4.3. Öğrencilerin Okulun Bulunduğu Çevre ve Okul Çevresindeki İşletmelere Gitme Durumlarına Göre Yaşadıkları Yabancılaşmaya Yönelik Bulgular

Burada önce öğrencilerin okul çevresine göre daha sonra da çevrede bulunan internet cafe, bilardo salonu ve cafe, pastane gibi yerlere gitme durumlarına göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği'nden (ÖYÖ) aldıkları puanlara yönelik bulgular sunulmuştur. Analizlerde, ÖYÖ'deki maddelerden 3'den fazlasını işaretlememiş öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan değerlendirmeye alınmadığından analiz sonucundaki toplam sayı farklı olmuştur.

4.3.1. Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Yabancılaşması

Öğrencilerin okulların bulundukları çevreye göre ÖYÖ' den aldıkları puanların aritmetik ortalama, standart sapma ve t değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 29: Okul Çevresine Göre Öğrencilerin Aldıkları Yabancılaşma Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Ve t Değerleri

Okul Çevresi	n	$\bar{X}$	S	t
İşyeri yoğunluklu	1336	49,13	8,35	2,23*
Konut yoğunluklu	1196	48,41	7,68	

* $p < 0,05$

Analiz sonucuna bakıldığında çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerin aldıkları yabancılaşma puanları ortalamaların ($\bar{X}= 49,13$), çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden ($\bar{X}= 48,41$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($t =2,23$; $p< 0,05$).

4.3.2. İnternet Cafelere Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Yabancılaşması

Öğrencilerin okul çevresinde bulunan internet cafelere gitme durumuna ve sıklığına göre ÖYÖ puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve elde edilen değerler Tablo 30 ve Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 30: Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan İnternet Cafelere Gitme Durumlarına Göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Gitme Sıklığı	n	$\bar{X}$	S
Hiç gitmem	1409	48,28	7,58
Haftada 1-2 gün	844	49,07	8,35
Haftada 3-4 gün	143	49,71	8,43
Her gün	78	53,87	9,38
Toplam	2474	48,81	8,02

Tabloda görüldüğü gibi en yüksek aritmetik ortalama her gün internet cafeye gidenlere ait iken (53,87), en düşük aritmetik ortalama internet cafeye hiç gitmeyenlere (48,28) aittir. Aritmetik ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bir boyutlu varyans analizi ile incelenmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 31: İnternet Cafelere Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F
Gruplar arası	2567,97	3	855,99	13,52*
Gruplar içi	156430,88	2470	63,33	
Toplam	158998,84	2473		

*p< 0,05

Analiz sonucuna bakıldığında İnternet cafelere gitme sıklığına göre öğrencilerin yabancılaşma puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (F=13,52; p<0,05). Farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmış ve sonuçta internet cafelere her gün giden öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=53,87$) hiç gitmeyen ($\bar{X}= 48,28$), haftada 1-2 gün giden ($\bar{X}= 49, 07$) ve haftada 3-4 gün giden ($\bar{X} = 49,71$) öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur.

4.3.3. Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Yabancılaşması

Öğrencilerin bilardo salonlarına gitme durumları ve sıklığına göre ÖYÖ puanları karşılaştırılmış, buna yönelik sonuçlar Tablo 32 ve Tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 32: Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarına Göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Gitme Sıklığı	n	$\bar{X}$	S
Hiç gitmem	2154	48,62	7,89
Haftada 1-2 gün	201	49,39	8,72
Haftada 3-4 gün veya her gün	34	53,99	9,40
Toplam	2389	48,76	8,00

Tablodan da anlaşılacağı üzere en yüksek aritmetik ortalama bilardo salonlarına haftada 3-4 gün veya her gün gidenlere ait iken ($\bar{X}= 53,99$), en düşük aritmetik ortalama bilardo salonlarına hiç gitmeyenlere ($\bar{X}= 48,62$) aittir. Aritmetik ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bir boyutlu varyans analizi ile incelenmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 33: Bilardo Salonlarına Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F
Gruplar arası	1052,48	2	526,24	8,25*
Gruplar içi	152131,07	2386	63,76	
Toplam	153183,56	2388		

*p< 0,05

Analiz sonucuna bakıldığında öğrencilerin bilardo salonlarına gitme durum ve sıklığına göre aldıkları yabancılaşma puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=8,25$; $p< 0,05$). Farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmış ve sonuçta haftada 3-4 veya her gün giden öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=53,99$), hiç gitmeyen ($\bar{X}= 48,62$) ve haftada 1-2 gün giden ($\bar{X}= 49,39$) öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu gözlenmiştir.

4.3.4. Cafe, Pastane vb. Yerlere Gitme Durumlarına Göre Öğrencilerin Yabancılaşması

Öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane vb. yerlere gitme durumuna ve sıklığına göre ÖYÖ’nden aldıkları puanların farklı olup olmadığına bakılmıştır. Buna yönelik sonuçlar Tablo 34 ve Tablo 35’de verilmiştir.

Tablo 34: Öğrencilerin Okul Çevresinde Bulunan Cafe, Pastane vb, Yerlere Gitme Durumuna Göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Gitme Durumu	n	$\bar{X}$	S
Hiç gitmem	1296	47,80	7,79
Haftada 1-2 gün	869	49,17	7,76
Haftada 3-4 gün	128	52,94	9,51
Her gün	116	51,69	9,11
Toplam	2494	48,76	8,06

Tablodan da anlaşılacağı üzere en yüksek aritmetik ortalama cafe, pastane vb, yerlere haftada 3-4 gün gidenlere ait iken ($\bar{X}= 52,94$), en düşük aritmetik ortalama cafe, pastane vb, yerlere hiç gitmeyenlere ($\bar{X}= 47,80$) aittir. Aritmetik ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bir boyutlu varyans analizi ile incelenmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 35: Cafe, Pastane vb. Yerlere Gitme Durumuna Göre Öğrencilerin Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Gruplar arası	4559,73	3	1519,91	24,05*
Gruplar içi	152001,19	2405	63,20	
Toplam	156560,92	2408		

* $p < 0,05$

Analiz sonucuna bakıldığında cafe, pastane vb, yerlere gitme sıklığına göre öğrencilerin aldıkları yabancılaşma puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=24,05$; $p < 0,05$). Farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmış ve sonuçta her gün ($\bar{X}=51,69$) ve haftada 3-4 gün giden ($\bar{X}= 52,94$) öğrencilerin puan ortalamalarının arasında anlamlı fark gözlenmezken, bu iki gitme sıklığına sahip öğrencilerin ortalamalarının hiç gitmeyen ($\bar{X}= 47,80$) ve haftada 1-2 gün giden ($\bar{X}= 49,17$) öğrencilerin ortalamalarından anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca haftada 1-2 gün gidenlerin puan ortalamaları, hiç gitmeyenlerin puan ortalamasından yüksek olduğu saptanmıştır.

4.4. Öğretmenlerin Okul Çevresindeki İşletmelerin Öğrencilere Etkisi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Okul çevresine göre öğretmenlerin öğrencilerin okul çevresinde bulunan işletmelerden hangilerinin onları olumlu veya olumsuz etkilediği ile ilgili görüşlerine yönelik bulgular Tablo 36’ da verilmiştir.

Tablo 36: Okul Çevresine Göre, Öğretmenlerin Okul Çevresinde Bulunan İşletmelerden Hangilerine Gitmelerinin Öğrencileri Olumlu Veya Olumsuz Etkilediği İle İlgili Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Maddeler	İşyeri Yoğunluklu						Konut Yoğunluklu						Toplam					
	İnternet		Bilardo		Cafe vb.		İnternet		Bilardo		Cafe vb.		İnternet		Bilardo		Cafe vb.	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Öğrencilerin sosyal gelişimlerini destekliyor.	48	24,5	51	26,0	79	40,3	49	29,0	37	21,9	59	34,9	97	26,6	88	24,1	138	38,8
2. Öğrencilerin saldırgan tutum ve davranışları öğrenmelerine neden oluyor	117	59,7	96	49,0	40	20,4	117	69,2	70	41,4	24	14,2	234	64,1	166	45,5	64	17,5
3. Öğrencilerin karşı cinsle uygun olmayan duygusal ilişkiler kurmalarına neden oluyor	103	52,6	28	14,3	91	46,4	91	53,8	18	10,7	83	49,1	194	53,2	46	12,6	174	47,7
4. Öğrencilerin sigara ve zararlı maddelere alışmalarına neden oluyor	117	59,7	139	70,9	129	65,8	98	58,0	118	69,8	117	69,2	215	58,9	256	70,1	247	67,7
5. Öğrencilerin ödevlerini yapmalarına olanak sağlıyor	136	64,9	4	2,0	10	5,1	124	73,4	2	1,2	3	1,8	260	71,2	6	1,6	13	3,6
6. Öğrencilerin sağlıklı beslenmeleri için uygun olan olanaklar sağlıyor	7	3,6	6	3,1	34	17,3	7	4,1	9	5,3	17	10,1	14	3,8	15	4,1	51	14,0
7. Öğrencilerin küfürü ve argo konuşmayı öğrenmelerine neden oluyor	116	59,2	152	77,6	80	40,8	109	64,5	123	72,8	74	43,8	225	61,6	275	75,3	154	42,2
8. Öğrencilerin derse olan ilgisini artırıyor	32	16,3	5	2,6	2	1,0	29	17,2	5	3,0	1	0,6	61	16,7	10	2,7	3	0,8
9. Öğrencilerin dikkat becerilerinin gelişimini ve bir etkinliğe uzun süre odaklanmalarını sağlıyor	66	33,7	42	21,4	4	2,0	53	31,4	47	27,8	3	1,8	119	32,6	89	24,4	7	1,9
10. Öğrenci olmayan kişilerle sosyal ilişki kurup istenmeyen davranışlar kazanmalarına neden oluyor	137	69,9	139	70,9	101	51,5	123	72,8	108	63,9	82	48,5	260	71,2	247	67,7	183	50,1
11. Öğrencilerin sağlıksız beslenmelerine neden oluyor	94	48,0	78	39,8	142	72,4	66	39,1	55	32,5	126	74,6	160	43,8	133	36,4	268	73,4
12. Öğrencilerin uzun süre hareketsiz kalarak bedensel gelişimini olumsuz etkiliyor	180	91,8	29	14,8	50	25,5	155	91,7	19	11,2	45	26,6	335	91,8	48	13,2	95	26,0
13. Öğrencilerin okuldaki kaçmasına neden oluyor	176	89,8	129	65,8	110	56,1	152	89,9	106	62,7	93	55,0	328	89,9	235	64,4	203	55,6
14. Öğrencilerin karşı cinsle uygun olan duygusal ilişkiler geliştirmeleri sağlıyor	40	20,4	14	7,1	78	39,8	38	22,5	10	5,9	71	42,0	78	21,4	24	6,6	149	40,8
15. Öğrencilerin birbirleri ile sosyal etkileşim halinde bulunması onlara kendilerini ifade edebilme yeteneği kazandırıyor	30	15,3	26	13,3	71	36,2	34	20,1	32	18,9	50	29,6	64	17,5	58	15,9	121	33,2
16. Öğrencilerin ailelerinden daha çok harcılık istemelerine ve onlarla bu konuda sorunlar yaşamasına neden oluyor	176	88,8	134	68,4	122	62,2	147	87,0	107	63,3	106	62,7	321	87,9	240	65,8	229	62,7
17. Öğrencilerin derse olan ilgisinin azalmasına neden oluyor	154	78,6	133	67,9	99	50,5	128	75,7	99	58,6	80	47,3	282	77,3	232	63,6	179	49,0
18. Öğrencilerin bilgiye ulaşım genel kültürlerinin gelişmesini sağlıyor	127	64,8	2	1,0	8	4,1	102	60,4	10	5,9	8	4,7	229	62,7	12	3,3	16	4,4
19. Öğrencilerin hazır ödevlere ulaşım kolaylığından dolayı, araştırma ve bireysel öğrenme yeterlikleri kazanmalarını engelliyor	154	78,6	18	9,2	15	7,7	137	81,1	17	10,1	11	6,5	291	79,7	35	9,6	26	7,1
20. Öğrencilerin sanal sohbet (chat) gerçek sosyal etkileşimlerden uzaklaşarak sosyal beceri kazanmalarını engelliyor	170	86,4	18	9,2	13	6,6	146	86,4	12	7,1	8	4,7	316	86,6	30	8,2	21	5,8

Öğretmenlere okul çevresinde bulunan işletme türlerinden hangilerine gitmelerinin öğrencilerin sosyal gelişimlerini desteklediği sorulduğunda çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğretmenler en çok (% 40,3) cafe, pastane gibi yerleri seçmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğretmenlerden elde edilen sonuçlarda yüzde değerlerinde az farklılık olmakla birlikte benzer bir durum gözlenmiştir.

Öğrencilerin saldırgan tutum ve davranışları öğrenmelerine neden olduğu ile ilgili maddede her iki çevre okullarda bulunan öğretmenler toplamda en fazla (% 64,1) internet kafeyi seçmişlerdir.

Okul çevresinde bulunan işletmelere giden öğrencilerin sigara ve zararlı maddelere alışmalarına neden olduğu ile ilgili maddede, her iki çevre türüne göre okullarda bulunan öğretmenler toplamda sırası ile bilardo salonunu (% 70,1), cafe, pastane gibi yerleri (% 67,7) ve internet kafeyi (% 58,9) seçtikleri görülmektedir.

Öğrencilerin ödevlerini yapmada olanak sağladığı ile ilgili seçenekte çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğretmenler en çok (% 73,4) en çok internet cafenin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çevresi işyeri yoğunluklu okullarda da en çok (%64,9) internet kafeyi seçmişlerdir. Ayrıca her iki çevrede bulunan okullardaki öğretmenlerin diğer işletme türlerinin olumlu etkilediğini çok düşük yüzde değerleri ile seçtikleri görülmektedir.

Çevrede bulunan işletme türlerinde öğrencilerin sağlıklı beslenme olanağı bulduğunu düşünen öğretmenlerin çok az olduğu ulaşılan yüzde değerlerinden görülmektedir. Öğretmenler en çok (% 73,4) cafe, pastane gibi yerlerde öğrencilerin sağlıksız beslendiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenler yüksek yüzde değerleri ile çevrede bulunan işletme türlerinin hepsinde küfürlü ve argo konuşmaları öğrendiklerini belirtmişlerdir. Özellikle

her iki çevre türünde bulunan öğretmenlerin toplamda en çok (% 75,3) bilardo salonunu seçtikleri görülmektedir.

Öğrencilerin derse olan ilgisini artırıyor maddesinde, çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğretmenler en fazla (% 16,3) internet kafeyi belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğretmenlerin de en çok (%17,2) internet kafeyi seçtikleri görülmektedir. Elde edilen sonuçlardan diğer işletme türlerinin çok düşük yüzde değerleri ile seçildiği anlaşılmıştır.

Çevrede bulunan işletmelere giden öğrencilerin öğrenci olmayan kişiler ile sosyal ilişki kurup istenmeyen davranışlar kazanmalarına neden olduğu ile ilgili maddede her iki çevre türündeki okullarda bulunan öğretmenlerin toplamda sırasıyla Internet kafeyi (% 71,2), bilardo salonunu (% 67,7) ve cafe, pastane gibi yerleri (% 50,1) seçtikleri görülmektedir.

Her iki çevre türünden okullardaki öğretmenlerin çevrede bulunan işletme türlerinden en çok (% 91,8) internet cafelerin öğrencilerin uzun süre hareketsiz kalarak bedensel gelişimlerini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin okul çevresinde bulunan işletmelere gitmelerinin onların okuldan kaçmalarına neden olduğu ile ilgili maddede her iki okul çevresi türüne göre öğretmenlerin sırasıyla internet kafeyi (% 89,9), bilardo salonunu (% 64,4) ve cafe, pastane gibi yerlerin (% 55,6) seçtikleri görülmektedir.

Okul çevresindeki işletmelere giden öğrencilerin birbirleriyle sosyal etkileşim halinde bulunması onlara kendilerini ifade edebilme yeterliğini kazandırdığı ile ilgili maddede çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğretmenler sırasıyla cafe, pastane gibi yerleri (% 36,2), internet kafeyi (% 15,3) ve bilardo salonunu (%13,3) belirtmişlerdir.

Öğrencilerin çevrede bulunan işletmelere gitmelerinin ailelerinden daha çok harçlık istemesi ve onlarla bu konuda sorunlar yaşamasına neden olduğu ile ilgili maddede her iki çevre türüne göre toplamda sırasıyla internet kafeyi (% 87,9), bilardo salonunu (% 65,8) ve cafe, pastane gibi yerleri (% 62,7) seçtikleri görülmektedir.

Öğretmenlere okul çevresindeki işletmelerden hangilerine gitmelerinin öğrencilerin derse olan ilgisinin azalmasına neden olduğu sorulduğunda, çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğretmenler sırasıyla internet kafeyi (% 88,8), bilardo salonunu (% 68,4) ve cafe, pastane gibi yerleri (% 62,2) belirtmişlerdir. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğretmenlerden elde edilen sonuçlarda yüzde değerlerinde az farklılık olmakla birlikte benzer bir durum görülmektedir.

Öğrencilerin bilgiye ulaşım genel kültürlerini gelişmesini sağladığı ile ilgili maddede her iki çevre türüne göre okullardaki öğretmenlerin toplamda en fazla (% 62,7) internet kafeyi seçtikleri görülmektedir. Diğer işletme türlerinin ise çok düşük yüzde değerleri ile seçildiği gözlemlenmiştir.

Her iki çevre türünden okullardaki öğretmenlerin hazır ödevlere ulaşmak kolaylığından dolayı araştırma ve bireysel öğrenme yeterlilikleri kazanmalarını engellediği ile ilgili maddede (% 79,7) ve öğrencilerin sanal sohbet (chat) gerçek sosyal etkileşimlerden uzaklaşarak sosyal beceri kazanmalarını engellediği ile ilgili maddede de (% 86,6) yüksek yüzde değerleriyle internet kafeyi seçtikleri görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde amaçlar çerçevesinde elde edilen bulguların tartışılması, daha önceki araştırma bulgularıyla karşılaştırılması ve genel değerlendirme ve yorumları yer almaktadır.

5.1. Öğrencilerin Okullarındaki Olanakların Yeterliği ve Başarı Durumlarına Yönelik Tartışma ve Yorum

Çalışmada, öğrencilerin okul çevresine göre okullarında bulunan kantin ve kafeteryaları yeterli bulup bulmamaları konusundaki görüşleri arasında farklılık olduğu bulunmuştur. Çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin, çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilere göre daha çok yeterli buldukları görülmüştür. Okulun çevresinde bulunan cafe türünden yerlerin çok olmasının okulda bulunan kantin ve kafeteryaların daha iyi şartlarda olmasını etkilediği söylenebilir.

Farklı okul çevresine sahip okullarda ders dışında kullanılabilen bilgisayarların bulunup bulunmaması konusunda farklılığın olduğu bulunmuştur. Çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bu tür bilgisayarların daha çok olduğu görülmüştür. Çevresinde internet cafelerin yoğun olarak bulunmasının okulda bu doğrultuda öğrencilerin ders dışında kullanımına yönelik bilgisayarların bulundurulmasını etkilemiş olduğunu düşündürmektedir. Ancak her iki çevre türündeki okullarda da ders dışında kullanılabilen bilgisayarların çok az olduğu görülmüştür.

Bandura'ya göre davranış ve çevre karşılıklı etkileşim halindedir. Bu saptama sosyal çevre faktörünün davranış edinmede özel bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Aydın, 2001). Okulların çevresinde sosyal faaliyet alanlarının artması öğrencilerin bu yerlere daha çok gidip gelmesini etkilemekte

ve ihtiyaçların bu sosyal çevreye göre de şekillenmesini sağlamaktadır. evresi işyeri yoğunluklu okulların çevresinden etkilenerek öğrencilerin beklentileri doğrultusunda olanaklarını düzenlemelerinin bu sebepten olduğu düşünülebilir.

Okul çevresine göre okullarda ders dışında kullanılabilen internet bağlantılı bilgisayarların bulunup bulunmaması konusunda farklılığın olmadığı bulunmuştur. Bunun yanında bu okullarda ders dışında kullanılabilecek bilgisayarların olmadığı veya çok kısıtlı olduğu görülmüştür.

Okulun bulunduğu çevreye göre öğrencilerin akademik başarıları arasında farklılık olduğu bulunmuştur. evresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin 1. dönem karne sonuçlarına göre akademik başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin okul çevresinde bulunan sosyal çevredeki etkileşiminin akademik başarı düzeyine olumsuz etkisinin olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, Alva' nın (1993) araştırma sonuçlarıyla farklılık göstermektedir. Çalışmamızda ulaştığımız bu sonuç, öğrencilerin okuldan daha çok okul çevresinde oluşan sosyal ortamlara ilgi duymaları ile açıklanabilir.

5.2. Öğrencilerin Okul evresindeki İnternet Cafelere Gitme Durumları ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin okul çevresine göre okulun çevresinde bulunan internet cafelere gitme durumları arasında farklılık olduğu görülmüştür. evresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin bu yerlere daha çok gittikleri anlaşılmıştır. Okullarında internete bağlı ve ders dışında kullanabildikleri bilgisayarların bulunmayışının veya yetersiz olmasının öğrencilerin internet cafelere gitmelerini artırmakta olduğu görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin internet cafelere internete bağlanabilmek için gittikleri de söylenebilir. Bu sonuçlar, Yetim ve Güler'in (2000) yaptığı araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Erkek ğrencilerin okul çevresine göre okulun çevresinde bulunan internet cafelere gidip gitmeme durumları arasında farklılık olduğu görülürken, kız

öğrencilerde farklılığın olmadığı bulunmuştur. Her iki çevre türünden okullarda erkek öğrencilerin daha fazla okulun çevresinde bulunan internet cafelere gittikleri söylenebilir. Bu sonuçlar, kızların çocukluktan itibaren aileye bağımlı ve ailelerin kızlarını sürekli kontrol altında tutma isteklerine bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir.

Öğrencilerin internet cafelere gitme amaçları incelendiğinde her iki çevre türünden okullardaki öğrencilerin benzer amaçlarla gittikleri görülmüştür. Öğrenciler gitme amacı olarak en çok web sitelerinden bilgi almak ve internette gezinmek olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, Yetim ve Güler'in (2000) yaptığı araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Ancak yaptıkları araştırmada internet cafeye gidenlerin en çok internet ortamında sohbet (chat) amacıyla gittikleri sonucu bulunmuştur. Gitme amaçlarından en çok tercih edilen amaçlar arasındaki farklılık, bu araştırmada örnekleme alınan öğrencilerin okul çevresindeki internet cafelere okula giderken ve gelirken veya boş ders saatlerinde gittikleri için ihtiyaç duydukları bilgiye ulaşabilmek amacıyla gitmelerinden kaynaklanmakta olduğu söylenebilir.

Okulun çevresinde bulunan internet cafelere her iki çevre türünden okullardan giden öğrencilerin bulundukları süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili görüşlerinde benzer bir durum gözlenmiştir. Ancak, çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerin “gürültülü bir ortam oluyor” seçeneğini daha fazla işaretlemişlerdir. Gürültüden rahatsız olmalarının nedeni olarak, okulun çevresinde gün içerisinde yoğun bir yaşantının olmaması ve gürültünün nispeten az olması bu öğrencilerin bu şekilde rahatsız olmalarına neden olduğu söylenebilir.

Her iki çevre türünden okullardan okulun çevresindeki internet cafelere giden öğrencilerin internet cafede zaman geçirmelerinin kendilerine zararı olmadığını düşünenlerin oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ancak kendilerine zararı olduğunu belirten çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan

öğrencilerin en fazla “derslerinin zayıf olmasına”, çevresi konut yoğunluklu öğrencilerin de “aileleriyle sorun yaşamalarına neden olduğu” şeklinde bir görüş belirttikleri görülmüştür. Çevresi işyeri yoğunluklu okulların çevresinde daha fazla sayıda internet cafelerin bulunması, öğrencilerin buralarda daha fazla zaman geçirmeleri ve derslerine olan ilginin azalması bu öğrencilerin derslerinden zayıf almalarına neden oluyor denilebilir. Bu sonuçlar, Anderson (2000), Welsh (1999) ve Young’ın (1996) araştırmalarının sonuçlarıyla tutarlıdır.

Okul çevresindeki internet cafelere giden öğrencilerin ödevlerini yapmada ve bilgiye ulaşma konusunda en çok yarar sağladıklarını belirttikleri görülmüştür. Gidilen internet cafelerin okul çevresinde olması ve öğrencilerin bu şartlarda gereksinimlerini karşılamak üzere internet cafelere gittikleri düşünülebilir. Yetim ve Güler’in (2000) araştırmalarında ise örneklemin $\frac{3}{4}$ ’ünü öğrencilerin oluşturmasına rağmen, internet’te derslerle ilgili kaynak araştırması yapanların oranı % 20 olarak bulunmuş, bu noktada araştırma sonuçları farklılık göstermektedir.

5.3. Öğrencilerin Okul Çevresindeki Bilardo Salonlarına Gitme Durumları ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin okul çevresine göre okulun çevresinde bulunan bilardo salonlarına gitme durumları arasında farklılık olduğu görülmüş ise de öğrencilerin bilardo salonlarına gitmeyi çok fazla tercih etmedikleri söylenebilir. Öğrencilerin son yıllarda ilgisinin internet ve bilgisayar oyunları üzerinde artması bu sonuçları ortaya çıkarmış olabilir.

Kız ve erkek öğrencilerin okulun bulunduğu çevreye göre bilardo salonlarına gitme durumları arasında ve gidenlerin de buralarda geçirdikleri süreler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur. Bu durumun, bilardo salonlarına gitmeyi tercih edenlerin sayısının örneklem grubu içerisinde çok az olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Öğrencilerin bilardo salonlarına gitme amaçları incelendiğinde her iki çevre türünden okullardaki öğrencilerin de en çok stres atma amacıyla gittikleri bulunmuştur. Bilardonun beceri gelişimine katkısı olan ve konsantrasyon gerektiren bir spor olduğu düşünüldüğünde stresi azaltmada etkili olduğu düşünülebilir.

Okulun çevresinde bulunan bilardo salonlarına her iki çevre türünden okullardan giden öğrencilerin bulundukları süre içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili görüşlerinde benzer bir durum gözlenmiştir. Öğrenciler sırasıyla sigara içilmesi, küfürlü konuşmalar ve gürültüden rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Ortam olarak bilardo salonları ve bu işletmelere gidenlerin yaşları, yaşam tarzları, öğrenci olup olmamaları ve sahip oldukları davranış şekilleri gibi durumların bu çevrede model alınan davranışların olumsuz etkisi olabileceği söylenebilir.

5.4. Öğrencilerin Okul Çevresindeki Cafe, Pastane, Burger Salonu, Çay Evi Gibi Yerlere Gitme Durumları ve Bu Yerlerle İlgili Algılarına Yönelik Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin okul çevresine göre okulun çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gitme durumları arasında farklılık olduğu bulunmuştur. Çevresi konut yoğunluklu okullardaki öğrencilerin bu yerlere daha az gittikleri görülmüştür. Çevresi işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilerin okula geliş ve gidişleri sırasında okul çevresinde bulunan cafelere kolay ulaşabilmelerinin bu tür yerlere gitmelerini artırdığı söylenebilir.

Cinsiyete göre öğrencilerin okul çevresine göre çevrede bulunan cafe vb. yerlere gitme durumları arasında farklılığın olduğu görülmüştür. Farklılık işyeri yoğunluklu ve konut yoğunluklu okullarda bulunan erkek öğrenciler arasında bulunmuştur. Çevresinde cafe vb. yerlerin yoğun olarak bulunduğu okullarda erkek öğrencilerin daha fazla bu tür yerler gitmelerine neden olduğu söylenebilir. Taysi (2000) araştırmasında erkek öğrencilerin daha rahat sosyal ilişki kurabildikleri sonucuna ulaşmıştır. Sosyal ortamlara daha rahat ve güvenerek

girebilen erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha rahat gezinebilmekte olmaları onların bu tür yerlere gitmelerini sağlamaktadır.

Okul çevresine göre öğrencilerin cafe vb. yerlerde geçirdikleri süreler açısından da anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerden bu tür yerlere gidenlerin, bu işletmelerde daha çok zaman geçirdikleri görülmüştür. Bu okullardaki öğrenciler okullarındaki kantin ve kafeteryaları yetersiz bulduğundan bu yerlerde daha fazla zaman geçiriyor olabilirler. Serbest sosyal etkileşim ortamının yetersizliği de bunu desteklemektedir.

Öğrencilerin cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gitme amaçları incelendiğinde her iki çevre türünden okullardaki öğrencilerin benzer amaçlarla gittikleri görülmüştür. Öğrenciler gitme amacı olarak en çok “zaman geçirmek” ve “rahatlamak” olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, Vav Beest ve Baervelat (1999) ve Banaz (1992)’ın yaptıkları araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Öğrencilerin zaman geçirmek için arkadaşlarıyla aynı ortamda olmak istemesi ergenlik döneminde olan gençler için kendilerini rahat hissetmelerini sağladığı düşünülebilir.

Okulun çevresinde bulunan cafe vb. yerlere her iki çevre türünden okullardan giden öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bulundukları süre içerisinde olumsuz durumla karşılaşmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Ancak öğrencilerin bu tür yerlerde “sigara içilmesi” ile de sıkça karşılaştıkları da gözlenmiştir. Arkadaşlarıyla otoritenin olmadığı yerde olma ve kendisini özgür hissetme arzusu içindeki ergenlerin bu tarz davranışlar sergiledikleri söylenebilir.

Her iki çevre türünden okullardan okulun çevresindeki cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere giden öğrencilerin bu tür yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine zararı olmadığını düşünenlerin oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin okul çevresindeki bu tür yerlerde

zaman geçirmeleri beraberinde bir sosyal ortam oluşturmaktadır. Bu sosyal ortamla birlikte aynı ortamı paylaşan bir gençlik grubu meydana gelmektedir. Bu grubu oluşturan gençlerin bulundukları ortamı çok değerli görmeleri ve herhangi bir zararı olmadığını düşünmeleri doğal karşılanabilir (Yavuzer, 1999).

Öğrencilerin okulun çevresinde cafe vb. yerlerde zaman geçirmelerinin en çok “derslerden dolayı oluşan gerginliği azalttığı” ve “arkadaşlarıyla rahat görüşebildiği” yönünde yaralarını gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlik döneminde bulunan ortaöğretim gençliğinin arkadaşlarıyla okul ortamı dışında bir araya gelmeleri onların derslerden dolayı oluşan gerginliği ve stresi azaltıyor olabilir. Ayrıca ergenlerin sosyalleşmesi ve kendilerini okul ortamı dışında göstermeleri kimlik ve benlik gelişimi açısından da olumlu bir etken olarak değerlendirilebilir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2004).

5.5. Öğrencilerin Okulun Bulunduğu Çevre ve Okul Çevresindeki İşletmelere Gitme Durumlarına Göre Yaşadıkları Yabancılaşmaya Yönelik Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin okulun bulunduğu çevreye göre ve okulun çevresinde bulunan işletmelere gitme durumlarına göre Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği'nden (ÖYÖ) aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerin daha fazla yabancılaşma puanı aldıkları söylenebilir. Okulun çevresinde öğrencilerin arkadaşlarıyla zaman geçirebildikleri sosyal ortamların çevresi işyeri yoğunluklu okullarda daha fazla oluşması, gencin bu yerlerde zaman geçirmesi, onun okuldan elde edemediği doyumunu, okul dışı etkinliklere katılarak sağlamak istemesinden kaynaklanabilir. Bunun da öğrencinin okula olan yabancılaşmasını arttırdığı düşünülebilir (Wellendorf, 1980).

Öğrencilerin okulun çevresinde bulunan internet cafelere gitme durumlarına göre ÖYÖ'den aldıkları puan ortalamaları farklılaşmaktadır. İnternet cafelere her gün giden öğrencilerin puan ortalaması haftada 3-4 gün, 1-2 gün

giden ve hiç gitmeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Okulun çevresinde bulunan bardo salonlarına haftada 3-4 gün veya her gün giden en sık giden öğrencilerin aldıkları yabancılaşma puan ortalamalarının haftada 1-2 gün giden ve hiç gitmeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin okul çevresinde bulunan cafe, pastane, burger salonu, çay evi gibi yerlere gitme durumlarına göre ÖYÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Her gün giden ve haftada 3-4 gün giden öğrencilerin, haftada 1-2 gün giden ve hiç gitmeyen öğrencilerden daha yüksek ÖYÖ puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür. Her üç işletme türünden yerlere gitmelerinin ve gitme sıklıklarının artmasının öğrencilerin okula yabancılaşmalarını arttırdığı düşünülebilir.

Araştırmada, öğrencilerin bu tür yerlerde kendilerini daha rahat hissetmeleri, arkadaşlarıyla daha rahat konuşabilmeleri bulundukları ortamda keyif almalarına ve derslerden dolayı oluşan stresin azalmasını sağlıyor şeklinde görüşlerinin olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar, Trent'in (2001), Thomas ve Smith'in (2004) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Öğrencilerin okulu arkadaşlarıyla birlikte olmak için uygun bir yer olmadığını düşünmesi onları okul dışında sosyal ortamlarda bulunmaya yönlendiriyor olabilir (Oerlemans ve Jenkins, 1998). Öğrencinin bu tür sosyal ortamlara yönelmesinin nedeni kendini daha rahat hissettiren ve rahatlamasını sağlayan bu tür sosyal ortamların cazip gelmesi ve okulda bulunmaktan daha çok bu ortamlarda olmak istemesi olarak söylenebilir.

5.6. Öğretmenlerin, Okul Çevresindeki İşletmelerin Öğrencilere Etkisi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Tartışma ve Yorum

Okulun bulunduğu çevre türüne göre okullarda bulunan öğretmenlerin okul çevresinde bulunan işletmelerden hangilerine gitmelerinin öğrencileri olumlu veya olumsuz etkilediği ile ilgili görüşlerinde benzer sonuçlar bulunmuştur.

Araştırma sonucunda, cafe, pastane vb. yerlerin öğrencilerin sosyal gelişimlerini desteklediğini düşünen öğretmenlerin daha çok olduğu görülmüştür. Bireyin sosyal yaşama ihtiyacı sosyal psikologların görüşüne göre, gelenek ve alışkanlıklar tarafından zayıflatılmış bir içgüdü, daha doğrusu içgüdüsel bir eğilim olabilir (Cangizbay, 1985). Bu tür yerlerde geçirilen sürelerde öğrencilerin birbirleriyle sohbet etmeleri ve arkadaşlarıyla sosyal ortamlarda bulunmaları onların sosyal yaşamda daha rahat ilişki kurmalarını sağlıyor olabilir.

İnternet cafelerin öğrencilerin ödev yapmalarında olanak sağladığı görüşünü belirten öğretmenler aynı zamanda hazır ödevlere ulaşıldığı için araştırma ve bireysel öğrenme yeterlikleri kazanamadıklarını da belirttikleri görülmüştür. İnternet cafelerde bilgiye çok çabuk ulaşılmasının yanı sıra öğrencilerin de kendi aralarında oluşturduğu bir etkileşim oluşmakta ve ödevlerini yapmada bu etkileşimden yarar sağladıkları söylenebilir.

Öğretmenler, okul çevresinde bulunan işletmelerin öğrencilerin sigara ve zararlı maddelere alışması, küfürlü ve argo konuşmalarına neden olması gibi olumsuz düşüncelerini her üç işletme türü için de belirttikleri görülmüştür. Bu olumsuz öğrenmelerde, en çok bilardo salonlarının etkisin olduğunu düşünen öğretmenlerin daha fazladır. Bilardo salonlarının daha çok çevresi kapalı veya bodrum katta olmalarının bu tarz olumsuz davranışları sergileyen şahısların daha rahat olmalarını sağlıyor olabilir.

Öğretmenlerin okul çevresinde bulunan işletmelerde beslenmenin sağlıksız olduğu görüşlerini daha çok belirttikleri görülmüştür. Çevrede bulunan işletmelerin yiyecek ve içecekleri öğrencilerin satın alabilmesi için ucuza satabilmek amacıyla maliyetlerini azaltma çabalarından dolayı hijyene önem vermediklerini düşünen öğretmenlerin buralarda sağlıksız şartlarda besinlerin hazırlandığına inandıkları söylenebilir.

Young'ın (1996) araştırmasında, internet kullanımının artmasıyla, sosyal ilişkilerde sorunların arttığını; ve Welsh (1999)'ın araştırmasında ise, internet kullanım süresinin artmasıyla kişiler arası ilişkilerde sorunların artması arasında olumlu bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Öğretmen görüşlerinde en çok okulun çevresinde bulunan internet cafelere giden öğrencilerin kurdukları sosyal ilişkilerde istenmeyen davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, Young'ın (1996) ve Welsh (1999) yaptıkları araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Okul çevresinde bulunan işletmelerden en çok internet cafelerin öğrencilerin uzun süre hareketsiz kalarak bedensel gelişimlerini olumsuz etkilediği görüşü araştırma sonucunda görülmüştür. İnternet cafelerde çok uzun süre bilgisayar önünde ergonomik olmayan koltuklarda hareketsiz kalmak gençlerin gelişmekte olan bedenlerine olumsuz etki yaptığı öğretmenler tarafından düşünülmüş olabilir.

Her iki okul türünde bulunan öğretmenlerin de okulun çevresinde bulunan işletmelere giden öğrencilerin bu yerlerde zaman geçirmelerinin onların okuldan kaçmalarına ve derslere olan ilgilerini azalttığına neden olduğu görüşünü belirttikleri görülmüştür. Bu işletme türlerinden en fazla internet cafelerin bu olumsuzluklara neden olduğunun düşünülmesinin, öğrencilerin en çok gittikleri ve gittiklerinde de en fazla zaman geçirdikleri yerin internet cafeler olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin, okul çevresinde bulunan internet cafelere giden öğrencilerin sanal sohbet ortamında bulunmalarının gerçek sosyal etkileşimlerden uzaklaşarak sosyal beceri kazanmalarını olumsuz etkilediğini düşünen öğretmenlerin oldukça fazla olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuçlar, Parks ve Floyd (1996), Young (1996), Welsh (1999), Cummings ve ark. (1999) ve Anderson (2000)'un yaptıkları araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ve konuyla ilgili uygulamalara ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Okul çevresinin öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişimine katkısının incelenmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Çevresi işyeri yoğunluklu okullarda ve çevresi konut yoğunluklu okullarda kantin, kafeterya, bilgisayar ve internet gibi olanakların yeterliliği konusunda farklılıklar bulunmuştur. Çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bu tür olanakların daha fazla olduğu görülmüştür.

2. Okul çevresi konut yoğunluklu bir ortamda öğrenim gören öğrencilerin akademik başarılarının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu tür okullarda bulunan öğrencilerin çevresi iş yeri yoğunluklu okullardaki öğrencilere göre I. Dönem karnelerinde hiç zayıfı olmayanlar % 10 düzeyinde bir farkla daha fazladır. Aynı şekilde beş dersten fazla zayıfı olanların sayısı da % 13 düzeyinde daha azdır.

3. Öğrencilerin okul çevresindeki işletmelere gitme durumlarında ve bu yerlerle ilgili algılarında farklılıklar olduğu bulunmuştur. Çevresi işyeri yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerin okuldaki olanakları daha fazla yeterli bulmalarına rağmen çevredeki işletmelere daha fazla gittikleri gözlemlenmiştir. Her iki okul türünde de erkek öğrencilerin kızlara oranla bu tür yerlere daha fazla ve daha sık gittikleri görülmüştür. Çevresi konut yoğunluklu okullarda bulunan öğrencilerin cafe vb. yerlere daha az gitmektedirler. Ancak giden öğrencilerin de çevresi

işyeri yoğunluklu okullardaki öğrencilere göre bu yerlerde geçirdikleri süre daha fazladır.

4. Her iki çevre türündeki okullarda bulunan öğrencilerin, çevrede bulunan işletmelere gitme amaçları, gitmelerinin yararları ve zararları ve gittiklerinde karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili benzer görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin öncelikli olarak bu tür yerlere gereksinimlerini karşılamak ve arkadaşlarıyla okul dışında zaman geçirmek için gittiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin çoğunun bu yerlerde zaman geçirmelerinin kendilerine zararının olmadığını düşünmektedirler. İnternet cafelerin bilgiye ulaşmada kendilerine yarar sağladığını, bilardo salonları ve cafe, pastane gibi yerlerin de derslerden dolayı oluşan gerginliği azaltmada etkili olduğu belirtilen yararlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Okul çevresindeki işletmelerde karşılaşılan olumsuz durumlar içerisinde en çok sigara içilmesinin belirtildiği görülmektedir.

5. Okulun bulunduğu çevreye göre öğrencilerin okula yabancılaşmaları arasında farklılık olduğu görülmüştür. Okul çevresindeki işletmelere giden öğrencilerin gitmeyen öğrencilere göre ÖYÖ'den aldıkları puanların ortalamasının daha yüksek olduğu ve bu tür yerlere gitme sıklıkları arttıkça puan ortalamalarının daha da çok arttığı gözlemlenmiştir.

6. Okulun bulunduğu çevre türüne göre okullarda bulunan öğretmenlerin, okul çevresinde bulunan işletmelere gitmelerinin öğrencileri olumlu veya olumsuz etkilemesiyle ilgili görüşlerinde benzer sonuçlar bulunmuştur. Öğretmenler, bu tür yerlerin öğrencilerin sosyalleşmesine destek olduğunu söylerken, buralarda sigara alışkanlığı edinmeleri, küfürlü ve argo konuşmalarını da olumsuz etkileri olarak düşünmektedirler.

6.2. Öneriler

Bu başlıkta, araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda okul ortamındaki uygulayıcılara ve daha sonra konuyla ilgili yapılacak olan araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Yapılan araştırmanın bulguları ışığında, uygulama alanı ve uygulayıcılara yönelik öneriler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

1. Ülkemizde eğitim ve öğretim hizmetlerinin kalitesi artırılarak, öğrenci merkezli, okul-aile, okul-çevre işbirliği içerisinde hareket edilmelidir. Bu hizmetler psikolojik danışmanlarca zenginleştirilebilir.
2. Okullarda öğrencilerin sosyal ortam kurabilecekleri olanakların sağlanması ve bu sağlanırken okul yönetiminin baskıcı bir denetleme içerisinde olmaması gerekir. Öğrencilerin okul çevresindeki işletmelere gitmelerinin başlıca sebebinin arkadaşlarıyla daha rahat bir ortamda zaman geçirmek olduğu unutulmamalıdır.
3. Yeni yapılan okulların daha çok konut yoğunluklu bölgelerde olmasının öğrencilerin akademik başarılarının artmasını olumlu yönde etkilerin olabileceği söylenebilir. Bu doğrultuda yeni okul yapımındaki yer seçiminde bu ölçütün göz önünde bulundurulması yararlı olabilir. Ancak daha önceden yapılmış ve çevresi açılan işletmelerle yoğun hale gelmiş okulların ilgili yasal düzenlemelerle bu işletmelerin okula daha uzak mesafelerde olma zorunluluğunun getirilmesi yönünde düzenlemeler yapılabilir.
4. Ülkemizde yerleşik bir düzenin değiştirilmesinin zor olacağı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, okul çevresinde işletmeleri uzaklaştırmak mümkün olmayabilir. Ancak, okul psikolojik danışmanlarının olması şartıyla oluşturulacak bir eğitici grubunun okulun çevresinde bulunan bu işletmelerin sahipleri ve çalışanlarına yönelik bir eğitici kurs programı hazırlanabilir. Programda, işletme

sahipleri ve çalışanların öğrencilerle kurdukları ilişkinin nasıl olması gerektiği ve bu yerlerde öğrenciler için olumsuz etki yapacak durumların önlenmesi konuları işlenebilir. Bu sayede, öğrencilerin okul çevresinde oluşan sosyal ortamlardan olumsuz biçimde etkilenmeleri azaltılarak, olumlu etkileri arttırılabilir.

5. İşletmelerde oluşan sosyal ortamlarda aynı zamanda öğrenciler beslenme ihtiyaçlarını da karşılamaktadırlar. Onların sosyal gelişimlerini etkileyen bu yerlerde aynı zamanda gençlerin bedensel gelişimleri için gerekli besinlerin sağlıklı şartlarda hazırlanıp hazırlanmadığının daha sık denetlenmesi önemlidir.

6. Öğrencilere okulu daha cazip hale getirecek hizmetler sunulmalı ve faaliyetler yapılmalıdır. Klasikleşmiş haliyle değil daha işlevsel eğitsel kollar oluşturulabilir. Bu kolların oluşturulmasında okul idaresi ve öğretmenlerle birlikte okul psikolojik danışmanlarının etkin olarak katılması daha yararlı sonuçlar sağlayabilir.

7. Okul ortamında ders dışı faaliyetlerin yeterli olmaması öğrencinin her fırsatta okuldan dışarı çıkmak istemesi, en yakın bulduğu okul çevresindeki işletmelere gitmesi ve buralarda oluşan ortamlarda kendini rahat hissetmesi giderek o öğrencinin okula olan yabancılaşmasını arttırdığı düşünülmektedir. Öğrencilerin okula yabancılaşmalarının önlenmesi, öğrencilerin bu ortamlarda bulunmasını engellemekle sağlamak mümkün değildir. Öğrencilerin sosyal ve sportif faaliyetlerle okulda oluşan gerginliklerini azaltmaya çalışarak okul dışı ortamlarda bulunma isteği azaltılabilir.

6.2.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Ülkemizde okul çevresinin, öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişimlerini nasıl etkilediğinin incelendiği araştırma oldukça kısıtlıdır. Aşağıda sıralanacak önerilerin ileride yapılacak araştırmalara katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

1. Araştırmada kullanılan anketlerin ve ölçme araçlarının uygulanmasında öğrencilerin boş ders veya rehberlik saatlerinin seçilmesi katılımcıların cevaplandırmalarında kolaylık sağlayacaktır.
2. Ölçekler uygulanırken okul psikolojik danışmanın bulunması, mümkünse sınıfta bir öğretmenin bulunmaması tercih edilmelidir. Bu sayede öğrencilerin kendileri için özel olan algılarını belirtirken daha rahat olacaklardır.
3. Okullarda öğretmenlerle ilgili ölçme araçlarının kullanılmasında öğretmenler odasında teneffüs saatlerinde uygulama yapılmamasına dikkat edilmelidir. Bu şekilde öğretmenler dinlenme vakitlerinde rahatsız edilmemiş olacaklar ve ölçekleri cevaplamada isteksiz olmaları engellenmiş olacaktır.
4. Okul ortamında oluşan arkadaşlık ilişkilerinin ve öğrenci öğretmen ilişkilerinin öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişimlerine etkisinin incelendiği bir araştırma yapılabilir. Böyle bir araştırma sayesinde okulda düzenlenecek sosyal faaliyetler için gerekli öngörü sağlanabilir.
5. İlköğretim II. Kademe öğrencilerine yönelik yapılacak araştırmada da okul çevresinin öğrencilere eğitsel katkısının incelendiği bir araştırma yapılabilir.
6. Okul çevresinde bulunan işletmelere gittiği gözlenen öğrencilere gittikleri ortamda uygulama yapılarak algılarının incelendiği bir araştırma yapılabilir.
7. Okul çevresinde bulunan işletmelere giden öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin incelendiği bir araştırma yapılabilir.

8. Okul çevrelerindeki işletme sahiplerinin görüşlerinin de alınarak okul çevresinin öğrencilere katkısının incelendiği bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, H. (1991). “*Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*”, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Alva, S.A. (1993). “Differential patterns of Achievement Among Asian – American Adolescents”, *Journal of Youth and Adolescence*. Vol 22 (4), 407-423.
- Anderson, K.J. (2000). “Internet Use Among College Students:An Exploratory Study. Resseselaer Polytechnic Institute”, *Puplished Doctorate Thesis*.
- Armağan, S. ve Armağan, İ. (1988). “*Toplumbilim*”, Barış Yayın Yayınları, İzmir.
- Aydın, A. (1988). “*Sınıf Yönetimi*”, Anı Yayıncılık, Ankara
- Aydın, A.-(2001). “Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi”, Alfa Yayım, İstanbul.
- Banaz, M. (1999). “Lise Öğrencilerinde Sosyal Destek Kaynakları ve Stres ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki”,*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bandura, A. (1986), “Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory”, 3. Edition, *New Jersey,Prentice-Hall,Inc*.
- Başaran, F. (1976). “*Psiko-Sosyal Gelişim*”, Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2000). “*Eğitim Yönetimi(Nitelikli Okul)*”, Feryal Matbaası, Ankara.
- Başgil, A. F. (1973). “*Gençlerle Başbaşa*”, Yağmur Yayınları, İstanbul.
- Bayram, D. (1999). “Bir Grup Gençte Ruhsal Belirti ile Sosyal Destek İlişkisi”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi* . Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Becker, H. J. (2000). Who's Wired And Who's Not? Children's Access To And Use Of Computer Technology", *The Future of Children*, Fall/Winter, 10(2), 44-75.
- Billington, R. (1997). "*Felsefeyi Yaşamak*" (Çev. A. Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bottomore, T.B. (1991). "*Marxist Düşünce Sözlüğü*", (çev. M. Tuncay), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bronfenbrenner, U. (1986). "*Alenation and the Four Worlds of Childhood*", *Phi Delta Kapan*, 67, 430-436.
- Bru, E., Murberg T.A. ve Stephens, P. (2001). "*Social Support, Negative Life Events and Pupil Misbehaviour Among Young Norwegian Adolescents*", *Journal of Adolescence*, Vol 24 (86):715 -727.
- Budak, B. (1999). "Lise Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Problem Çözme becerileri Arasındaki İlişki", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Cangızbay, K. (1985). "*Gurwitch Sosyolojisi*", Değişim Yayınları, İstanbul.
- Cansever, G. (1981). "*İçimdeki Ben (Freud Görüşünün Açıklanması)*", 2.baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (1993). "*İnsan ve Davranışı*", Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çelik, F. (2005). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Yabancılaşma Puanlarının İncelenmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çulha, M. ve Dereli, A., A. (1987). "Atılganlık Eğitimi Programı", *Psikoloji Dergisi*, 21(6), 124.

- D.İ.E. İntihar İstatistikleri (2000). T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü,. Ankara
- Dökmen, Ü. (1997). “*İletişim Çatışmaları ve Empati*”, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Duru, E. (1995). “Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma ve Yalnızlık Düzey İlişkileri.” *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- EKŞİ, A. (1982). “*Gençlerimiz ve Sorunları*” İstanbul Üniversitesi Mediko Sosyal Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Elbir, N. (2000). “Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Erden, M. Fidan,N. (1991). “*Eğitim Bilimine Giriş*”, Repa Yayınları, Ankara.
- Erden, M. ve Y. Akman (1996). “*Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretme*” 3. Basım, Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Ergün, M. (1987). “*Eğitim ve Toplum Sosyolojisine Giriş*”, İnönü Üniversitesi Basımevi, Malatya.
- Ergün, M.ve Özdaş A. (1997). “*Öğretim İlke ve Yöntemleri*”, Alfa Yayınları İstanbul.
- Erkuş, A. (1994). “*Psikolojik Terimler Sözlüğü*”, Doruk Yayınları. Ankara.
- Eskin, M. (2000). “Ergen Ruh Sağlığı Sorunları ve İntihar Davranışıyla İlişkileri”, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4(3).
- Fraser, B. J. (1994), “Research on Classroom And School Climate, Hnadbook Of Research On Science Teaching And Learning”, *Shnon&Schuster And Prentice Hall International*, New york

- Fromm, E. (1996). *“The Sane Society, Sağlıklı Toplum”*, (Çev. Y. Salman ve Z. Tanrısever). 2. Basım, Payel Yayınevi, İstanbul.
- Geçtan, E. (1993). *“Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar”*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Gökçe, B. (1982) *“Gençliğin Türk Toplumundaki Konumu”*, Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Gökçe, B. (1984). *“Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları”*, Ankara Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Graber, J., Brooks, J., & Peterson, A. (1996). “Transitions Through Adolescence: Interpersonal Domains And Context”, *Lawrence Erlbaum Associates*, 269-279.
- Hathaway, W.E.(1998), “Educational Facilities”, *Education Canada*, Winter / Hiver
- Hortaçsu, N. (1997). *“İnsan İlişkileri”*, İmge Kitabevi, Ankara
- Husen, T. (1971). *“Die Schule Dwer Der Jahre”*, (akt. Duygulu, K. 1991). Klett Verlag, Stuttgart.
- İlgar, R. (2003). “Çevreden Gelen Uyarıların Eğitime Etkisi”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4) 2, 39-44.
- İnanç, B., Bilgin, M. ve Atıcı M. (2004). *“Gelişim Psikolojisi, Çocuk ve Ergen Psikolojisi”*, Nobel Kitabevi, Adana.
- İşyeri Açma Yönetmeliği (1989), 9 Mart 1989 gün 201 Sayılı İşyeri Açma Ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (1972). “Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları”, *Sosyal Bilimler Derneği Yayınları*, A-5 Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1983). “*İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş*”, 5.Basım, Beta Yayınları, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). “*Yeni İnsan ve İnsanlar*”, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Karakütük, K. (1998). “Nüfus ve Eğitim”, Demokratik Eğitim Kurultayı’nda Sunulan Bildiri Metni, Volkan Matbaası, Ankara, 604-644.
- Kılbaş, Ş. (2000). “Çocuğun Dinlenme, Boş Zamanı Değerlendirme, Oynama, Kültürel ve Sanatsal Etkinliklere Katılma Hakkı”. Ç. Ü. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (18), 206-218.
- Kılbaş, Ş. (2001). “*Rekreasyon: Boş Zaman Değerlendirme*”, 1. Basım, Anaca Yayınları, Adana.
- Kılıç, M. (1987). “Değişik Psikolojik Arazilara Sahip Olan ve Olmayan Öğrencilerin Sorunları”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Doktora Tezi*.
- Köknel, Ö. (1986). “*İnsanı Anlamak*”, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Köknel, Ö. (1995). “*Kişilik: Kaygıdan Mutluluğa*”, 13. Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). “*Ergenlik Psikolojisi*”, 2. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). “*Ergenlik Psikolojisi*”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Lane, E.J. (1999). “*Correlates of Social Alienation Among High Students.*” http://www.findarticles.com/cf_0/m0FCR/1_33/62894047
- Lantermann, E.D., (1980). “Interaktionen: Person, Situation und Handlung. München”, Urban & Schwarzenberg.

- Lempers, J. D., ve Clark-Lempers, D. S. (1993). “*A Functional Comparsion Of Samsex And Opposite-Sex Friendships During Adolescence*”, *Journal of Adolescent Research*, 8, 89-108.
- Lowe, D (1985). “*Okul-Çevre İlişkileri*”, (Yönetici Adaylarının Eğitimi Ders Notları), (Akt. Pehlivan, İ. 2000),Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Maiden, J.&Fareman, B.A. (1998). “*Cast, Desighn and Climate: Building A Learning Envorinment*”, *School Business Affairs*, 64(1),40-44.
- Milli Eğitim Mevzuatı (1996). 25 Mart 1996 gün ve 2451 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Ortalama Yükseltme Ve Sorumluluk Sınavları Yönergesi.
- Moon, Y. (1999). “The Effects Of Physical Distanse And Response Latency On Persuasion İn Computer- Mediated Communication And Human-Computer Communication”, *Journal of Experimental Psychology: applied*. 5;379-392.
- Nelson - Jones, R. (1982). “*Danışma Psikolojisi Kuramları*”, (Çev: Füsun Akaya), Casbell Educational Limited.
- Onur, B-(1995). “*Ergenliği Anlamak*”, İmge Kitabevi, Ankara.
- Onur, B. (1987). “*Ergenlik Psikolojisi*”, İmge Kitabevi, Ankara.
- Orlemans, K. ve Jenkins, H. (1998). “The Voice: Student Perceptions of the Sources of Alienation in Secondary School.” *Perspectives in Psychiatric Care*; 40(4), 14-134.
- Oskay, G. (1981). “Değer Yargıları Yönünden Ana-Baba Ergen Çatışması”, *Psikoloji Dergisi*, 14,148.
- Özgüven, İ. E. (2000). “*Evlilik ve Aile Terapisi*”, PDREM Yayınları, Ankara.
- Öztürk, H (1990). “*Eğitim Sosyolojisi*”, 7. Basım, Hatiboğlu Yayınları, Ankara.

- Parks, M.R., Floyd, K. (1996). "Making Friends in Cyberspace", *Journal of Communication*, 46,80-97.
- Reboul, R. (1991), "*Eğitim Felsefesi*" (çev. Işın Gürbüz), İletişim yayınları, İstanbul.
- Rigby, K. (2000). "Effects of Peer Victimization in Schools and Perceived Social Support on Adolescent Well- Being." *Journal of Adolescence*, 14(2): 250-267.
- Sanberk, İ. (2003). "Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği (Bir Geçerlik Güvenirlik Çalışması)", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Saral, Ş. (1993). "Özel Trabzon Ata Koleji Öğrencilerinin Uyum Düzeyleri ile Akademik Başarı Arasındaki İlişkinin Araştırılması", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Seeman, M. (1984). "Alienation ntifs in Contemporary Thinking: The Hidden Continuity of the Classic Theme." *Social psychological Quarterly*, 46, 171-184.
- Senemoğlu, N.(1997). "*Gelişim ve Öğrenme*", Stop Matbaası, Ankara.
- Shaver, K.G. (1981). "*Principles of Social Psychology*", Cambridge: Winthrop Publishers, Inc.. 2. Edition, 125-132.
- Soner, O. (1995). "Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Şemin, R.U. (1992). "*Gençlik Psikolojisi*", 3. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul.

- Tarhan, N. (1994). “Ergenlerin Sosyometrik Stratejileri, Cinsiyetleri, Akademik Başarıları, Sınıf Düzeyleri ve Devam Ettikleri Sosyo Ekonomik Statüsü ile Duyguları Arasındaki İlişki”, *VII. Eğitim Bilimleri Ulusal Eğitim Kongresi*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Taysi, E. (2000). “Benlik Saygısı, Aile ve Arkadaşlardan Sağlanan Sosyal Destek, Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- TDK, (1998). Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük.
- Temel, A. Z. ve A. B. Aksoy (2000). “*Ergen Gelişimi ve Yetişkinliğe İlk Adım*”, Nobel Yayınları, Ankara.
- Tezcan, M. (1984). “*Eğitim Sosyolojisi - Kurum ve Sonuçlar*”, 3. Basım, Ankara.
- Thomas, S. Ve Smith, H. (2004). “School Connectedness, Anger Behaviors and Relationships of Violent and Nonviolent American Youth.” *Early Education and Development*, c.10, ss.207-215.
- Torun, A. (1995). “Tükenmişlik Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Trent, F. (2001). “Aliens in the Classroom?”, Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development, 10-15, Washington, [ERIC:ED245153](#)
- Usluata, A.,(1991). “*İletişim*”, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Ülkü, S. ve Arısoy, S. (1983). “Lise İkinci Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin Arkadaş Tercihleri”, *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 8 , Sayfa 45, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

- Van beest, M. ve Baervelat C. (1999). “*The Relationship Adolescents Social Support from Parents and from Pers.*” *Journal of Early Adolescence*, (133): 193-201.
- Voltan, N. (1981). “Grupla Atılganlık Eğitimi ve Doğurguları”, *Grupla Psikoterapi Sempozyumu*, (6), 5.
- Wellendorf, F. (1980). “*Mitbestimmung. Wörterbuch der erziehung*”, Herausgegeben von wulf, C. Piper Co.Verlag. München, Zürich.
- Welsh, L. (1999). “Internet Use: An Exploration Of Coping Style, Locus Of Control And Expectancies”, *Northeastern University, Published Doctorate Thesis*.
- Wenz, E. H.; Speerstein, D. J. ve Cusick, L. B. (1997). “Perceptions of Autonomy Support, Parent Attachment Competence and Self Worth, as Predictors of Motivational Orientation an Academic Achievement.” *Adoloscence*, Vol. 61 (2-A9),768.
- Yanbastı, G. (1996). “*Kişilik Kurumları*”, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.
- Yapıcı, M. (2004). “Eğitim ve Yabancılaşma.” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Temmuz e- dergi, www.insanbilimleri.com.
- Yeşilyaprak, B. (1986). “Üniversite Gençliğinin Psikolojik Sorunları”, *Psikoloji Dergisi*, (20), 82.
- Yeşilyaprak, B. (2000). “Eğitimde Rehberlik Hizmetleri”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yetim, N. ve Güler, E.Ç. (2000). “Bilgi Teknolojilerinden Yeni Yararlanma Biçimleri Olarak İnternet Cafeler”, *III. Ulusal Sosyoloji Kongresi Sunumu*, Eskişehir

Young, K.S. (1996). "Internet Addiction: The emergence of a new clinical disorder", *Cyberpsychology and Behavior*, 1, 1-12.

Değerli Öğrenciler,

Bu çalışma, okul çevresinde bulunan işletmelerin siz öğrencilere eğitsel olarak ne gibi bir fayda sağladığını araştırmayı amaçlamaktadır. Sorulara vereceğiniz cevapların doğruluğu ya da yanlışlığı söz konusu değildir. Lütfen her bir maddeyi ayrı ayrı dikkatle okuyup, altında verilen cevap seçeneklerinden hangisi sizin için doğruysa onu işaretleyiniz. Bu bilgiler kesinlikle hiçbir kişi veya kuruma verilmeyecektir. Çalışmanın sağlıklı olabilmesi için içtenlikle ve dürüst olarak cevap vermeniz çok önem taşımaktadır.

Zaman ayırarak katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Not: Lütfen isim yazmayınız.

Erhan ÇİLOĞLU
Ç.Ü. PDR Yük. Lis. Öğr.

CİNSİYET:..... YAŞ:..... SINIF:..... OKUL:.....

1- Okulunuzda bulunan Kantin ve kafeterya gibi yerleri yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

2- Okulunuzda ders dışında kullanabildiğiniz bilgisayar laboratuvarı var mı?

- a) Var b) Yok

3- Okulunuzda sizin ders dışında kullanabildiğiniz internet bağlantısı bulunan bilgisayar var mı?

- a) Var b) Yok

4- Geçtiğimiz dönem karnenizde kaç tane zayıf dersiniz vardı?

- a) Hiç yok
b) 1-2
c) 3-4
d) 5 ve daha fazla

5- Okulunuzun çevresinde bulunan İnternet Cafelere ne sıklıkla gidirsiniz?

- a) Hiç gitmem
b) Haftada 1-2 gün
c) Haftada 3-4 gün
d) Her gün

*****(Bu soruya “**Hiç gitmem**” cevabını verdiyseniz aşağıya neden gitmediğinizi yazarak 11. soruya geçiniz.)

Neden gitmiyorsunuz:.....

6- Bu internet cafelere gittiğinizde ortalama ne kadar süre geçirirsiniz?

- a) Yarım saat
b) 1-2 saat
c) 3-4 saat
d) 5 saat ve daha fazla

7- Bu İnternet Cafelere ne amaçla gidirsiniz? **(Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)**

- a) Web sitelerinden bilgi almak
b) Zaman geçirmek
c) Oyun oynamak
d) Chatleşmek (İnternet ortamında sohbet)
e) Oraya gelenlerle arkadaşlık edinmek

8- Bu İnternet Cafelerde bulunduğunuz süre içerisinde ne gibi olumsuz şeyler oluyor? **(Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)**

- a) Hiç olmuyor
b) Küfürlü konuşmalar oluyor
c) Sigara içiliyor
d) Kavgalar oluyor
e) Gürültülü bir ortam oluşuyor

9- Bu Internet Cafelerde zaman geçirmenin size ne gibi zararı oluyor? (Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- a) Hiç olmuyor
- b) Derslerimden zayıf alıyorum
- c) Ailemle sorun yaşıyorum
- d) Öğretmenlerimle sorun yaşıyorum
- e) Arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor

10- Bu Internet Cafelerde zaman geçirmenin size ne gibi yararı oluyor? (Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- a) Hiç olmuyor
- b) Ödevlerimi yapmada kolaylık sağlıyor
- c) Kendimi özgür hissediyorum
- d) İstediğim bilgiye çabucak ulaşabiliyorum
- e) Arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum

11- Okulunuzun çevresinde bulunan Bilardo salonlarına ne sıklıkla gidersiniz?

- a) Hiç gitmiyorum
- b) Haftada 1-2 gün
- c) Haftada 3-4 gün
- d) Her gün

*** (Bu soruya “Hiç gitmiyorum” cevabını verdiyseniz aşağıya neden gitmediğinizi yazarak 17. soruya geçiniz.)**

Neden gitmiyorsunuz:.....

12- Bu bilardo salonlarına gittiğinizde ortalama ne kadar süre geçirirsiniz?

- a) Yarım saat
- b) 1-2 saat
- c) 3-4 saat
- d) 5 saat ve daha fazla

13- Bu Bilardo salonlarına ne amaçla gidersiniz? (Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- a) Bilardo oynayınca stresim azalıyor
- b) Kendimi orda rahat hissettiğim için
- c) Arkadaş edinmek
- d) Zaman geçirmek
- e) Sigara içmek

14- Bu bilardo salonlarında bulunduğunuz süre içerisinde ne gibi olumsuz şeyler oluyor? (Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- a) Hiç olmuyor
- b) Küfürlü konuşmalar oluyor
- c) Sigara içiliyor
- d) Kavgalar oluyor
- e) Gürültülü bir ortam oluşuyor

15- Bu bilardo salonlarında zaman geçirmenin size ne gibi zararı oluyor? (Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- a) Hiç olmuyor
- b) Derslerimden zayıf alıyorum
- c) Ailemle sorun yaşıyorum
- d) Öğretmenlerimle sorun yaşıyorum
- e) Arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor

16- Bu bilardo salonlarında zaman geçirmenin size ne gibi yararı oluyor? **(Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)**

- a) Hiç olmuyor
- b) Stres atıyorum
- c) Kendimi özgür hissediyorum
- d) Beceri gelişimimi sağlıyor
- e) Arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum

17- Okulunuzun çevresinde bulunan Cafe, Pastane, Burger salonu, Çay evi gibi yerlere ne sıklıkla gidersiniz?

- a) Hiç gitmem
- b) Haftada 1–2 gün
- c) Haftada 3–4 gün
- d) Her gün

*****(Bu soruya **“Hiç gitmem”** cevabı verdiyseniz aşağıya neden gitmediğinizi yazarak diğer soruları cevaplamayınız)

Neden gitmiyorsunuz:.....

18- Bu gibi yerlere gittiğinizde ortalama ne kadar süre geçirirsiniz?

- a) Yarım saat
- b) 1-2 saat
- c) 3-4 saat
- d) 5 saat ve daha fazla

19- Buradaki Cafe, Pastane, Burger salonu, Çay evi gibi yerlere ne amaçla gidersiniz? **(Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)**

- a) Bu tür yerlerde kendimi rahat hissettiğim için
- b) Karşı cinsle sohbet etmek için
- c) Arkadaş edinmek
- d) Zaman geçirmek
- e) Sigara içmek

20- Bu Cafe, Pastane, Burger salonu, Çay evi gibi yerlerde bulunduğunuz süre içerisinde ne gibi olumsuz şeyler oluyor? **(Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)**

- a) Hiç olmuyor
- b) Küfürlü konuşmalar oluyor
- c) Sigara içiliyor
- d) Kavgalar oluyor
- e) Gürültülü bir ortam oluşuyor

21- Bu tür yerlerde zaman geçirmenin size ne gibi zararı oluyor? **(Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)**

- a) Hiç olmuyor
- b) Derslerimden zayıf alıyorum
- c) Ailemle sorun yaşıyorum
- d) Öğretmenlerimle sorun yaşıyorum
- e) Arkadaşlarımla ilişkilerim bozuluyor

22- Bu tür yerlerde zaman geçirmenin size ne gibi yararı oluyor? **(Bu soruda size doğru gelen birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)**

- a) Hiç olmuyor
- b) Sağlıklı beslenebiliyorum
- c) Kendimi özgür hissediyorum
- d) Derslerden dolayı oluşan gerginliğim azalıyor
- e) Arkadaşlarımla daha rahat görüşebiliyorum

BİLGİ TOPLAMA FORMU

EK 2

Değerli Öğretmenler,

Bu çalışma, öğrencilerin okul çevrelerinde bulunan **I)internet cafe, II)bilardo salonu, III)cafe, pastane, burger salonu, çay evi vb.** gibi yerlere gitmelerinin size göre onların eğitsel ve kişisel gelişimleri açısından ne gibi yararları ve zararları olduğunu araştırmayı amaçlamaktadır. Aşağıda sağladığı yararlar ve neden olduğu zararlarla ilgili bir liste yer almaktadır. Listede yer alan her bir ifadeyi okuduktan sonra bunun hangi işletmeyle ilgili olduğunu düşünüyorsanız o ifadenin karşısına ve işletmenin altına gelen kutunun içine X işareti koyarak belirtiniz. Bir etkiyi birden çok işletmenin yaptığını düşünüyorsanız bunların hepsinin altındaki kutucukları işaretleyiniz. Eğer bir ifadede belirtilen etkiyi aşağıda verilen üç işletme grubunun hiç birisinin yapmadığını düşünüyorsanız o ifadenin karşısına herhangi bir işaretleme yapmayınız. Bunların dışında düşündüğünüz etkiler varsa lütfen listenin sonuna ekleyip bununla ilgili olan işletmeyi belirtiniz.

Zaman ayırarak katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Not: Lütfen isim yazmayınız.

Erhan ÇİLOĞLU
Ç.Ü. PDR Yük. Lis. Öğr.

	İnternet-cafe	Bilardo salonu	Pastane, Kafe,vb.
1.Öğrencilerin sosyal gelişimlerini destekliyor.			
2.Saldırgan tutum ve davranışları öğrenmelerine neden oluyor.			
3.Karşı cinsle uygun olmayan duygusal ilişkiler kurmalarına neden oluyor.			
4.Sigara ve zararlı maddelere alışmalarına neden oluyor.			
5.Öğrencilerin ödevlerini yapmalarına olanak sağlıyor.			
6.Sağlıklı beslenmeleri için uygun olanaklar sağlıyor.			
7. Küfürlü ve argo konuşmayı öğrenmelerine neden oluyor.			
8.Öğrencilerin derse olan ilgisini artırıyor.			
9.Dikkat becerilerinin gelişimini ve bir etkinliğe uzun süre odaklanmalarını sağlıyor.			
10.Öğrenci olmayan kişilerle sosyal ilişki kurup istenmeyen davranışlar kazanmalarına neden oluyor.			
11.Öğrencilerin sağlıksız beslenmelerine neden oluyor.			
12.Uzun süre hareketsiz kalarak bedensel gelişimlerini olumsuz etkiliyor.			
13.Öğrencilerin okuldan kaçmasına neden oluyor.			
14. Karşı cinsle uygun olan duygusal ilişkiler geliştirmelerini sağlıyor.			
15. Öğrencilerin birbirleri ile sosyal etkileşim halinde bulunması onlara kendilerini ifade edebilme yeteneği kazandırıyor.			
16.Ailelerinden daha çok harçlık istemelerine ve onlarla bu konuda sorunlar yaşamasına neden oluyor.			
17.Öğrencilerin derse olan ilgisinin azalmasına neden oluyor.			
18.Bilgiye ulaşım genel kültürlerinin gelişmesini sağlıyor.			
19.Hazır ödevlere ulaşma kolaylığından dolayı öğrencilerin araştırma ve bireysel öğrenme yeterlikleri kazanmalarını engelliyor.			
20.Sanal sohbet (chat) öğrencilerin gerçek sosyal etkileşimlerden uzaklaşarak sosyal beceri kazanmalarını engelliyor.			
21.(Diğer)			
22.(Diğer)			

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Erhan ÇİLOĞLU
Doğum yeri ve Yılı : Tarsus /1977
Ünvanı : Komiser
e-mail : erhanciloglu@yahoo.com

Öğrenim Durumu :

2002 – 2006 Yüksek Lisans – Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
1995 – 1999 Lisans - Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Ankara
1991 – 1995 Lise - Polis Koleji, Ankara
1988 – 1991 Ortaokul - Cengiz Topel Lisesi, Tarsus
1983 – 1988 İlkokul – Atatürk İlköğretim Okulu, Tarsus

Görevleri :

1999- Adana Emniyet Müdürlüğü